

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
VĒSTURES UN FILOZOFIJAS FAKULTĀTE
LATVIJAS UN AUSTRUMEIROPAS JAUNO UN JAUNĀKO
LAIKU VĒSTURES KATEDRA

Vēstures maģistra studiju programmas
2.kursa studente
Lelde Zemberga
Stud. apl. Nr. lz10006

**LATVIJAS DELEGĀCIJAS DARBĪBA
PARĪZES MIERA KONFERENCĒ
1919.GADA JANVĀRIS – DECEMBRIS**

MAĢISTRA DARBS

Darba zinātniskais vadītājs
Dr.hist., asoc. profesors
Ēriks Jēkabsons

RĪGA 2015

ANOTĀCIJA

Maģistra darba „Latvijas delegācijas darbība Parīzes miera konferencē 1919. gada janvāris – decembris” mērķis ir izdalīt un analizēt galvenos Latvijas delegācijas darbības virzienus un konstatēt sasniegtos rezultātus miera konferences ietvaros, izvērtējot to atbilstību sākotnēji uzstādītajiem delegācijas darba uzdevumiem. Delegācijas darbība līdz šim vērtēta saistībā ar Latvijas neatkarības starptautisko atzīšanu, kas konferences laikā netika saņemta. Paralēli galvenā mērķa sasniegšanai, Latvijas delegācija nodrošināja arī informācijas izplatīšanu par Latviju, veidojot Latvijas pārstāvniecību tīklu pasaulē. Latvijas delegāti iestājās arī par aizdevuma izgādāšanu Latvijai, vienlaikus uzsākot sadarbību arī ar citām jaunajām valstīm, kopīgi pārstāvēt reģiona intereses.

ANNOTATION

The aim of the Master's thesis „Activities of the Latvian Delegation in the Paris Peace Conference: January – December of 1919” is to distribute and analyze main directions of action of the Latvian delegation and to realize achieved results in the framework of Paris Peace Conference by evaluating the adequacy of results to the objectives of delegation. So far activities of delegation have been assessed in the context of the recognition of the independence of Latvia, which was not received during the conference. In addition of the main aim Latvian delegation also ensured distribution of informative materials about Latvia and created first network of Latvian legations in the world. Latvian delegates insisted to receive loan for Latvia and at the same time started cooperation with delegates from other new countries to represent the common interests of the region.

SATURS

Apzīmējumu saraksts.....	4
Ievads.....	5
Avotu un literatūras apskats	9
1. Parīzes miera konferences darbības vispārējs raksturojums.....	16
1.1. Priekšnosacījumi miera konferences darba uzsākšanai	16
1.2. Miera konferences organizācija un galvenās darbības jomas	20
2. Latvijas delegācija Parīzes miera konferencē.....	28
2.1. Organizatoriskie priekšdarbi delegācijas darbības uzsākšanai	28
2.2. Latvijas delegācijas sastāvs un darba organizācija	32
3. Latvijas delegācijas darbības jomas Parīzes miera konferencē	43
3.1. Latvijas neatkarības starptautiskās atzīšanas jautājums.....	43
3.2. Sadarbība ar jauno valstu pārstāvjiem Parīzē	58
3.3. Delegācijas informatīvā darbība	64
3.4. Latvijas delegācija Parīzē: saimnieciskie, pilsoņu repatriācijas un citi jautājumi	73
Secinājumi	82
Izmantoto avotu un literatūras saraksts	85
Pielikumi.....	94

APZĪMĒJUMU SARAKSTS

apr. – apraksts

ASV – Amerikas Savienotās Valstis

f. – fonds

FRUS - Foreign Relations of the United States

g. – gads

grām. - grāmata

l. – lieta

LNA – Latvijas Nacionālais arhīvs

lp. – lapa

LPNP – Latviešu Pagaidu Nacionālā padome

lpp. – lappuse

LVVA – Latvijas Valsts vēstures arhīvs

Nr. – numur

piel. - pielikums

red. – redaktors

sast. – sastādītājs

sēj. – sējums

skat. – skatīt

Vol. - volume

IEVADS

Ierasto kārtību, kas līdz 20. gadsimta sākumam pastāvēja Eiropā un pasaulē, izmainīja Pirmais pasaules karš, radot pārmaiņas, kas skāra ne tikai militāro nozari, bet arī ģeopolitisko, saimniecisko, ekonomisko un sociālo jomu. Tieši Pirmā pasaules kara visaptverošais raksturs ir saglabājis tā nozīmi arī mūsdienās, atklājot vairākas tēmas un aspektus, kam joprojām nepieciešama padziļināta izpēte. Pamiera noslēgšana 1918. gada 11. novembrī karadarbību *de facto* līmenī pārtrauca tikai Rietumu frontē, taču karā uzvarējušo valstu diplomāti atzina, ka nepieciešams juridiski pilnībā sakārtot ilgstoši veidojušās problēmas, lai stabilizētu līdzšinējo situāciju un nodrošinātu starptautisko attiecību turpmāko attīstību. Jau 1918. gada nogalē Sabiedroto valstu pārstāvji nolēma sasaukt miera konferenci Parīzē, lai pārskatītu gan kara laikā pieņemto lēmumu un slēgto līgumu tiesiskumu, gan arī veidotu jaunu sistēmu tālākajai Eiropas un pasaules valstu sadarbībai. Runājot par pagājušā gadsimta pirmo pusi, par vienu no tās raksturojošajiem elementiem var uzskatīt Versaļas sistēmu, ko vienlaikus iespējams vērtēt arī kā iemeslu turpmākajām nesaskaņām starptautiskajās attiecībās. Aizsākums vēlākajiem konfliktiem tiek saistīts ar Versaļas miera līgumu, ko noslēdza Parīzes miera konferences laikā – 1919. gada 28. jūnijā. Starpkaru periodā koordinējošā loma starptautisko attiecību veidošanā tika uzticēta Tautu Savienībai. Kaut arī ideja par šādu valstu sadarbības modeli izskanēja jau pirms miera konferences, tieši 1919. gadā Parīzē norisinājās darbs pie idejas pilnveidošanas un nostiprināšanas, tāpēc var uzskatīt, ka konferences laikā tika veidots pamats ilgtermiņa ietekmei uz turpmāko notikumu attīstību.

Pirmais pasaules karš un tam sekojošās revolūcijas vienlaikus kļuva par fonu nacionālo ideju attīstībai, kas savukārt veicināja valstu atjaunošanās un izveidošanās procesu. Izmantojot vadošo impēriju sabrukumu, pēc Pirmā pasaules kara Eiropas teritorijā tika izveidotas vairākas neatkarīgas valstis - Latvija, Lietuva, Igaunija, Somija, Polija, Čehoslovākija, Serbu, horvātu un slovēņu karaliste (vēlāk – Dienvidslāvija) un Ungārija. Tāpat arī savu valstiskumu proklamēja Ukrainas, Baltkrievijas, Azerbaidžānas, Ziemeļkaukāza un citu tautu pārstāvji, pārveidojot kontinenta politisko karti. Neskatoties uz to, ka Tautu Savienības iecerē tika ietverta tautu pašnoteikšanās principa ievērošana, Austrumeiropas teritorijā izveidojušos nacionālo valstu jautājums Parīzē nebija darba kārtības pirmajā daļā, bet tika izskatīts pakārtoti agrākās Krievijas impērijas jautājumu kontekstam. Ņemot vērā iekšpolitisko notikumu attīstību Krievijas teritorijā pēc Pirmā pasaules kara, tās agrākajās robežās izveidoto valstu neatkarības pasludināšana uzreiz neieguva starptautisko

atzīšanu. Jauno valstu statuss 1919. gada sākumā ierobežoja arī to iespēju oficiāli darboties Parīzes miera konferencē, taču tas neliedza nacionālo valstu pārstāvjiem izmantot radušos situāciju, lai konferences ietvaros nostiprinātu savas pozīcijas, dibinātu starptautiskus sakarus un iestātos par savu valstu interesēm.

Jaunizveidoto valstu diplomātiskie darbinieki devās uz Parīzi un darbojās neoficiālu delegāciju statusā, papildinot 32 valstu oficiālo delegāciju klāstu. Arī Latvijas delegācija ieradās Parīzē 1919. gada janvārī un cerēja pēc iespējas ātrākā laikā panākt neatkarības atzīšanu *de iure* līmenī, saprotot, ka valsts neatkarības pasludināšana negarantē tās statusu starptautisko attiecību sistēmā. Atšķirībā no oficiālajām delegācijām, jauno valstu pārstāvjiem netika dota iespēja līdzdarboties lēmumu pieņemšanā un kopējās miera konferences sanāksmēs, taču tas nenozīmēja, ka Latvijas delegātiem tika liegti mēģinājumi konferences vadības pārstāvjiem izvirzīt savus aktuālos jautājumus. Jauno valstu delegācijas tika uztvertas kā tiešās savu valstu valdību pārstāves, kas nepieciešamības gadījumā var sniegt nepieciešamo un pieprasīto informāciju. Līdz šim historiogrāfijā izvirzīts apgalvojums, ka attiecībā uz Latvijas pārstāvju darbību Parīzē vajadzētu lietot apzīmējumu „Latvijas delegācija pie Parīzes miera konferences”¹, tādējādi radot iespaidu, ka Latvijas delegāti Parīzē ir darbojušies kā atsevišķa struktūra. Šajā ziņā jānorāda, ka delegācijas apzīmējums tiek izmantots runājot par cilvēku grupu, kas ir pilnvarota pārstāvēt savas valsts vai valdības intereses konkrēta pasākuma ietvaros, tāpēc Latvijas delegāciju ir iespējams uzskatīt par konferences sastāvdaļu. Tāpat arī pretrunīgi vērtējams lietotais apzīmējums – „Latvijas neoficiālā delegācija Parīzes miera konferencē”². Vērtējot no Latvijas Pagaidu valdības pozīcijām, delegāti Parīzē oficiāli pārstāvēja izveidoto Latvijas valsti, taču neoficiālu statusu delegācijai piešķīra konferences vadība, kuras sastāvā ietilpstošās lielvalstis vēl Latvijai nebija sniegušas starptautisko atzīšanu.

Līdz šim Latvijas delegācijas darbība Parīzes miera konferencē galvenokārt uztverta kā viens no pirmajiem posmiem Latvijas diplomātu darbā valsts neatkarības starptautiskās atzīšanas panākšanai, tāpēc tēma pētīta šī jautājuma kontekstā. Informācija par Latvijas delegācijas darbību Parīzes miera konferencē galvenokārt ietver tikai dažus būtiskākos faktus no Miera konferences norises laika vai arī tiek koncentrēta uzmanība uz atsevišķu personību nozīmi Latvijas ārpolitikā attiecīgajā laika posmā. Šādā veidā galvenais uzsvars ir likts uz Latvijas starptautiskās atzīšanas nozīmi, radot maldinošu priekšstatu, ka šis bija vienīgais delegātu darba kārtības jautājums.

---

¹ Lerhis, A. *Latvijas Republikas ārlietu dienests. 1918 – 1941*. Rīga: Latvijas vēstures institūts, 2005, 67. lpp.

² Bražūne, A. *Francijas loma Latvijas ārpolitikā, 1921-1933: Promocijas darbs*. Rīga: LU VFF, 2012, 67. lpp.

Parīzes miera konference norisinājās laika posmā no 1919. gada janvāra līdz 1920. gada janvārim, taču maģistra darba hronoloģiskās robežas ietver 1919. gadu, kad savu darbību Parīzē īstenoja Latvijas delegācija. Jāuzsver, ka Latvijas Tautas padome lēmumu par Latvijas delegācijas izveidošanu darbam Parīzē pieņēma jau 1918. gada decembrī un delegāti Parīzē ieradās īsi pirms oficiālās konferences darbības atklāšanas 1919. gada 23. janvārī, tāpēc darba ietvaros raksturoti arī ar delegācijas organizāciju saistītie priekšdarbi. Hronoloģisko ietvaru beigu posms saistāms ar 1919. gada 15. decembri, kad Latvijas delegācija Parīzē oficiāli pārtrauca savu darbību un delegācijas iesāktos uzdevumus pārņēma Parīzē izveidotā Latvijas diplomātiskā pārstāvniecība.

Maģistra darba mērķis ir izdalīt un analizēt galvenos Latvijas delegācijas darbības virzienus un konstatēt sasniegtos rezultātus miera konferences ietvaros, izvērtējot to atbilstību sākotnēji uzstādītajiem delegācijas darba uzdevumiem, galvenokārt koncentrējoties uz Latvijas delegātu tiešo darbību Parīzē un viņu izteiktajiem vērtējumiem par Parīzes miera konferences norisi.

Mērķa sasniegšanai izvirzītie uzdevumi:

- 1) raksturot vispārējo situāciju pirms Parīzes miera konferences, tās organizāciju un nozīmīgākos izskatāmos jautājumus;
- 2) izvērtēt Latvijas delegācijas izveidošanu un sākotnējo pienākumu sadalījumu, kā arī turpmākās izmaiņas delegācijas sastāvā visā konferences darbības laikā;
- 3) definēt un izvērtēt delegācijas uzdevumus un prioritārās darbības jomas konferences norises laikā, raksturojot delegācijas darba iespējas un analizējot galvenos darbību ietekmējošos faktorus.

Delegācijas galvenos darbības virzienus iespējams izdalīt jau tās pirmajā darbības posmā līdz Versaļas miera līguma parakstīšanai³, tāpēc maģistra darba nodaļas veidotas pēc tematiskā principa, atbilstoši maģistra darbā izvirzītajiem uzdevumiem. Vispārējās situācijas raksturojums darba pirmajā nodaļā nepieciešams, lai izvērtētu priekšnoteikumus Parīzes miera konferences sasaukšanai un skaidrotu tās darbības organizācijas pamatprincipus un galvenās problēmas, kas skartas konferences ietvaros. Pirmajā nodaļā atsevišķi skaidrota arī vadošo valstu vispārējā nostāja starptautisko jautājumu kontekstā, lai raksturotu konferencē izvērtējamo jautājumu dažādību.

Darba otrā nodaļa veltīta Latvijas delegācijas organizatoriskajiem jautājumiem, raksturojot pirms konferences atklāšanas uzsāktos priekšdarbus, kā arī Latvijas delegācijas

---

³ Skat.sīkāk: Zemberga, L. *Latvijas delegācijas darbība Parīzes miera konferencē 1919. gada janvārī – jūnijā: Bakalaura darbs*. Rīga, LU VFF, 2013, 71 lpp.

sastāvu un tā izmaiņas konferences laikā, pievēršot uzmanību galvenajiem delegātu darbības virzieniem un uzticēto pienākumu sadalījumam. Delegācijas sastāva raksturojums un delegātu darbības analīze nepieciešama tiešo delegācijas uzdevumu izvērtēšanai, analizējot, kā izmaiņas ietekmēja kopējo delegācijas darbu.

Maģistra darba trešā nodaļa veidota pēc tematiskā principa, raksturojot būtiskākos Latvijas delegācijas darbības virzienus. Prioritārā nozīme trešajā nodaļā atvēlēta Latvijas delegācijas uzstādītajam mērķim par Latvijas neatkarības starptautiskās atzīšanas saņemšanu. Atbilstoši izvirzītā delegācijas mērķa sasniegšanai izdalīti darbības virzieni, kam delegāti intensīvi pievērsās. Ņemot vērā Latvijas ģeopolitisko stāvokli, atsevišķi raksturota delegācijas sadarbība ar citām jauno valstu delegācijām Parīzē, ka arī izvērtēts delegācijas īstenotais informatīvais darbs miera konferences laikā. Tāpat arī darba trešajā nodaļā analizēta Latvijas delegācijas darbība saistībā ar Latvijas iekšpolitiskās situācijas stabilizācijas jautājumiem, raksturojot delegātu iespējas Parīzē ietekmēt palīdzības sniegšanu Latvijas Pagaidu valdībai valsts organizēšanas darbā.

Latvijas delegācijas darbības izvērtēšanai maģistra darbā izmantota vēsturiski ģenētiskā, problēmu – hronoloģiskā, kā arī struktūru sistēmu metode. Delegācijas darbību Parīzē iespējams sadalīt ne tikai hronoloģiskos darbības periodos, bet arī pēc tās darbības virzieniem un veicamajiem uzdevumiem. Ņemot vērā, ka vairāku delegācijas pienākumu veikšana notika vienlaicīgi, nozīmīgākie jautājumi sadalīti atbilstoši delegācijas uzstādītajām darba prioritātēm. Atbilstoši struktūru sistēmu metodei tēmas sistēmu veido Latvijas delegācija, kas darbojās Parīzes miera konferencē kā vienots veselums. Maģistra darbā izvērtēta Latvijas delegācijas sadarbība ar citām sistēmām un apakšnodaļās raksturota citu sistēmu, kā arī sistēmas vides ietekme uz Latvijas delegācijas darbu. Izvēloties šādu pieeju Latvijas delegācija tiek uztverta kā izpētes centrālais objekts, nevis tikai Parīzes miera konferences komponents. Struktūru sistēmu metodes izmantošana dod iespēju konstatēt būtiskākās izmaiņas Latvijas delegācijas darbības laikā un izvērtēt, vai konferences gaitā mainījās sākotnēji uzstādītās prioritātes. Darba apakšnodaļās izcelti atsevišķi tematiski jautājumi, lai uzsvērtu būtiskākos notikumus un akcentētu plašo delegācijas darbības diapazonu. Darba ietvaros Latvijas delegācija Parīzē uztverta kā galvenais izpētes objekts, izvērtējot sadarbību ar citiem Latvijas pārstāvjiem un 1919. gada notikumus Latvijā raksturojot tikai saistībā ar to atstāto ietekmi uz Latvijas delegācijas darbību Parīzē.

AVOTU UN LITERATŪRAS APSKATS

I Avoti

1) Npublicētie avoti:

LNA LVVA materiāli. Maģistra darba tapšanā svarīga nozīme ir **Latvijas delegācijas sēžu protokoliem**⁴, kas uzsvērta arī vairāku delegācijas pārstāvju atmiņās un biogrāfijās. Tiek norādīts, ka šie protokoli liecina par latviešu diplomātijas aizsākumiem un saspringto darbību Parīzē, kas tobrīd bija kļuvusi par diplomātijas centru, kā arī izmantojami padziļinātai Latvijas diplomātu darbības izpētei šajā laika posmā.⁵ Sēžu protokoli ir pašu delegātu veidots hronoloģisks un detalizēts konferences ietvaros notikušo sēžu atspoguļojums, kurā ietverta informācija par delegātu plānoto darbību, notikušajām tikšanās ar citiem konferences dalībniekiem, kontaktiem ar Latvijas pārstāvjiem un latviešiem ārvalstīs, kā arī raksturots delegācijas vērtējums par konferences norisi un notikumiem Latvijas teritorijā. Latvijas delegātu darbības laikā Parīzē tapuši 113 delegācijas sēžu protokoli. Delegācijas sēžu protokoli liecina, ka sākotnējā darbības posmā delegāti sapulces sasaukuši katru vai arī katru otro dienu (neparedzētu vizīšu gadījumā arī divas reizes vienas dienas laikā), apspriežot svarīgākos uzdevumus un pārrunājot darbības rezultātus. Lielākā darba intensitāte vērojama tieši laika posmā no februāra līdz jūnijam, kad delegāti sasauca divas trešdaļas no kopējā sēžu skaita. Izmaiņas delegācijas darbības organizācijā vērojamas no 1919. gada jūlija, kad uz Latviju aizbrauca otrais delegācijas vadītājs Z.Meierovics. Šajā posmā delegācijas sēdes notika tikai vienu vai divas reizes nedēļā, no 1919. gada oktobra pārejot pat tikai uz vienu kopēju delegācijas tikšanās reizi nedēļā. Salīdzinājumā ar 1919. gada martu, kad delegāti kopējās sēdēs tikās 16 reizes, novembrī un decembrī notika tikai trīs sanāksmes mēnesī. Delegācijas sēdēs pārrunātas jau notikušās delegātu tikšanās ar konferences dalībniekiem, kā arī saņemtā aktuālā informācija par konferences notikumu gaitu un Latvijas jautājuma attīstību. Sēžu dalībnieki konferences laikā bija tikai Latvijas delegāti vai arī Parīzē īslaicīgi ieradušies Latvijas pārstāvji, tāpēc sēžu protokolos iekļautā informācija par delegātu sarunām ar citu valstu pārstāvjiem balstās tikai uz delegātu interpretāciju. Delegācijas sēžu protokolēšana periodiski tika uzticēta kādam no Latvijas delegātiem, kas sagatavoto sēdes protokolu nākamajā sanāksmes reizē nolasīja pārējiem delegācijas locekļiem, un,

⁴ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 31., 32., 33.l.

⁵ Lasmanis, U. *Arveds Bergs. Politiska biogrāfija*. Otrā grāmata. Rīga, 1998, 15.lpp.; Seskis, J. *Latvijas valsts izcelšanās pasaules kara notikumu norisē*. Rīga: Balta, 1991, 225. lpp.

nepieciešamības gadījumā nosakot labojumus, tika pieņemts sagatavotais sēdes protokols. Izvērtējot delegācijas sēžu protokolus, jāatzīst, ka delegācijas sēžu sasaukšanas biežums ietekmēja arī delegātu pārrunātās informācijas detalizētības pakāpi. Sēžu protokolus kopumā var uzskatīt par kodolīgu un strukturētu informācijas apkopojumu par svarīgākajiem delegācijas darbības rezultātiem un plānoto rīcību, taču delegācijas darbības noslēguma posmā sēdēs pārrunātā informācija vairāk uzskatāma par vispārēju situācijas raksturojumu, kurā mazāk atklātas detaļas un personīgais vērtējums no notikušajām sarunām ar citu valstu pārstāvjiem. Pilnvērtīgai delegācijas darbības raksturošanai 1919. gada otrajā pusē sēžu protokolos trūkst detalizētākas informācijas par delegātu individuālo darbību.

Sēžu protokolos pieejamā informācija tematiski un hronoloģiski ir apkopota **Latvijas delegācijas darbības pārskatos**.⁶ Darbības pārskati veidoti sistematizējot informāciju par delegācijas darbību divas reizes mēnesī. Šādā veidā tiek nodrošināts konkrēts un strukturēts delegācijas darbības pārskats. Katrā pārskatā izdalīti tematiskie jautājumi, kas konsekventi ievēroti katrā izveidotajā apkopojumā un liecina, ka vairāki delegācijas darbības virzieni savu aktualitāti nezaudēja visu darbības laiku. Izvēlētais informācijas apkopošanas princips dod iespēju izvērtēt nozīmīgākās izmaiņas delegācijas darbības laikā, taču balstās tikai uz sēžu protokolos pieejamo viedokli un nav papildināts ar citiem informācijas avotiem.

Informāciju par delegācijas darbības virzieniem papildina **Ārlietu ministrijas fonda materiāli par delegācijas kontaktiem ar Latvijas valdības pārstāvjiem, pārstāvniecībām un latviešu organizācijām ārzemēs**, sarakstē atklājot informāciju par konferences norisi un delegātu darbības rezultātiem.⁷ Sarakstes materiālos, kas apkopoti divas reizes mēnesī visu delegācijas darbības laiku, pieejamas delegācijas nosūtītās un saņemtās telegrammas, kā arī privātā korespondence. Jāatzīst, ka apkopotajos materiālos nav precīzi ievērots hronoloģiskais princips un viena apkopojuma ietvaros ietverta korespondence, ko iespējams attiecināt uz visu darbības laiku. Iespējams, šāda pieeja radusies materiālu apkopojumu veidojot pēc delegācijas darba noslēgšanās, korespondenci par specifiskiem jautājumiem hronoloģiski nenodalot. Neskatoties uz atsevišķu jautājumu izdalīšanu, apkopotajiem materiāliem raksturīga informācijas atkārtošāns. Apkopotajā korespondencē nav pieejami visi no delegācijas izsūtītie un saņemtie dokumenti, kā arī trūkst pilnvērtīgas informācijas par saņemto ziņojumu tapšanas laiku. Par delegācijas izejošās korespondences sagatavošanas intensitāti var spriest tikai pēc ziņojumu ievaddaļā norādītās informācijas par iepriekš izsūtītajiem ziņojumiem, uz kuriem delegāti nav saņēmuši atbildi. Latvijas delegācijas korespondenci veido ne tikai

---

⁶ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 24.l.

⁷ Turpat, 1.-21.l.

delegācijas vadītāja vai sekretāra delegācijas vārdā rakstīti ziņojumi, bet arī privātas vēstules, kas adresētas gan Latvijas pagaidu valdības pārstāvjiem, gan latviešiem ārvalstīs. Miera konferences laikā vairākas reizes mainījās delegātu sastāvs, un pēc Z.Meierovica atgriešanās Latvijā, delegācija regulāri nosūtīja ziņojumus par savu darbību Parīzē.⁸ Minētie avoti galvenokārt atspoguļo Latvijas delegātu viedokli par notikumiem Parīzē, un apstiprina, ka delegāti no Latvijas valdības reti saņēma nepieciešamo informāciju, bet gan tikai kodolīgas atbildes ar telegrammu starpniecību. Pēc Latvijas delegācijas Parīzē pirmo vadītāju došanās uz Latviju, delegācijas saziņai ar Pagaidu valdības pārstāvjiem tika izstrādāts un vairākas reizes uzlabots šifrs, ko delegāti galvenokārt izmantoja nosūtītajās telegrammās.

Papildinājumu Latvijas delegātu tiešajai darbībai Parīzē sniedz arī delegācijas sarakste ar Latvijas pārstāvjiem par Parīzes miera konferences norisi, kas apliecina arī delegācijas koordinējošo lomu Latvijas ārpolitikas jomā. Atšķirībā no delegācijas korespondences, kas tieši saistīta ar Parīzē izskatāmajiem jautājumiem, atsevišķi apkopota arī delegātu sarakste ar ārvalstu organizācijām un privātpersonām Latvijas aizdevuma, pilsoņu repatriēšanas un saimnieciskajos jautājumos.⁹

Par vienu no būtiskākajiem faktoriem, kas konferences laikā ietekmēja delegācijas darbību un delegātu iespējas sekmīgi turpināt darbu pie uzstādītā mērķa sasniegšanas var uzskatīt delegācijas finansiālo stāvokli, kas atspoguļots delegātu izveidotajā **kases grāmatā** un sniedz informāciju par izdevumu un ienākumu apjomu.¹⁰ Latvijas delegācijas sēžu protokolos delegācijas saimnieciskie jautājumi izskatīti kā viens no dienas darba kārtības punktiem, nesniedzot kopējo priekšstatu par delegācijas kases stāvokli. Delegācijas kases grāmata dod iespēju izvērtēt apkopotu informāciju par delegācijas darbības laikā veiktajiem maksājumiem un saņemtajiem finanšu līdzekļiem, kā arī konstatēt darbības jomas, kurām delegācija sava budžeta ietvaros atvēlēja lielākos finansiālos līdzekļus. Kopējā priekšstata iegūšanai par delegācijas rīcībā esošajiem finanšu līdzekļiem kases grāmatā trūkst informācijas par delegācijai pieejamo vai iztrūkstošo summu pirms maksājuma veikšanas. Jāņem vērā, ka vienota delegācijas kases grāmatas veidošana uzsākta 1919. gada otrajā pusē, apkopojot pirmajā pusgadā veikto maksājumu rēķinus.

2) Publicētie avoti:

Latvijas delegātu vērtējumu par Parīzes miera konferences norisi iespējams salīdzināt ar ASV Ārpolitikas dokumentu publikācijās pieejamajiem materiāliem par Parīzes miera

---

⁸ LNA LVVA, 2575.f., 7.apr., 1.l.; Turpat, 1.apr., 76., 201.l.

⁹ Turpat, 1313.f., 1.apr., 4., 5.l.

¹⁰ Turpat, 2.apr., 33a.l.

konferences norises laiku. Vairākos sējumos gan tematiski, gan hronoloģiski apkopoti materiāli par konferences vadības darbu un ASV delegātu vai pārstāvju izteiktajiem vērtējumiem. Dokumentos galvenokārt atspoguļota konferences vadības darbība un kopīgajās sanāksmēs izteiktais viedoklis, Latvijas jautājumu kopumā saistot ar Baltijas reģionu. Informācija par situāciju Baltijā pieejama no Sabiedroto valstu misiju pārstāvju ziņojumiem par situāciju reģionā, kā arī Baltijas komisijas darbības rezultātiem.¹¹

Delegāti jau darbības pirmajā posmā izstrādāja memorandu angļu un franču valodās, kuru izmantoja, lai raksturotu Latvijas vēsturi un esošo situāciju, pamatojot pasludināto valsts neatkarību. Izstrādātā memoranda tulkojumu publicēšanai sagatavojusi vēsturniece Austra Mieriņa, publikāciju papildinot ar saviem komentāriem un salīdzinot 1919. gada augusta „Valdības Vēstneša” numuros publicēto redakciju ar sagatavotajiem memoranda oriģināliem svešvalodās.¹²

Atmiņas. Minētos avotus ar personīgās pieredzes atspoguļojumu papildina publicētās Latvijas delegātu atmiņas. Savu vērtējumu par Latvijas neatkarības tapšanas posmu izteicis arī viens no Latvijas delegācijas vadītājiem – Jānis Seskis, kurš darbā „Latvijas valsts izcelšanās pasaules kara notikumu norisē” atsevišķu nodaļu veltījis darbības laikam Parīzē. Delegāta darbs papildināts ar atsevišķiem ziņojumiem un privātās korespondences materiāliem, kā arī piedāvāti fragmenti no J.Seska dienasgrāmatas. Jāatzīst, ka šie fragmenti vairāk atspoguļo subjektīvo vērtējumu, jo pats autors norādījis, ka grāmatas tapšanas laikā dienasgrāmatas fragmentus veidoja pēc konferences laikā veiktajām kodolīgajām piezīmēm par galvenajiem dienas notikumiem. Seska atmiņās pieejamā informācija salīdzināma ar arhīvu materiāliem, kas detalizētāk atspoguļo aprakstīto situāciju.¹³

Saistībā ar pirmajiem diviem Latvijas delegācijas vadītājiem – Jāni Čaksti un Z.Meierovicu, un attiecībā uz viņu darbību miera konferencē, pieejamas laikabiedru atmiņas un izteiktais vērtējums par abu delegātu personības nozīmi. Izmantojot izteiktos viedokļus, jāņem vērā, ka tie apkopoti pēc abu Latvijas diplomātu nāves un veltīti politiķu piemiņai, tāpēc laikabiedru vērtējumus varēja ietekmēt darbu tapšanas iemesls. Tēmas izpētē ieguldījumu sniedz rakstnieka un publicista Edvarta Virzas sagatavotais krājums par Z.Meierovicu, kas atšķirībā no J.Čakstem veltītā izdevuma, kas balstās tikai uz laikabiedru

---

¹¹ Foreign Relations of the United States. United States Department of State (turpmāk – FRUS). *Papers relating to the foreign relations of the United States, The Paris Peace Conference, 1919*. Vol. V. Washington: United States Government Printing Office, 1943, Vol.III, V.

¹² LNA LVVA, 2574.f., 6.apr., 5.l.; Mieriņa, A. Kā Latvija pieteica sevi pasaulei 1919. gadā. *Latvijas Vēstures Institūta Žurnāls*. 1992. Nr. 1, 146.179. lpp.; Memorandums par Latviju. *Valdības Vēstnesis*. 1919. gada 1.–10. augusts

¹³ Seskis, J. *Latvijas valsts izcelšanās pasaules kara notikumu norisē*, 343 lpp.

izteiktajiem vērtējumiem un vēltījumiem, ietver arī Latvijas pirmā ārlietu ministra nosūtītos ziņojumus, kas saistāmas arī ar Parīzes miera konferences darbības laiku.¹⁴

Prese. Latvijas delegācijas darbības laikā apgrūtināta bija regulāru kontaktu nodibināšana ar Latviju. Ņemot vērā iekšpolitisko situāciju Latvijā, kas kopumā ietekmēja preses izdošanu, Latvijas preses izdevumos, vismaz pirmajā delegācijas darbības posmā, trūkst informācijas par Parīzes miera konferences gaitu un Latvijas delegācijas darbību. Oficiālie preses izdevumi Latvijā uzsāka vai atjaunoja savu darbību tikai 1919. gada vasarā, tāpēc sākotnēji „Baltijas Vēstnesī” un „Latvijas Sargā” pieejama kodolīga informācija, kas saņemta no ārzemju korespondentiem par vispārējās situācijas raksturojumu. Plašākas ziņas par delegācijas darbu Parīzē laikrakstos parādījās pēc delegātu atgriešanās dzimtenē, sniedzot intervijas un izsakot vērtējumus par Latvijas neatkarības starptautiskās atzīšanas izredzēm. Tāpat arī 1919. gada jūlijā Latvijas Preses birojs uzsāka Parīzē izstrādāto delegācijas dokumentu publicēšanu oriģinālvalodā, lai veicinātu sabiedrības izpratni par Latvijas delegātu darbu.

II Literatūra.

Literatūra par Parīzes miera konferences norisi. Lai raksturotu Latvijas delegācijas darbību Parīzes miera konferencē, nepieciešams sniegt arī vispārējās situācijas raksturojumu par konferenci kopumā. Pirmkārt, jānorāda, ka situācijas konteksta izpratnei nozīmīga loma ir britu vēsturnieces Margaretas Makmillanas (*MacMillan*) darbiem, kas veltīti Pirmā pasaules kara cēloņiem, piedāvājot arī mūsdienu vērtējumu par kara ietekmi uz turpmāko notikumu attīstību. Atbilstoši maģistra darba tematikai jāatzīmē autores darbs par Parīzes miera konferenci, kurā analizētas gan lielvalstu vadītāju personīgās intereses, gan tematiskās problēmas, kas izskatītas konferences ietvaros. Vienlaikus jānorāda, ka grāmatas autore ir Lielbritānijas delegācijas vadītāja, britu premjerministra Deivida Loida-Džordža mazmazmeita, tāpēc darbam tomēr raksturīga britu delegācijas vadītāja personības lomas uzsvēršana. Attiecībā uz Latviju autore izmantojusi arī konferences laikā raksturīgo skatījumu un šo jautājumu saistījusi ar pārējām Baltijas valstīm, kopumā pakļaujot to Krievijas jautājuma prizmai.¹⁵

Tāpat arī Parīzes miera konferences darbību izvērtējis britu sabiedrisko attiecību speciālists, profesors Alans Šarps (*Sharp*), Parīzes miera konferenci saistot ar Versaļas

---

¹⁴ Kurmis, A. (red.) *Latvijas pirmais valsts prezidents Jānis Čakste*. Rīga: Avots, 1993, 171 lpp.; Virza, E. Z. A. Meierovics: *Latvijas pirmā ārlietu ministra darbības atcerei veltīts rakstu krājums*. Rīga: Z. A. Meierovica piemiņas fonds, 1935, 479 lpp.

¹⁵ MacMillan, M. *Paris 1919: six months that changed the world*. New York: Random House, 2003, 570 p.; MacMillan, M. *The War that Ended Peace*. New York: Random House, 2013, 711 p.

sistēmas izveidošanu. Savā monogrāfijā A.Šarps piedāvājis plašu vispārējās situācijas raksturojumu arī pirms miera konferences, raksturojot arī raksturīgākos citu autoru viedokļus. Autora darbā konkrēti izceltas Parīzes miera konferences darbības jomas, pievēršoties Tautu Savienības, reparāciju un reģionālajiem jautājumiem.¹⁶

Literatūra par Latvijas delegāciju Parīzes miera konferencē. Minētie darbi sniedz plašu Parīzes miera konferences raksturojumu, taču atsevišķi netiek izdalīta Latvijas delegācijas darbība Parīzē. Latvijas un citu jauno valstu delegāciju darbība galvenokārt tiek saistīta ar Baltijas jūras reģionu vai agrākās Krievijas impērijas teritoriju. Baltijas valstu delegāciju darbībai Parīzē pievērsusies britu vēsturniece Šarlote Alstone (*Alston*). Jāatzīst, ka viņas monogrāfija pamatā veltīta pirmajiem Baltijas valstu ārlietu ministriem, tāpēc viņu darbība Parīzes miera konferencē monogrāfijā ir tikai viens no kopējās sadarbības punktiem. Savā monogrāfijā autore izmantojusi arī latviešu, lietuviešu un igauņu autoru publikācijas par neatkarības izveidošanas un nostiprināšanas perioda tematiku. Par nozīmīgāko darba ieguldījumu maģistra darba tēmas izpētē var uzskatīt autores papildus izmantotos ārvalstu arhīvu materiālus un delegātu atmiņas no Parīzes miera konferences laika.¹⁷

Attiecībā uz latviešu autoru līdzšinējo veikumu saistībā ar Parīzes miera konferences un Latvijas delegācijas tematiku, jānorāda trimdas vēsturnieka Edgara Andersona darbs par Latvijas vēsturi, kurā, balstoties uz ārvalstīs pieejamajiem avotu materiāliem, autors piedāvā gan vispārējās situācijas raksturojumu, gan arī sniedz savu vērtējumu par Latvijas delegātu rīcības iespējām konferences ietvaros. Par svarīgāko šī darba ieguldījumu kopējā tēmas izpētē var uzskatīt tieši atšķirīgo izmantoto avotu bāzi, jo autoram darba tapšanas laikā nebija pieejami Latvijas arhīvu materiāli. No ārvalstu arhīvu materiāliem autors izdalījis ar Latvijas jautājumu saistītus aspektus un uzsvēris lielvalstu vadītāju noteicošo lomu konferences norisē. Autors vienlaikus kritiski vērtē gan delegācijas darbību, gan konferences vadības nostāju, kas kavēja sekmīgu Latvijas neatkarības atzīšanas jautājuma tālāko virzību.¹⁸

Saistot delegācijas darbību ar pirmo ievirzi Latvijas diplomātiskā dienesta turpmākajai darbībai, Parīzes miera konferences laiku savās publikācijās raksturojis arī vēsturnieks Ainārs Lerhis. Ņemot vērā autora redzējumu par Latvijas diplomātijas attīstību, galvenokārt izvērtēts tās diplomātiskais statuss un uzsāktais darbs pie pamatu veidošanas vēlākajam

---

¹⁶ Sharp, A. *The Versailles Settlement: Peacemaking After the First World War, 1919-1923, 2nd edition*. Palgrave Macmillan, 2008, 267 p.

¹⁷ Alston, C. *Antonijs Piip, Zigfrīds Meierovics and Augustinas Voldemaras: the Baltic States*. London: Haus Publishing, 2010, 210 p.

¹⁸ Andersons, E. *Latvijas vēsture 1914-1920*. Stokholma: Daugava, 1967, 754 lpp.

diplomātiskajam dienestam.¹⁹ Līdzīgi kā vēstures profesors Inesis Feldmanis savās publikācijās, arī A.Lerhis Latvijas delegāciju Parīzē uztver kā vienu no pirmajiem posmiem ceļā uz neatkarības starptautisko atzīšanu, tāpēc Latvijas delegācijas darbība Parīzē raksturota kontekstā ar *de iure* atzīšanas saņemšanu 1921. gada 26. janvārī.²⁰

Delegātu darbība Parīzē bija cieši saistīta ar Latvijas saimnieciskā stāvokļa uzlabošanu, tāpēc Parīzē tika uzsākta kontaktu dibināšana ar politisko, ekonomisko un militāro misiju pārstāvjiem, kas 1919. gadā devās uz Baltiju. Šo misiju darbība vairāk ir saistīta tieši ar Latvijas iekšpolitisko situāciju, tāpēc papildinājums darba tematikai ir vēsturnieku Alberta Varoslavāna un Ērika Jēkabsona publikācijas un monogrāfijas, kurās attiecīgais laika posms raksturots no cita skatupunkta. Latvijas delegāti priekšstatu par ārvalstu misiju pārstāvjiem un viņu darbības mērķiem veidoja tikai pēc individuālām sarunām, tāpēc vērtīgs ir abu vēsturnieku veikums, kas atspoguļo ārzemju politiku un militāro personu viedokli par situāciju Latvijā. Ar līdz šim Latvijā izdotajās publikācijās neizmantotiem ASV arhīvu materiāliem historiogrāfiju ir papildinājis Ē.Jēkabsons publikācijās par Latvijas pirmajiem sakariem ar ASV, kas skar arī Parīzes miera konferences posmu.²¹

---

¹⁹ Lerhis, A. *Latvijas Republikas ārlietu dienests. 1918 – 1941*. Rīga: Latvijas vēstures institūts, 2005, 326 lpp.

²⁰ Feldmanis, I. *Latvijas starptautiskā atzīšana. Latvija divos laikposmos: 1918-1928 un 1991-2001*. Rīga: Fonds, 2001, 486 lpp.

²¹ Jēkabsons, Ē. ASV attieksme pret Latviju 1918.-1922. gadā. *Vēsturnieks profesors Dr.phil. LZA ārzemju loceklis Andrievs Ezergailis. Bibliogrāfija. Darbāiedru veltījumi 70 gadu jubilejā*. Rīga: Latvijas vēstures institūta apgāds, 2000, 198.-263.lpp.; Jēkabsons, Ē. Latvija un Amerikas Savienotās Valstis: pirmie sakari 1918.–1919. gadā. *Latvijas Vēstures Institūta Žurnāls*. 2011., Nr.1., 19.-47.lpp.; Jēkabsons, Ē. Vorvika Grīna vadītās Amerikas Savienoto Valstu misijas darbība Latvijā 1919. gada aprīlī-maijā: Liepājas posms. *Latvijas Vēstures Institūta Žurnāls*. 2012., Nr.2., 36.-61.lpp.; Varoslavāns, A. *Latvijas Republika starpvalstu attiecību sistēmā. Pirmā desmitgade 1919.-1929*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2008, 294 lpp.

1. PARĪZES MIERA KONFERENCES DARBĪBAS VISPĀRĒJS RAKSTUROJUMS

1.1. Priekšnosacījumi miera konferences darba uzsākšanai

Pagājušā gadsimta pirmo pusi Eiropā un pasaulē var saistīt ar ievērojamām izmaiņām līdzšinējā ierastajā kārtībā vairākās dzīves sfērās. Būtiska loma notikumu attīstībā šajā laikā ir saistāma jau ar Pirmo pasaules karu, ko var vērtēt gan kā rezultātu attiecībām, kas starp vadošajām lielvalstīm veidojās ilgstošā laika periodā, gan arī kā aizsākumu turpmākajam politiskajam haosam starptautiskajā jomā. Pirmais pasaules karš kļuva par lielāko un upuru skaita ziņā asiņaināko militāro konfliktu, kas pieredzēts pasaules vēsturē. Pēc tā noslēguma Pirmo pasaules karu sāka dēvēt par Lielo karu, šo apzīmējumu Rietumeiropā turpinot lietot arī mūsdienās. Historiogrāfijā, mēģinot izcelt abu pasaules karu saistību, tiek izteikts viedoklis, ka starpkaru periodu var vērtēt kā sava veida paūzi jaunajā Eiropas Trīsdesmitgadu karā.²² Konflikta mērogu apliecina tajā iesaistītās karojošās puses – gadsimtu laikā izveidojušās un nostiprinājušās lielvaras. Vēl pirms oficiālā iegansta kara aizsākumam 1914. gada 28. jūnijā Sarajevā pamatu turpmākajai kara darbībai veidoja saspīlētās diplomātiskās attiecības starp Krieviju, Franciju, Lielbritāniju, Vāciju, Austroungāriju un Itāliju, sagrupējoties savstarpēji konfliktējošos valstu blokos – Antantē un Trejsavienībā. Kara laikā militāros blokus papildināja arī citas valstis, taču kopumā kara darbībā tika iesaistītas 34 valstis. Tāpat arī lielvalstu atbalstam kara laikā tika piesaistīti iedzīvotāji no tām piederošajām kolonijām un kara darbība, kas galvenokārt notika Eiropas teritorijā, aptvēra vairākus tās reģionus.

Runājot par Pirmā pasaules kara sākumu, jāakcentē vairāku iemeslu kopums – bruņošanās sacensība, konkrēti noteiktie militārie plāni, kā arī ekonomiskā un tirdznieciskā konkurence. Par vienu no būtiskākajām konfliktu jomām kļuva teritoriālais jautājums, kas radīja savstarpējas nesaskaņas starp vairākām vēlāk karā iesaistītajām pusēm. Tieši Pirmā pasaules kara rezultātā savu sabrukumu piedzīvoja Krievijas, Austroungārijas, Vācijas un Osmaņu impērijas, tādējādi pilnībā izmainot agrāko starptautisko kārtību. Impēriju sabrukuma rezultātā Eiropā šis militārais konflikts saistāms ar deviņu nacionālo valstu atjaunošanos vai izveidošanos, kā arī vairāku tautu neatkarības proklamēšanu, tāpēc salīdzinot ar pirmskara periodu tiek uzskatīts, ka Eiropa savu varenību un vadošo lomu pasaulē zaudēja, kļūstot sadrumstalota.²³ Papildus praktiskiem iemesliem Pirmo pasaules karu veicināja arī valdošie uzskati un ideoloģijas, kas neaprobežojās vienas impērijas teritorijā. Nacionālās kustības

²² MacMillan, M. *The War That Ended Peace*, p.xxv

²³ Turpat, xxiv. lpp.

aktīvākas kļuva arī agrākajām impērijām piederošajās kolonijās, kas gadsimtu mijā bija kļuvušas par vienu no strīdīgajiem jautājumiem lielvalstu vidū, ņemot vērā to centienus paplašināt savu ietekmes zonu. Tāpat arī ietekmi atstāja valdošās bailes no revolucionārām idejām, teroristiskās kustības vai anarhisma, kas vienlaikus mijās ar cerību par veiksmīgāku nākotni. Eiropā valdošo situāciju veidoja impēriju iekšienē saasinājušās problēmas – strādnieku un revolucionārās kustības, prasības pēc balsstiesībām, kā arī nesaskaņas atšķirīgu sabiedrības grupu vidū. Makmillana norāda, ka visus šos faktorus papildināja arī personību loma un nozīme. Autore izteikusies, ka Eiropai minētajā brīdī pietrūka tieši spēcīga līdera, kurš spētu iestāties pret kara tuvošanos.²⁴ Tiek uzskatīts, ka saspīlēto situāciju, kas noveda līdz aktīvai karadarbībai, var saistīt ar konfliktiem Balkānos un minēto militāro bloku pastāvēšanu.²⁵ Valstu noslēgtās vienošanās par savstarpējo palīdzību reģionālas nesaskaņas pārvērtā pasaules mēroga konfliktā.

Lai gan Pirmā pasaules kara noslēgums bieži vien tiek saistīts ar 1918. gada 11. novembrī noslēgto pamieru Kompjeņā, oficiāli to var saistīt tikai ar 1919. gada 28. jūnijā parakstīto Versaļas miera līgumu ar Vāciju. Tajā pašā laikā gan jāatzīst, ka Versaļā parakstītais ir tikai viens no miera līgumiem, kas tika noslēgts ar karā zaudējušajām valstīm. Vēl 1919. gada pirmos sešus mēnešus iesaistītās puses joprojām faktiski atradās kara stāvoklī, tāpēc Parīzes miera konferences laiks bija pāreja no kara darbības uz miera situāciju. Tāpat arī jānorāda, ka, neskatoties uz bruņotu konfliktu pārtraukšanu Rietumu frontē, kara darbība turpinājās Balkānu un agrākās Krievijas impērijas teritorijās, plašu militāro kara darbību sadalot vairākos reģionālos konfliktos. Miera līgumu parakstīšana ar Austriju, Ungāriju, Bulgāriju un Turciju turpinājās līdz pat 1923. gada jūlijam. Pamatojoties uz minēto, A.Šarps piedāvā hronoloģisku dalījumu miera nodrošināšanas periodam no 1918. gada novembra līdz 1923. gada jūlijam, vienlaikus norādot, ka Parīzes miera konferenci nevar ierobežot laika posmā no 1919. gada janvāra līdz 1920. gada janvārim, kas uzskatāms par tās oficiālo darbības laiku. Tāpat arī historiogrāfijā akcentēts konferences pirmais darbības posms līdz Versaļas miera līguma parakstīšanai, uzskatot to par konferences intensīvāko darbības laiku.²⁶

Var uzskatīt, ka Parīzes miera konference vērtējama par tikpat unikālu notikumu kā pirms tās piedzīvotais pasaules karš. Par vienīgo tās darbībai pielīdzināmo piemēru miera veidotāji atzina 1814.-1815. gada Vīnes kongresu, kas noslēdza Napoleona karus. Atšķirībā no Vīnes Parīzes miera konference bija ievērojami apjomīgāka dalībnieku skaita ziņā un

²⁴ MacMillan, M. *The War That Ended Peace*, p.xxvi

²⁵ Kūntay, B. Peace through Institutions: Woodrow Wilson and the Paris Peace Conference. *Journal of Gazi Academic View*. Vol.8., 2014. P.75.

²⁶ Martel, G. *A Companion to Europe 1900-1945*. Blackwell Publishing, 2006. P.262.

delegātiem Parīzē bija jāatrisina ne tikai Eiropas problēmas. Tajā pašā laikā autori Parīzes miera konferenci tomēr salīdzinājuši ar citiem vēsturiskiem procesiem, mēģinot akcentēt tās starptautisko nozīmi. Konference tiek uzskatīta kā izteikta robežšķirtne, kas Eiropas vēsturi sadalījusi divās daļās. Kā apstiprinājums šādam uzskatam piedāvāts skaidrojums, ka Parīzes miera konferences norise hronoloģiski tieši uz pusēm sadala laika posmu no 1871. gada Parīzes Komūnas darbības Francijā pēc kara ar Prūsiju līdz 1968. gada maijam, kad Francijā norisinājās strādnieku un studentu sacelšanās. Vērtējot nacionālo valstu stāvokli Parīzes miera konferences laikā, tā tiek pielīdzināta arī Aukstā kara noslēguma procesiem 1989. gadā, kad atkal aktuāls kļuva apslāpētais nacionālisma aspekts. Tajā pašā laikā Parīzes miera konference bija pēdējā šāda veida sanāksme 20. gadsimtā, kas kara rezultātā radušās problēmas mēģināja atrisināt vienā norises vietā, izvērtējot vairākus jautājumus vienlaicīgi.²⁷

Runājot par Parīzes miera konferenci, galvenokārt tiek uzsvērtas ievērojamās cerības, kas tika liktas uz tās rezultātiem. Eiropas un pasaules līderi uzskatīja, ka konference kļūs par pasākumu, kas novērsīs piedzīvotā kara atkārtošanos. Cerības uz miera konferences rezultātiem palielināja kara laikā izteiktās frāzes, ka piedzīvotais karš pārtrauks turpmāko militāro konfliktu iespējamību un pielāgos pasauli demokrātijai. Konferences laikā notika mēģinājums samērot 19. un 20. gadsimtu jeb pagātņi ar nākotni. Miera konferences kontekstā lietotie termini „Versaļas miera līgums” un „miera nodrošināšana” izceļ divus galvenos konferences uzdevumus. Lai gan abi termini savstarpēji neizslēdz viens otru, jāatzīst, ka konferences gaitā tiem nebija līdzvērtīga nozīme. Konferences laikā jautājumu izskatīšanu ietekmēja lielvalstu pārstāvju un konferences vadības individuālās intereses. Miera konference tās norises vietā pulcēja ievērojamākos Eiropas un pasaules līderus, lai rastu risinājumus turpmākajai pasaules kārtībai, taču pieņemto lēmumu ieviešanu traucēja reālas kontroles trūkums pār atsevišķām teritorijām un pēckara notikumiem. Tāpat arī neskatoties uz konferences salīdzinājumu ar Vīnes kongresu, organizatoriem un dalībniekiem nebija reālas pieredzes pēckara situācijas stabilizēšanā un miera nodrošināšanā.²⁸

Par vienu no konferences atslēgas vārdiem un vienlaikus arī pretrunīgākajiem principiem kļuva „pašnoteikšanās”. Šo principu aktuālu padarīja viens no miera konferences vadošajiem dalībniekiem – ASV prezidents Tomass Vudro Vilsons (*Wilson*), netiešā formā iekļaujot to savā ikgadējā prezidenta uzrunā ASV Senātam. 1918. gada 8. janvāra Vilsona

---

²⁷ Martel, G. *A Companion to Europe 1900-1945*, p.261., 267. MacMillan, M. *Paris 1919*, p.xxvii, xxix; Stovall, T. *Paris and the Spirit of 1919*. Cambridge: Cambridge University Press, 2015. P.6.

²⁸ Stovall, T. *Paris and the Spirit of 1919*, p.4.; Winter, J. *Dreams of Peace and Freedom: utopian moments in the twentieth century*. Yale University Press, 2006. P.48., 50.; Martel, G. *A Companion to Europe 1900-1945*, p.262.; Kitchen, M. *Europe between the Wars*. London: Routledge, 2013. P.4.

runa ieguva apzīmējumu „14 punkti”, balstoties uz ASV prezidenta piedāvātajiem nosacījumiem starptautisko attiecību sakārtošanai un atjaunošanai pasaulē. Ņemot vērā to, ka Eiropa Pirmā pasaules kara laikā pamazām bija zaudējusi savu pasaules lielvaras statusu, var uzskatīt, ka V. Vilsona „14 punkti” bija mēģinājums no ārpuses atrisināt galvenokārt Eiropā saasinājušās problēmas, tādējādi stiprinot ASV kā nākamās lielvaras pozīcijas pasaulē. Neskatoties uz to, ka pirms V. Vilsona brauciena uz Parīzes miera konferenci neviens no ASV prezidentiem uz Eiropu nebija devies, Vilsons uzskatīja, ka viņa piedāvātais risinājums ir vienīgā iespējamā un piemērotākā pasaules miera programma. Programmas ietvaros minētais pašnoteikšanās princips tika uzskatīts par pamatu problēmu atrisināšanai. Ņemot vērā, ka pirmskara diplomātiskās attiecības veidoja impērijas, kuru sastāvā ietilpa dažādas tautas, par jaunu pieeju starptautisko attiecību veidošanai uzskatīja pašnoteikšanās tiesību ievērošanu, kas novērstu nesaskaņas valstu iekšienē. Jau konferences laikā skaidrāks kļuva tas, ka izvirzītais princips nav līdzvērtīgi attiecināms uz visām pasaules tautām. Vilsona idejas kritiķi norādīja, ka pašnoteikšanās tiek piemērota tikai baltās rases iedzīvotājiem, taču arī jaunizveidoto Eiropas valstu pārstāvjiem radās iespēja pārlicināties, ka izvērtējot izveidotās valsts neatkarīgas pastāvēšanas iespējas, lielvalstis pašnoteikšanās principu neievēro.²⁹

Piedāvātās programmas punktus iespējams iedalīt trīs tematiskās daļās. Var uzskatīt, ka no pirmā līdz piektajam punktam iekļauti vispārēji principi starptautisko attiecību atjaunošanai, aptverot tirdzniecības, jūras satiksmes, bruņošanās, koloniju jautājumu un diplomātisko attiecību jomu. Galvenais uzsvars šajos punktos likts uz atvērtu un neierobežotu attiecību veidošanu, tādējādi norādot, ka pamats piedzīvotajiem konfliktiem ir slepenas savstarpējas vienošanās, dažādu valstu bloku veidošana un konkurence starp tiem. Lielākā daļa jeb astoņi punkti no V. Vilsona programmas veltīti teritoriālo domstarpību sakārtošanai, koncentrējoties uz Krievijai, Francijai, Itālijai un Beļģijai kara laikā radīto teritoriālo zaudējumu atrisināšanu, izmaiņām, kas radušās Austroungārijas un Osmaņu impērijas sabrukuma rezultātā, kā arī jau pirms kara problemātisko Balkānu reģionu. Programmas 13. punkts paredzēja arī neatkarīgas Polijas valsts izveidi, paredzot tai nodrošināt pieeju jūrai.³⁰

Pēdējā no programmas punktiem izteikta ideja par starptautiskas valstu apvienības izveidošanu, lai nodrošinātu politiskās neatkarības garantijas gan lielām, gan mazām valstīm.

---

²⁹ The Avalon Project. *President Woodrow Wilson's Fourteen Points*. Pieejams: http://avalon.law.yale.edu/20th_century/wilson14.asp [Skatīts: 30. 01. 2015.]; Boemeke, M.F., Feldman, G.D., Glaser, E. *The Treaty of Versailles. A Reassessment After 75 Years*. Cambridge University Press, 1998, p.494.

³⁰ The Avalon Project. *President Woodrow Wilson's Fourteen Points*. Pieejams: http://avalon.law.yale.edu/20th_century/wilson14.asp [Skatīts: 30. 01. 2015.]

Šis punkts Parīzes miera konferences laikā kļuva par pamatu idejai par Tautu Savienības izveidi. Ņemot vērā, ka no agrākās Krievijas impērijas teritorijas atdalījušās jaunās valstis citos miera programmas punktos nebija pieminētas, šis punkts bija viena no cerībām to neatkarības atzīšanai. Tieši Tautu Savienības iecere kļuva par vienu no pretrunīgāk vērtētajām konferences idejām. Jau sākotnēji tā nebija Eiropas vadošo līderu prioritāte, taču kļuva par cerību neatkarīgai eksistencei jaunizveidotajām valstīm. Tautu Savienības statūti tika iekļauti Versaļas miera līgumā, tāpēc lielāko vilšanos raisīja fakts, ka idejas iniciatore – ASV jeb tās valdība atteicās ratificēt Versaļas miera līgumu, tādējādi neiesaistoties arī Tautu Savienības darbībā.

Ņemot vērā, ka minētajā Vilsona „14 punktu” sistēmā nebija paredzētas sankcijas un sodi, bet programma vairāk tika vērsta uz līdzšinējās kārtības uzlabojumiem, to par pamatu pamiera parakstīšanai akceptēja Vācija. Vēlākajā konferences darbībā pretrunas izraisīja „14 punktos” iekļauto principu grozīšana pirms iekļaušanas Versaļas miera līgumā. Izmaiņas, kas sākotnējo „14 punktu” programmas labvēlīgo raksturu pārvērta par diktātam pielīdzināmo Versaļas miera līgumu, raisīja neizpratni Vācijai, kam tika piedāvāti atšķirīgi nosacījumi miera nodrošināšanai. Tāpat arī izvirzītie priekšnosacījumi miera nodrošināšanai vairs nedeva atkāpšanās ceļu konferences norises laikā. Atsauksmās uz „14 punktu” programmu īpaši saistāma ar tajā minētajiem teritoriālajiem jautājumiem, kā piemēru minot Elzasas un Lotringas atdošanu Francijai. Pamatojoties uz jau iepriekš izskanējušo risinājumu, Versaļas miera līguma veidošanas procesā Elzasas un Lotringas turpmākais liktenis tika uzskatīts par pašsaprotamu.

1.2. Miera konferences organizācija un galvenās darbības jomas

Ņemot vērā atrisinājamo jautājumu dažādību, situācijas stabilizēšanu un sakārtošanu nevarēja uzņemt tikai kāda no Eiropas vai pasaules valstīm. 1919. gada sākumā Parīzē ieradās valdības pārstāvji, diplomāti, ekonomisti, juristi un citu profesiju pārstāvji. Lai gan kopš 1919. gada janvāra Parīze vismaz uz sešiem mēnešiem kļuva par pasaules galvaspilsētu, M.Makmillana norāda, ka pirms konferences sasaukšanas amerikāņu un britu pārstāvji nevēlējās, lai konference norisinātos Parīzē. Noraidošā attieksme pamatota ar to, ka miera noslēgšanai traucēs kara atmosfēra, kas joprojām valdīja Parīzē. Viena no iespējamajām konferences norises vietām bija Ženēva, taču Francijas premjers Žoržs Klemanso (*Clemenceau*) neatlaidīgi uzstāja uz savas pārstāvētās valsts galvaspilsētas izvēli. Piekāpšanās Francijai šajā ziņā varētu būt skaidrojama ar tās ievērojamajiem zaudējumiem Pirmajā pasaules karā, pie kuriem Francija arī vairākkārt apelēja. Francijas interesi Vācijas

ierobežošanā ar miera līguma nosacījumu palīdzību pastiprināja arī tas, ka atšķirībā no pārējām konferences uzvarētājvalstīm, tā joprojām robežojās ar Vāciju. Vācijas atrašanās kaimiņos veicināja Francijas nedrošību un bailes par iespējamu atkārtotu uzbrukumu.³¹

ASV prezidents V. Vilsons Parīzē ieradās jau 1918. gada decembrī, bet vēl pirms konferences oficiālās atklāšanas devās vizītē arī uz Londonu, turpretī britu premjers Deivids Loids – Džordžs (*Lloyd-George*) Francijas galvaspilsētā ieradās nepilnu nedēļu pirms konferences darba uzsākšanas. Tieši valdības vēlēšanas, kas 1918. gada nogalē notika Lielbritānijā, var uzskatīt par vienu no iemesliem, kas kavēja miera konferences darba uzsākšanu uzreiz pēc pamiera parakstīšanas 1918. gada novembrī. M. Macmillana nav noliegusi, ka trīs ietekmīgākie konferences dalībnieki Parīzē ieradās ar saviem individuālajiem uzskatiem un interesēm. Francijas galvenās intereses saistījās ar savas valsts drošības stiprināšanu, kas vienlaikus nozīmēja Vācijas militārā spēka mazināšanu. Francija akcentēja nepieciešamību saņemt maksimālu atlīdzību no Vācijas par kara laikā radītajiem zaudējumiem, uzsverot Vācijas vainu kara izraisīšanā un atbildību par tā radītajām sekām. Par kara laika zaudējumiem aprēķinātās ievērojamās summas draudēja atstāt nopietnu ietekmi uz Vācijas ekonomisko attīstību, kas tādējādi ietekmētu arī Lielbritānijas ekonomisko politiku. Ņemot vērā Lielbritānijas un Vācijas ekonomiskās attiecības pirms kara, Lielbritānija bija ieinteresēta stabilizēt Vācijas ekonomiku, lai nodrošinātu veiksmīgu savas valsts turpmāko attīstību un Eiropas stabilitāti. Lielbritānijas pretrunīgā nostāja gan iezīmējās idejā par vācu koloniju pārņemšanu pēc Pirmā pasaules kara, tādējādi cerot uz Vācijas rēķina paplašināt savu ietekmi ārpus valsts robežām.³²

Atšķirīgās valstu intereses izpaudās vairākos izskatāmajos jautājumos, kā vienu no piemēriem minot Versaļas miera līgumā iekļauto punktu par kara izraisīšanas vainas piemērošanu Vācijai. Konferences vadība atzina, ka Vācija ir vainojama kara laikā izdarītajos zaudējumos, taču, saprotot, ka tā nav spējīga atmaksāt reparācijas, Versaļas miera līguma 232.pantā tika paredzēts, ka Vācija kompensēs civiliedzīvotājiem un to privātīpašumam radītos zaudējumus.³³ Šādu panta redakciju negribēja atzīt Loids-Džordžs, jo tas nozīmētu Lielbritānijas zaudējumiem neatbilstošu kompensāciju, ņemot vērā, ka tās domīniju teritorijās

---

³¹ Kitchen, M. *Europe between the Wars*, p.11.; Sharp, A. *The Versailles Settlement: Peacemaking After the First World War, 1919-1923, 2nd edition*, p.20.

³² MacMillan, M. *Paris 1919: six months that changed the world*, p.36.

³³The Avalon Project. *The Versailles Treaty June 28, 1919: Part VIII*. Pieejams: <http://avalon.law.yale.edu/imt/partviii.asp> [Skatīts: 22.02.2015.]

kara darbība nenotika, bet ieguldījums cilvēku skaita ziņā bija lielāks nekā, piemēram, Beļģijai.³⁴

Miera konference savu darbu oficiāli uzsāka 1919. gada 18. janvārī. Tāpat kā jūnijā sekojošā miera līguma parakstīšana ar Vāciju, arī konferences atklāšana bija ieplānota atbilstoši zīmīgiem vēstures notikumiem, šajā gadījumā – Vācijas impērijas proklamēšanas gadadienai. Gan pirms konferences atklāšanas, gan tās darbības sākumā un turpmākajā gaitā aktuāls saglabājās dalībvalstu un delegātu skaita jautājums. Iepriekš izteiktie principi par pasaules tautu vienlīdzību saskārās ar pretrunām jau konferences organizācijas pamatprincipos. Parīzes miera konferencē oficiāli piedalījās 32 valstis, taču Parīzē neoficiālu delegāciju statusā darbojās arī valstu un tautu pārstāvji, kas uzaicinājumu dalībai konferencē nesaņēma, tādējādi kopumā veidojot konferences sastāvu no 70 delegācijām. Akceptu oficiālai dalībai konferencē nesaņēma karu zaudējušās valstis – Vācija, Austrija, Ungārija, Bulgārija un Turcija. Neskatoties uz plašo pārstāvniecību, noteicošā loma konferences darbībā bija lielvalstīm, bet kopējais konferences oficiālo delegāciju sastāvs drīzāk pildīja reprezentatīvas funkcijas, jo uz kopējām sēdēm konferences laikā sanāca tikai deviņas reizes.³⁵

Konferences gaitā tās vadība atsevišķu jautājumu izskatīšanu vairākkārt nevēlējās uzsākt bez Krievijas viedokļa uzklauššanas, taču arī šis valsts pārstāvji konferencē nevarēja darboties kopā ar citām oficiālajām delegācijām. Šādu nostāju konferences vadība pamatoja ar to, ka neviens no Krievijas teritorijā esošajiem politiskajiem vai militārajiem spēkiem šobrīd nepārstāv visas Krievijas teritorijā dzīvojošās tautas intereses. Krievijas kara laika sabiedrotie bija neizpratnē par notikumiem valsts teritorijā, par īpašu draudu uzskatot iespējamo revolucionāro ideju izplatīšanos ārpus Krievijas robežām. Krievijas neaicināšanu uz konferenci pamatoja arī ar uzskatu, ka kara laikā tā ir nodevusi Sabiedrotos, atstājot Francijas likteni Vācijas rokās, pēc tam, kad Brestļitovskā tika noslēgts savstarpējs miera līgums ar Vāciju. Tieši Krievijas faktors bija viens no tiem, kas būtiski ietekmēja konferences darbību, rosinot tās vadību domāt par laicīgu lēmumu pieņemšanu, lai nepieļautu revolucionāro ideju izplatību un varas vakuuma aizpildīšanu Eiropas teritorijās ar padomju varas sistēmu. Praksē gan jāatzīst, ka konferences vadība ilgi nespēja rast piemērotu risinājumu tieši Krievijas

---

³⁴ Macmillan, M. *Paris 1919*, p.36.; Murray, W., Lacey, J. *The Making of Peace: rulers, states and the aftermath of war*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009. P.227.-228.; Martel, G. *A Companion to Europe 1900-1945*, p.272.-273.; Nicolson, Harold. *Peacemaking 1919*. New York: Grosset & Dunlap, 1965. P.233.

³⁵ Sharp, A. *The Paris Peace Conference and its Consequences*. Pieejams: http://encyclopedia.1914-1918-online.net/article/the_paris_peace_conference_and_its_consequences [Skatīts: 23.02.2015.]

jautājumam un ilgstoši gaidīja, ka iekšpolitiskās nesaskaņas Krievijas teritorijā izdosies atrisināt bez konferences vadošo lielvalstu iejaukšanās.

Pirmajās darbības nedēļās konferences vadība izskatīja jautājumu par iespējamo Krievijas pārstāvniecību Parīzes miera konferencē, taču nespēja šajā jautājumā vienoties. Jau janvāra sākumā dažādu Krievijas teritorijā aktīvu politisko spēku pārstāvji izteica gatavību pārstāvēt Krievijas intereses konferencē, taču tas nebija pieņemams konferences vadībai. Francijas valdība aizstāvēja tā dēvētās Baltās Krievijas intereses, tāpēc izskatīja iespēju par Omskas jeb Aleksandra Kolčaka (*Колчак*) pārstāvētās valdības uzaicināšanu, taču saprata, ka tā vēl nav pietiekami ietekmīga un spēcīga, lai to uzskatītu par visas Krievijas interešu pārstāvi. Jau pēc pamiera parakstīšanas ar Vāciju 1918. gada novembrī, Krievijas pārstāvji konferences organizatoriem apliecināja savu vēlmi piedalīties konferencē un izteica aicinājumu neizskatīt ar Krievijas teritoriju saistītos jautājumus bez tās oficiālo pārstāvju klātbūtnes un piekrišanas. Konferences vadība atzina, ka nav iespējams izvēlēties kādu konkrētu Krievijas politisko spēku pārstāvi, kamēr vēl norisinās savstarpējās cīņas, jo to varētu uztvert, kā Sabiedroto atbalstu kādai no pusēm. Neskatoties uz Krievijas teritorijas pārstāvju aicinājumiem neizskatīt saistošus jautājumus bez viņu piedalīšanās, konferences vadība palika pie lēmuma nevienu no pārstāvjiem nepieņemt, bet nepieciešamības gadījumā uzklaut viņu viedokli vai pieprasīt memorandumus par attiecīgo tēmu. Veicot aģitāciju par labu agrākās Krievijas atjaunošanai un cerot uz iespēju pārliecināt konferences vadību par šāda lēmuma pieņemšanu, Parīzē konferences laikā uzturējās arī vairāki Krievijas impērijas laika politiskie darbinieki.³⁶

Viens no būtiskākajiem iemesliem, lai izvairītos no boļševiku pārstāvju uzaicināšanas uz miera konferenci, bija Sabiedroto uztraukums, ka šādā veidā tiks dota iespēja izplatīt revolucionāras idejas arī Rietumu valstīs. Tajā pašā laikā konferences vadība saprata, ka ilgstoša izvairīšanās no sarunām ar boļševiku valdības pārstāvjiem tikai pastiprinās Krievijā valdošo propagandas viedokli par Rietumu sabiedrību kā Krievijas pretiniekiem. Šī iemesla dēļ 1919. gada 21. janvārī tika pieņemts lēmums Krievijas teritorijas valdību pārstāvjus uzaicināt 15. februārī uz Prinkipo konferenci Marmoras jūras salās, lai apspriestu iespējamo miera stāvokļa noregulēšanu Krievijas teritorijā. Krievijas boļševiku valdības pārstāvju un Baltās Krievijas spēku savstarpējās nesaskaņas, kā arī konferences vadības pasīvā rīcība³⁷

³⁶ FRUS, 1919. *The Paris Peace Conference*. Volume I, p.268.-269., 275.; Turpat, *United States Department of State / Papers relating to the foreign relations of the United States, 1919. Russia.*, p.4.-5.; 10.-11.; Latviešu stāvoklis ārzemēs. *Baltijas Vēstnesis*. 1919. gada 3. jūlijs, 2.lpp.

³⁷ Prinkipo konferences organizēšanas laikā Loids-Džordžs bija devies uz Lielbritāniju, Vilsons uz ASV, bet konferences prezidents Klemanso piedzīvojis pret sevi vērstu atentātu.

nesniedza cerēto ietekmi Krievijas jautājuma atrisināšanai un plānotā Prinkipo konference tā arī nenotika.³⁸

Raksturojot konferences organizācijas pamatprincipus, tās vadībai tiek piemēroti vairāki apzīmējumi. Līdz miera līguma parakstīšanai ar Vāciju, nemainīgs palika vadošais „lielais trijnieks”, ko veidoja jau minētie lielvalstu pārstāvji – Ž.Klemanso, D.Loids-Džordžs un V.Vilsons. Jau pirmajā miera konferences sēdē par konferences prezidentu tika iecelts Francijas premjerministrs Ž.Klemanso. Konferences laikā lielvalstu pārstāvji nevarēja veltīt visu uzmanību tikai miera nodrošināšanas jautājumiem, tāpēc kopējo konferences darbu ietekmēja gan Lielbritānijas, gan ASV līderu prombūtne, risinot savu valstu iekšpolitiskos jautājumus.

Sākotnēji vadošo lomu konferencē uzņēmās desmitu padome jeb Augstākā padome, ko veidoja britu, franču, itāļu premjerministri, ASV prezidents un visu četru valstu ārlietu ministri, kā arī divi diplomātiskie pārstāvji no Japānas. Tieši Augstākā padome uzņēmās konferences sākumam raksturīgo darba intensitāti, līdz 1919. gada martam sanākot uz 72 kopējām sēdēm un izveidojot 58 apakškomitejas jautājumu risināšanai. Paralēli miera līguma ar karā zaudējušajām valstīm sastādīšanai, desmitu padomei bija jāatrisina arī Vācijas robežu noteikšanas un kompensāciju jautājums, Polijas, Itālijas un citu valstu teritoriālās prasības, kā arī britu un franču attiecības vidējos austrumos. Desmitu padomē pārstāvēto valstu individuālās intereses traucēja veiksmīgu tās darbību, līdz marta vidum pieņemot lēmumus tikai par Vācijas koloniju atņemšanu un Tautu Savienības līguma pirmo versiju. Pamatojoties uz līdzšinējo darba pieredzi un Japānas pārstāvju norobežošanos no Eiropas jautājumiem, 1919. gada martā darbu uzsāka „četrus padomes” jeb lielais četrinieks. Francijas, Lielbritānijas, ASV un Itālijas pārstāvji pievērsās miera līguma slēgšanai ar Vāciju un aptuveni mēnesi izskatīja minētos ar Vāciju saistītos un teritoriālos jautājumus. Aprīļa otrajā pusē, nespējot panākt Itālijai vēlamu teritoriālo jautājumu atrisināšanu, no Parīzes prom devās Itālijas premjerministrs V.Orlando, tādējādi konferences vadības pamatā atstājot minēto „lielo trijnieku”. Konferences laikā „četrus padomes” darbu papildināja minēto četru valstu ārlietu ministri un Japānas pārstāvji, veidojot „piecu padomi”.³⁹

Minētā Tautu Savienības ideja konferencē sākotnēji neguva vispārēju atbalstu no pārējo lielvalstu pārstāvju puses. Miera konferences dienas kārtības pirmais punkts un īpaša

---

³⁸ FRUS. *United States Department of State / Papers relating to the foreign relations of the United States, 1919. Russia*, p.21.; 31.; Macmillan, M. *Paris 1919*, p.77.; Sharp, A. *The Versailles Settlement: Peacemaking After the First World War, 1919-1923, 2nd edition*, p.xi-xii

³⁹ Sharp, A. *The Big Four: Peacemaking in Paris in 1919*. Pieejams: <http://www.historytoday.com/alan-sharp/big-four-peacemaking-paris-1919> [Skatīts: 27.01.2015.]; Martel, G. *A Companion to Europe 1900-1945*, p.265.; Macmillan, M. *Paris 1919*, p.274.

aktualitāte Francijai bija miera līguma noslēgšana ar Vāciju. Francijas premjerministrs Ž.Klemanso nebija noskaņots pret Tautu Savienības ideju, bet līdzšinējā pieredze mazināja viņa uzticību V.Vilsona iecerei. No vienas puses Ž.Klemanso uzskatīja, ka Tautu Savienība varētu būt veiksmīgs veids, kā nākotnē izvairīties no Vācijas iespējamajiem draudiem Francijas Republikai, taču, domājot par Francijas turpmāko drošību, Ž.Klemanso uzskatīja, ka to iespējams nodrošināt, saglabājot kara laikā izveidoto sadarbību. Tautu Savienības ideja pirmajās konferences nedēļās bija viens no dalībnieku diskusiju objektiem un 25. janvārī konferences ietvaros izveidoja atsevišķu Tautu Savienības komisiju. Par Ž.Klemanso un D.Loida-Džordža nostāju jautājumā par Tautu Savienības ideju, liecina arī lēmums neiesaistīties minētās komisijas dalībnieku sastāvā. Vienlaikus V.Vilsons uzstāja, ka iecerētajam Tautu Savienības līgumam un tā punktiem jābūt visu konferences ietvaros noslēgto miera līgumu ievaddaļās.⁴⁰

Lai gan atsevišķu jautājumu risināšanai konferences ietvaros bija izveidotas vairākas komisijas, konferences vadība savu uzmanību koncentrēja uz Vācijas jautājuma atrisināšanu. Vācijas jautājuma aktualitāti pastiprināja fakts, ka pirms Pirmā pasaules kara Vācijas impērija robežojās ar Franciju, kā arī Krievijas un Austroungārijas impērijām, taču jau 1919. gada sākumā kādreizējās kaimiņos esošās impēriju teritorijas nomainīja jaunas izveidojušās valstis, kas mazināja reģiona stabilitāti. Konferences vadības darba rezultāts bija 1919. gada 7. maijā pirmā izstrādātā miera nosacījumu versija, kas tika iesniegta Vācijas pārstāvjiem, jau 1919. gada aprīļa vidū saņemot aicinājumu ierasties Parīzes miera konferencē. Minētais aicinājums nenozīmēja Vācijas delegācijas oficiālu dalību miera konferencē, bet drīzāk apliecināja konferences vadības mēģinājumu radīt priekšstatu par objektīvu miera līguma satura izstrādi. Vēl pirms miera līguma pirmās versijas iesniegšanas vāciešiem, neapmierinātība ar tā saturu radās jau Sabiedroto vidū. Pretenzijas par savu prasību neiekļaušanu izteica Itālijas, Japānas un Beļģijas delegācijas, norādot, ka izstrādāto miera līguma versiju varētu arī neparakstīt. Šāda partneru nostāja nebija pieņemama V.Vilsonam, D.Loidam-Džordžam un Ž.Klemanso, kuri nevēlējās, lai savstarpējās nesaskaņas sniegtu papildu apstiprinājumu Vācijas iebildumiem.⁴¹

Par konferences līderu darbības rezultātu kļuva izstrādātais miera līgums, kas Vācijai 1919. gada maijā tika uzstādīts kā ultimāts, tādējādi 28. jūnijā sekoja Versaļas miera līguma parakstīšana. Līgums paredzēja, ka daļa pirms kara Vācijai piederējušo teritoriju tiks nodotas

---

⁴⁰ Macmillan, M. *Paris 1919*, p.22., 32.; Sharp, A. *The Paris Peace Conference and its Consequences*. Pieejams: http://encyclopedia.1914-1918-online.net/article/the_paris_peace_conference_and_its_consequences [Skatīts: 23.02.2015.]

⁴¹ Murray, W., Lacey, J. *The Making of Peace: rulers, states and the aftermath of war*, p.234.-235.

Francijai, Beļģijai, Dānijai, Polijai, kā arī Tautu Savienības kontrolē, kā arī tās kolonijas izveidojot par mandātiem. Papildus minētajam, Vācija tika aizliegta apvienoties ar Austriju un noteikti maksimālie sauszemes un jūras spēku apmēri. Ņemot vērā atšķirīgās intereses konferences vadošo valstu vidū, gan Versaļas, gan citus Pirmā pasaules kara rezultātā noslēgtos miera līgumus iespējams vērtēt kā mēģinājumu apvienot dažādus uzskatus. Tāpat arī tiek izteikta kritika, ka pretēji Vilsona pozīcijai 1918. gada janvārī, Versaļas miera līgums nekļuva par atvērtās diplomātijas uzskatāmāko piemēru.⁴²

Saistībā ar Krievijas jautājumu, kas bija pamats Baltijas valstu situācijas izskatīšanai Versaļas miera līgumā tika paredzēts, ka Vācija atzīst par spēku zaudējušiem visus ar Krieviju vai tās teritorijā darbojošos valdību pārstāvjiem slēgtos līgumus. Lielā mērā Versaļas miera līgums tikai nomierināja lielvalstu līderus, radot priekšstatu, ka galvenais konferences uzdevums ir atrisināts, taču jaunizveidotajām valstīm tas praktisku ieguvumu nesniedza. Laika posmā pēc Versaļas miera līguma parakstīšanas konferences vadošā institūcija bija delegāciju vadītāju padome, ko veidoja „lielā piecinieka” pārstāvji un no ievērojamākajiem lielvalstu līderiem darbu turpināja tikai Ž.Klemanso. Izveidotā padome turpināja darbu pie reparāciju noteikšanas Vācijai, ņemot vērā, ka izstrādātajā un parakstītajā miera līgumā konkrēti reparāciju apmēri netika iekļauti. Konferences darbība Parīzē oficiāli turpinājās līdz 1920. gada 21. janvārim, kad lielākā daļa delegāciju pārstāvju atstāja Franciju un valstu sadarbība vairāk tika koncentrēta Tautu Savienības komisiju ietvaros.⁴³

***

Eiropas un pasaules līderi pagājušā gadsimta sākumā saskārās ne tikai ar nebijušu pasaules kara norisi, bet arī meklēja līdz šim nepieredzētus risinājumus miera nodrošināšanai. Pirmais pasaules karš izcēla ne tikai nesaskaņas valstu vidū politiskā, ekonomiskā, tirdznieciskā un militārā jomā, bet norādīja arī uz iekšējām nesaskaņām un problēmām, kas veidojušās ilgstošā laika posmā. Minētā iemesla dēļ konferences uzdevums bija nodrošināt ilgstošu mieru un izvairīšanos no pieredzētā kara atkārtoties. Salīdzinot ar iepriekšējo pieredzi, Parīzes miera konferencē sarežģītumus radīja nacionālo kustību jautājums, kas bija jāizvērtē vienlaikus ņemot vērā lielvalstu individuālās intereses. Pirmā pasaules kara rezultātā Eiropa zaudēja savu pasaules lielvaras statusu, tāpēc Parīzes miera konferenci var uzskatīt par mēģinājumu ar ārējo spēku palīdzību atrisināt Eiropas problēmas, piedāvājot uz atklātas

⁴² Nicolson, H. *Diplomacy*. New York: Oxford University Press, 1964, p.35., 43.

⁴³ The Avalon Project. *The Versailles Treaty June 28, 1919*. Pieejams: http://avalon.law.yale.edu/subject_menus/versailles_menu.asp [Skatīts: 12.02.2015.]; FRUS. *The Paris Peace Conference, 1919*. Volume VII, p.1.-2.

diplomātijas pamatiem balstītu starptautisko politiku. Miera konferences delegāciju skaits un dalībnieku daudzums 1919. gadā padarīja Parīzi par Eiropas un pasaules centru, kurā satikās dažādu valstu politiskie spēki, strādājot pie turpmākajām sadarbības iespējām. Kaut arī konferences dalībnieki strādāja vairākās komisijās atsevišķu jautājumu izskatīšanai, konferences darbība nenorisinājās tik strauji kā paredzēts. Sākotnēji izvirzītie jautājumi vismaz 1919. gada pirmajā pusē palika otrajā plānā, par galveno konferences mērķi izvirzot miera noslēgšanu ar Vāciju.

Ņemot vērā konferences sākotnēji uzstādītos mērķus par piedzīvotā kara atkārtotās iespēju novēršanu, var uzskatīt, ka miera konference vairāk vērtējama kā mēģinājums Eiropas un pasaules sabiedrībai apliecināt, ka vadošo lielvalstu vadītāju un citu valstu līderu rokās joprojām bija saglabājušās stabilitātes nodrošināšanas spējas.

2. LATVIJAS DELEGĀCIJA PARĪZES MIERA KONFERENCĒ

2.1. Organizatoriskie priekšdarbi delegācijas darbības uzsākšanai

Pirmais pasaules karš būtiski ietekmēja arī Latvijas teritoriju, vienlaikus radot gan lielus zaudējumus, gan arī nozīmīgas izmaiņas pastāvošajā kārtībā. Salīdzinājumā ar Rietumeiropas valstīm, kurās kara darbība noslēdzās pēc pamiera parakstīšanas, Latvija piedzīvoja gan Krievijas Pilsoņu kara ietekmi, gan Latvijas Neatkarības karu.⁴⁴ Ņemot vērā situāciju Latvijas teritorijā 1918. gada nogalē un 1919. gada sākumā, Latvijas Pagaidu valdība uzskatīja, ka Parīzes miera konference būs iespēja atrisināt arī Latvijas problēmas.

Jau sākotnēji plānojot konferences darbību, Latvijas un Baltijas jautājums kopumā netika izvirzīts kā atsevišķs un patstāvīgs temats miera konferences darba kārtībā. Latvija šajā laikā bija viena no Austrumeiropas reģiona valstīm, kas izmantoja kara rezultātā izveidojušos situāciju un turpmākās nesaskaņas Krievijas teritorijā, lai pasludinātu savu neatkarību. Latvijas Pagaidu valdības izveidošana un neatkarības proklamēšana nebija garants Latvijas Republikas interešu ievērošanai un stabilai pozīcijai starptautisko attiecību sistēmā. Gan pirms, gan pēc neatkarības pasludināšanas liela daļa Eiropas un pasaules valstu pārstāvju uzskatīja, ka Latvija ir agrākās Krievijas impērijas sastāvdaļa un Latvijas teritorijā notiekošos militāros konfliktus saistīja ar Krievijas teritorijā notiekošo Pilsoņu karu. Informētības trūkumu apliecina arī ASV pārstāvja Dānijā Granta-Smita (*Grant-Smith*) 1918. gada 12. decembra vēstule ASV valsts sekretāra pienākumu izpildītājam, kurā norādītas tikai vispārīgas ziņas par jaunizveidotās valdības koncentrēšanos Rīgā un valdības vadītāju Kārli Ulmani, par kuru Grantam-Smitam neesot nekādas informācijas.⁴⁵

Latvijas delegācijas darbību Parīzē nav iespējams atdalīt no Latvijas neatkarības jautājuma, tāpēc var uzskatīt, ka diplomātu darbību Eiropā pirms neatkarības pasludināšanas var uzskatīt par priekšdarbiem turpmākajam delegācijas darbam. Agrākās Krievijas impērijas sastāvā ietilpušo tautu nacionālo kustību pārstāvji, tuvojoties kara noslēgumam, par savu prioritāti atzina sakaru nodibināšanu ar Rietumvalstu pārstāvjiem. Latvijas neatkarības idejas popularizēšanai un izplatīšanai Latviešu Pagaidu Nacionālā padome jau 1918. gada 13. jūnijā Z.Meierovicam izsniedza pilnvaru kā pārstāvim Londonā. Savās atmiņās arī vēlākais Latvijas delegāts Parīzes miera konferencē J.Seskis apliecina, ka pēc abu atgriešanās no Vologdas, Z.Meierovics no 1918. gada jūlija darbojies Londonā. Pretēji minētajam un uzsverot igauņu

⁴⁴ Jēkabsons, Ē. Pirmā pasaules kara galvenās problēmas: izpētes stāvoklis Latvijā. *Latvijas Kara muzeja gadagrāmata XV*. Rīga: Latvijas Kara muzejs, 2014, 16.lpp.

⁴⁵ FRUS, 1919. *The Paris Peace Conference*. Volume II, p.468.-469.

delegātu jau no 1918. gada janvāra Petrogradā uzsākto kontaktu veidošanu ar Sabiedroto pārstāvjiem, Š.Alstone norāda, ka Latvijas pārstāvji uz ārzemēm devās tikai 1918. gada augustā. Ārlietu ministram veltītajā darbā gan norādīts, ka jūlija beigās Z.Meierovics ziņojis, ka jau nedēļu atrodas Stokholmā un 31. jūlijā publicēta arī zviedru laikrakstam sniegtā Meierovica intervija.⁴⁶

Delegātu darbībā svarīga nozīme bija sadarbības veidošanai ne tikai ar Rietumu lielvalstīm, bet arī ar kaimiņvalstīm un citām Baltijas jūras reģiona valstīm. Paralēli vienotas nostājas veidošanai kopā ar Lietuvu un Igauniju tika akcentēts arī Somijas un Polijas faktors. Salīdzinot ar Latviju, Lietuvu un Igauniju arī Latvijas delegācija uzskatīja, ka Somija un Polija savā ziņā atradās veiksmīgākā pozīcijā savas neatkarības nostiprināšanas jomā. Polijas jautājums bija iekļauts Vilsona „14 punktu” sistēmā un delegācija varēja oficiālā statusā piedalīties miera konferences norisē, savukārt Somijas priekšrocības tika saskaņotas tās autonomajā statusā, kas tika nodrošināts jau Krievijas impērijas statusā. Arī Latvijas delegāti īpaši uzsvēra, ka Latvijas delegāciju vajadzētu uztvert līdzvērtīgās pozīcijās ar citu jauno valstu pārstāvjiem.⁴⁷

Latvijas delegācija uz pirmo kopīgo sēdi Parīzē sanāca 23. janvārī, taču delegācijas organizēšana tika uzsākta jau 1918. gada nogalē. Ministru prezidents K.Ulmanis 1918. gada 28. decembrī uz Londonu Meierovicam nosūtīja vēstuli, kurā norādīja, ka par turpmāko darbību viņu informēs Latvijas Pagaidu valdības pilnvarotie delegāti, kas jau devušies ceļā uz Parīzi. Vienlaikus Ulmanis arī uzsvēris, ka delegātu galvenais uzdevums ir aizstāvēt Latvijas neatkarību un panākt tās atzīšanu arī no neitrālām valstīm. Ņemot vērā satiksmes iespējas Eiropā, delegātu ierašanās Parīzē bija iespējama tikai caur kādu citu Eiropas pilsētu, tāpēc pirmās apspriedes par delegācijas uzdevumiem un darbības virzieniem notika jau Stokholmā un Londonā. Abās pilsētās jau darbojās nodibinātie Latvijas informācijas biroji. Delegāti, kas 1918. gada nogalē izbrauca no Latvijas, 1919. gada janvāra sākumā uzturējās Stokholmā un pārrunāja jautājumus, kas saistīti ar delegācijas saimniecisko jomu. Jau pirmajās apspriedēs iezīmējās delegācijas darbības īstenošanai nepieciešamie rīcības virzieni. Izvērtējot iespējamās komunikācijas sakaru veidus, delegāti jau Stokholmā atzina, ka turpmāko darbu atvieglos kurjeru piesaistīšana, nodrošinot sakarus starp Latvijas Pagaidu valdību, Stokholmas informācijas biroju un delegātiem Parīzē. Delegāti nolēma, ka Latvijas diplomātiskā sadarbības tīkla izveidošanai un uzturēšanai būtiska ir valdības pilnvarotu pārstāvju iecelšana

⁴⁶ LVVA, 1313.f., 1.apr., 22.l., 2.lp.; Seskis, J. *Latvijas valsts izcelšanās pasaules kara notikumu norisē*, 222.lpp.; Līgotņu Jēkabs. *Zigfrīds Meierovics. Mūžs. Darbs. Liktenis*. Rīga: Valters un Rapa, 2001, 62.-63.lpp.; Alston, C. *Antonius Piip, Zigfrīds Meierovics and Augustīnas Voldemaras: the Baltic States*, p.54.-55.

⁴⁷ Saruna ar Latvijas Tautas padomes viceprezidentu M.Skujenieku. *Latvijas Sargs*. 1919. gada 2. jūlijs, 2.lpp.

lielākajās Eiropas un pasaules pilsētās. Pārstāvjiem piešķirtās Latvijas Pagaidu valdības pilnvaras dotu iespēju nepieciešamības gadījumā ātrāk noslēgt starptautiskus līgumus un virzīt Latvijai aktuālo aizdevuma jautājumu.⁴⁸

No Stokholmas devās uz Londonu, taču pretēji J.Seska atmiņās minētajam, ka viņu, Margēru Skujenieku un J.Čaksti Londonā sagaidīja Z.Meierovics, Latvijas diplomātiskās pārstāvniecības Londonā vadītāja vietnieka, Londonas informācijas biroja pārstāvja Georga Bisenieka 10. janvāra vēstule uz Parīzi, liecina, ka Z.Meierovics un sabiedriskais darbinieks Henrijs Simsons šajā laikā jau bija uzsākuši darbību Francijā. Arī Latvijas delegācijas kases grāmatā vieni no pirmajiem izdevumiem attiecināmi uz 1919. gada 9. janvāri, reģistrējot samaksu par Z.Meierovica un H.Simsona vakariņām Parīzē. Vienlaikus arī pats J.Čakste vēstulē G.Biseniekam norādījis, ka atsevišķi no pārējiem delegātiem no Stokholmas izbraucis tikai 13. janvārī. Bisenieks delegātus Parīzē informēja par pārējiem kolēģiem un viņu vēl tikai gaidāmo ierašanos Londonā. Šādu informāciju savās atmiņās apliecina arī vēlākais Latvijas diplomātiskais pārstāvis Stokholmā Kārlis Zariņš, norādot, ka Londonā ieradies 14. janvārī, bet Meierovicu nav saticis, jo viņš jau bija devies uz Parīzi un uzsācis delegācijas organizāciju. Latvijas delegācija pilnā sastāvā darbu Parīzē nevarēja uzsākt reizē ar oficiālo konferences atklāšanu, jo vēl 19. janvārī G.Bisenieks informēja, ka J.Seskis un M.Skujenieks joprojām nav ieradušies pat Londonā. Meierovics izteica vilšanos par delegātu kavēšanos un norādīja, ka Latvijas delegācija ir vienīgā, kas nav laikā ieradies uz konferences atklāšanu.⁴⁹

Gan pirms miera konferences, gan tās laikā Latvijas diplomātiskie pārstāvji uzsāka pildīt vēlākā ārpolitiskā dienesta funkcijas. Var uzskatīt, ka Latvijas delegāti Parīzē bija vieni no pirmajiem Latvijas ārpolitiskajiem pārstāvjiem. Reizē ar darbu pie Latvijas starptautiskās atzīšanas saņemšanas un diplomātisko attiecību dibināšanas, delegātiem vajadzēja censties nodrošināt atbalstu arī Latvijas saimnieciskā stāvokļa stabilizēšanai un iestāties par ārzemēs dzīvojošo latviešu interesēm. Delegāts O.Grosvalds savās atmiņās par Parīzi norādījis, ka delegācijas darbs jau no pirmajām dienām bija ļoti daudzpusīgs – jāizstrādā un jāiesniedz Miera konferencei un atsevišķiem tās pārstāvjiem notas, jāgatavo memorands par Latviju, jāsniedz ziņas presei, jānodibina sakari ar žurnālistiem, jāgādā par latviešu kareivjiem un jādibina sakari ar citu valstu diplomātiem.⁵⁰

⁴⁸ Seskis, J. *Latvijas valsts izcelšanās pasaules kara notikumu norisē*, 222., 328.-329. lpp.; Lasmanis, U. *Arveds Bergs. Politiska biogrāfija. Otrā grāmata*. Rīga, 1998, 16.lpp.

⁴⁹ LNA LVVA, 2575. f., 1. apr., 201. l., 141., 145., 149.-150.lp.; Turpat, 1313.f., 2.apr., 33a l., 8.lp.; Virza, E. *Z.A. Meierovics: Latvijas pirmā ārlietu ministra darbības atcerei veltīts rakstu krājums*, 122. lpp.; Līgotņū, J. *Zigfrīds Meierovics: mūžs, darbs, liktenis*, 78. lpp.

⁵⁰ Virza, E. *Z. A. Meierovics: Latvijas pirmā ārlietu ministra darbības atcerei veltīts rakstu krājums*, 122.-123., 133.-134. lpp.

Ņemot vērā pieredzējušu ārpolitiskās jomas darbinieku trūkumu, vienlaikus nebija iespējams nodrošināt Latvijas pārstāvniecību Parīzē, iecelt atbilstošus diplomātus darbiniekus citās pilsētās un uzsākt Ārlietu ministrijas dienesta veidošanu. Saproto, ka Latvijas neatkarības pasludināšana negarantē tās starptautisko stāvokli citu pasaules valstu vidū, ārpolitikas jomā par prioritāti tika atzīta delegātu darbība ārvalstīs. Šādā veidā tika cerēts nodrošināt gan Latvijas atpazīstamību citu valstu vidū, gan veicināt ārvalstu interesi par Latviju un atbalstu tās izteiktajām prasībām.

Delegācijas vajadzībām Parīzē sākotnēji tika noīrēti divi dzīvokļi (*Boulevard Pereire 201* un *8 av. Camoe'ns Passy*), vienlaikus domājot par delegācijas budžeta līdzekļiem, minimālajām delegātu ērtībām un reprezentativitātes funkcijām. Vienā no dzīvokļiem telpas līdz 1919. gada septembra beigām tika atvēlētas arī žurnālista Artura Tupiņa rediģētā franču izdevuma „*Revue Baltique*” redakcijas vajadzībām. Gan delegācija, gan vēlāk izveidotā Latvijas diplomātiskā pārstāvniecība savu darbību turpināja Kamaens avēnijas dzīvoklī. Jau pirmajās darbības dienās delegācija pieņēma lēmumu arī par delegātu algām, sākotnēji paredzot, ka katram delegātam dienā izmaksājami 20 Francijas franki.⁵¹

Delegācijas kases grāmatā reģistrēta informācija par ienākumiem un izdevumiem, kas radušies saistībā ar delegācijas darbu Parīzē. Papildus tiešajām darbinieku algām tika segtas izmaksas par kancelejas izdevumiem, laikrakstu iegādi un abonēšanu, komandējumiem, pasta un telegrāfa pakalpojumiem, reprezentācijas pasākumiem un propagandas materiālu sagatavošanu. Delegācijas saimnieciskās darbības nodrošināšanai algas tika izmaksātas arī dzīvokļa saimniecēm, pavārēm un kalpotājām. Kases grāmatā veiktie aprēķini liecina, ka kopējie delegācijas izdevumi nepilna gada laikā bija 321 278 Francijas franku jeb gandrīz 1500 Krievijas impērijas laika rubļi. Lielāko daļu izdevumu veidoja delegācijas uzturēšanai nepieciešamie saimnieciskie izdevumi un propagandas materiālu sagatavošana un publicēšana, katrai no pozīcijām atvēlot aptuveni piekto daļu no kopējās izdevumu summas. Attiecīgajā laikā vienīgos delegācijas ienākumus veidoja privātpersonu un organizāciju sniegtie ziedojumi, kā arī saņemtā samaksa par Latvijas pilsoņu pasēm sniegtajām vīzām.⁵²

Tieši delegācijas budžeta jautājums bija viens no faktoriem, kas būtiski ietekmēja tās darbības iespējas. Pirmā pasaules kara rezultātā radīto seku novēršanai un valsts iekšpolitiskās situācijas stabilizēšanai nepieciešamie līdzekļi ierobežoja Latvijas Pagaidu valdības iespēju pietiekamā apmērā finansēt Latvijas delegācijas darbību. Pirmās šaubas par turpmākās

---

⁵¹ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 24.l., 2.lp.

⁵² Turpat, 1313.f., 2.apr., 32.l., 72.lp.; Turpat, 14.l., 63.lp.; Turpat, 33a l., 1.-49.lp.; Turpat, 2570.f., 14.apr., 1356.l., 27.lp.

darbības iespējām radās jau 1919. gada jūnijā, kad delegācijas rīcībā vairs nebija pietiekamu līdzekļu, lai segtu visus tās tiešos izdevumus. Finanšu līdzekļu trūkums kļuva par pamatu apsvērumam pārtraukt delegācijas darbību Parīzē. Gan jūlijā, gan augustā delegāti vairākkārt ziņoja Latvijas valdībai, ka ir pieņēmuši lēmumu oficiāli likvidēt delegāciju, jo finansiālais stāvoklis ir kļuvis neizturams. Īslaicīgu atbalstu sniedza no citām jaunajām valstīm saņemtie aizdevumi, taču brīdī, kad aizdevuma sniedzēji lūdza atmaksāt aizdoto summu, Latvijas delegācija kārtējo reizi piedzīvoja finansiālas problēmas un centās izvērtēt, kurai no ārvalstu delegācijām maksājums būtu veicams ātrāk. Pēc vairākkārtējiem lūgumiem Latvijas valdības finansiālais atbalsts bieži tika saņemts ar kavēšanos, kad sākotnējā izdevumu summa jau bija pieaugusi. Delegācijas budžeta jautājums 1919. gada otrajā pusē kļuva par vienu no raksturīgākajiem delegācijas nosūtīto ziņojumu tematiem. Latvijas pārstāvji Parīzē vairākkārt Latvijas valdību informēja par nepieciešamo naudas summu un steidzamo parādu atmaksu. Par iebildumu pamatotību liecina delegācijas 6. decembra vēstule, kurā norādīts, ka pēdējo reizi nauda no Latvijas valdības delegācijas budžetam saņemta 5. oktobrī.⁵³

2.2. Latvijas delegācijas sastāvs un darba organizācija

Gan valsts iekšpolitiskie notikumi, gan dažādo jautājumu izskatīšana Parīzē ietekmēja delegācijas sastāvu. Darbu uzsākot, delegātu un valdības pārstāvju vidū valdīja pārliecība, ka Latvijas jautājums konferencē tiks ātri atrisināts un delegāti varēs atgriezties Latvijā, lai strādātu pie valsts pārvaldes iekārtas izveidošanas. Par pilnvaru piešķiršanu delegācijas pirmajam sastāvam Latvijas Pagaidu valdība lēma 1918. gada 27. decembra sēdē. Informāciju par Latvijas miera delegācijas izveidošanu Parīzē un tās sastāvu Z.Meierovics janvāra sākumā nosūtīja Amerikas latviešu pārstāvjiem. Pirmajā sēdē 23. janvārī pārējiem delegātiem valdības lēmumu par delegācijas dalībniekiem nolasīja J.Čakste, uzsverot, ka konferences gaitā valdība var lemt arī par delegācijas sastāva papildināšanu. Izvērtējot delegācijas darbību turpmākajās dienās, jānorāda, ka Latvijas Pagaidu valdība tikai nominēja tās pārstāvjus delegācijā un pārējos dalībniekus izvirzīja kā padomniekus. Lēmums par atbildības vai pienākumu sadalījumu nesekoja no valdības puses, bet tika pieņemts delegātu kopējās apspriedēs. Pēc minētās Z.Meierovica sniegtās informācijas Amerikas latviešu pārstāvjiem gan var secināt, ka atsevišķi uzsvērtā vēlākā Latvijas pirmā prezidenta un tā brīža Latvijas Tautas padomes priekšsēdētāja J.Čakstes pozīcija miera delegācijas vadītāja un pirmā pilnvarotā jeb balsstiesīgā amatā, kā arī Latvijas pirmā ārlietu ministra Z.Meierovica vieta Latvijas delegācijā, kā otrajam pilnvarotajam. Par trešo delegācijas pilnvaroto locekli izvirzīja LPNP

⁵³ Cielēns, F. *Laikmetu maiņā: Atmiņas un atziņas. 3.grām.* Stokholma: Memento, 1998, 41.lpp.; LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 14.l., 188.lp.

Ārlietu nodaļas sekretāru J.Seski. Minētā pilnvaroto pārstāvju hierarhija tika ņemta vērā, kad delegācijas vadītājs (vispirms J.Čakste, vēlāk arī Z.Meierovics) atgriezās Latvijā, vadību nododot nākamajam valdības pilnvarotajam delegātam. Pirmajā kopējā sēdē delegāti apstiprināja Čakstes kandidatūru delegācijas prezidenta amatam, kā arī sadalīja pārējo delegātu pienākumus. Pilnvaras no Tautas padomes Latvijas pārstāvēšanai miera konferencē J.Čakste saņēma jau 1918. gada 23. novembrī, kad viņam tika uzdots panākt Latvijas atzīšanu *de iure* līmenī.⁵⁴

Papildus minētajiem, sākotnējo delegācijas sastāvu veidoja Arvīds Brēmers (Krievijas 1. Valsts Domes deputāts un Latvijas Tautas padomes loceklis), M.Skujenieks (Latvijas Tautas padomes priekšsēdētāja biedrs, sociāldemokrāts, statistiķis un publicists), Viļums Skubiņš (LPNP loceklis, agronoms), Jānis Grišāns (Latgales Pagaidu zemes padomes priekšsēdētājs, Tautas padomes loceklis, Latgales pārstāvis delegācijā) un H.Simsons (publicists un politiskais darbinieks). Simsons jau pirms kara studēja Parīzē un gatavoja publikācijas par latviešu kultūru un vēsturi franču un angļu preseī, tāpēc likumsakarīga bija viņa palīdzība Meierovicam delegācijas organizatoriskajos jautājumos un priekšdarbu veikšanā, dibinot attiecības ar ārvalstu pārstāvjiem. Meierovics savā vēstulē G.Biseniekam jau janvāra sākumā izteica aicinājumu steidzināt pārējo delegātu ierašanos, jo abi ar H.Simsonu nespēja tikt galā ar visiem veicamajiem uzdevumiem.⁵⁵

Neskatoties uz skaitliski nelielo delegācijas sastāvu, darba organizācijai tika ievērots visai Parīzes miera konferencei raksturīgais princips, atsevišķu jautājumu izskatīšanai veidojot komisijas. Kā norādīts delegācijas sēžu protokolos, pirmajās darbības dienās delegāti izveidoja komisiju, kas darbosies ar politiski zinātniskajiem jautājumiem un komisiju, kas atbildēs par lauksaimniecības un ekonomikas jomu. Cenšoties ievērot delegātu iepriekšējo pieredzi, atbildība par politiskajiem un zinātniskajiem jautājumiem tika uzticēta H.Simsonam un M.Skujeniekam, bet ekonomikas un lauksaimniecības sfēra – V.Skubiņam un A.Brēmeram, pēdējam uzticot arī delegācijas kases pārraudzību. Pienākumi saistībā ar informatīvo darbu tika uzticēti J.Seskim. Turpinot pienākumu sadalīšanu, J.Grišānam delegāti uzticēja delegācijas grāmatvedības jomu, bet V.Skubiņam, A.Brēmeram, H.Simsonam un

---

⁵⁴ LNA LVVA, 2570. f., 14. apr., 1356. l., 186. lp.; Turpat, 1313.f., 2.apr., 31.l., 2., 23.lp.; Švābe, A. (red.) Latvju enciklopēdija. 2. grām. Rīga: „VADE MECUM” SIA, 1992, 101. lpp.; Pagaidu valdības pirmā gada iekšējā darbība. *Valdības Vēstnesis*. 1919. gada 18. novembris, 1.lpp.

⁵⁵ LNA LVVA, 2575.f., 1.apr., 201.l., 141.lp.; Latvijas delegācija uz miera konferenci Parīzē. *Baltijas Ziņas*. 1918. gada 31. decembris, 2.lpp.

M.Skujeniekam februārī vajadzēja uzsākt Francijas ekonomiskās situācijas analīzi, lai izvērtētu iespējamus ieguvumus, ko Parīzē Latvijai varētu izgādāt delegāti.⁵⁶

Vēl pirms paša delegāta ierašanās Parīzē, pārējie kolēģi nolēma par delegācijas sekretāru iecelt LPNP Ārlietu nodaļas sekretāru un Latvijas Tautas padomes locekli O.Grosvaldu, līdz viņa atbraukšanai minētos pienākumus uzticot H.Simsonam. Tāpat arī jau janvāra sākumā Z.Meierovics vēstulē Amerikas Latviešu tautiskās savienības pārstāvim Jēkabam Zībergam rakstīja, ka delegācijas sastāvā ietilps arī eksperti bēgļu lietās, kara postījumu, nogremdēto kuģu un jūrniecības jautājumos, konkrēti nenorādot personas, kam tiks uzticēta minēto jomu izvērtēšana. Latvijas delegācijas dalībnieku rindas 8. februārī papildināja O.Grosvalds, kuram Z.Meierovics jau janvārī piedāvāja delegācijas sekretāra amatu. Plašās valodu zināšanas un līdzšinējā pieredze O.Grosvaldu Parīzē padarīja par vienu no ievērojamākajiem un atbildīgākajiem delegācijas dalībniekiem. Jūlijā Z.Meierovics O.Grosvaldam uzticēja arī Latvijas diplomātiskās pārstāvniecības Parīzē organizēšanu un vadīšanu. Lai gan delegācijas sēžu protokolos norādīts, ka O.Grosvaldam nodota Latvijas sūtniecības vadīšana, to izveidot Latvija juridiski varēja tikai pēc starptautiskās atzīšanas saņemšanas.⁵⁷

Pretēji sākotnēji izvirzītajai prioritātei, kas paredzēja ārpolitisko darbinieku koncentrēšanu ārzemēs, jau 1919. gada pirmajā pusē Latvijas valdības pārstāvjiem bija jāatzīst, ka diplomāti ar pieredzi ārpolitisko jautājumu risināšanā ir nepieciešami arī Latvijā. Marta vidū delegācijas sēdē Z.Meierovics nolasīja Latvijas Pagaidu valdības telegrammu, kurā izteikts aicinājums Latvijā atgriezties delegātiem, kuru tieša darbība Parīzē vairs nav prioritāra. Pieņemot lēmumu, ka attiecīgajā brīdī Parīzē būtu jāpaliek Z.Meierovicam, J.Seskim, O.Grosvaldam un H.Simsonam, delegāti vienlaikus atzina, ka pārējo Latvijas pārstāvju aizbraukšanai jānotiek pakāpeniski. Marta beigās Parīzi kā pirmie atstāja A.Brēmers un J.Grišāns, savus iesāktos darbus nododot O.Grosvaldam un H.Simsonam.⁵⁸

Vienlaikus Parīzē notika arī delegācijas dalībnieku sastāva papildināšana. Jau 1919. gada sākumā caur Vladivastoku uz Parīzi izbrauca viens no Sibīrijas un Urālu Latviešu nacionālās padomes dibinātājiem – Fēlikss Cielēns (Cielēns-Cinis). Latviešu Centrālais birojs Tālajos Austrumos Cielēnam izsniedza pilnvaru, kā miera konferences delegācijas loceklim un uzdeva vērsties pie Sabiedroto pārstāvjiem, lai aizstāvētu ārzemēs dzīvojošo latviešu un arī bēgļu intereses, veicinātu Latvijas Nacionālās armijas veidošanu un nodrošinātu Tālajos

⁵⁶ LNA LVVA, 2570.f., 14.apr., 1356.l., 191.lp.

⁵⁷ Turpat, 1313.f., 2.apr., 1.l., 5.lp.; Turpat, 31.l., 18.-19.lp.; Bražūne, A. Ieskats Latvijas pārstāvniecības Francijā darbībā starpkaru periodā. *Latvijas Vēsture*. 2011., Nr.2., 60.lpp.

⁵⁸ Turpat, 1313.f., 2.apr., 31.l., 41., 46.lp.

Austrumos esošo latviešu karavīru pārvešanu uz Latviju. Parīzē F.Cielēns ieradās 1919. gada aprīļa pirmajā pusē un delegācijai nolasīja ziņojumu par latviešu stāvokli Sibīrijā. Vienlaikus tika pieņemts lēmums par F.Cielēna iesaistīšanu komisijā Latvijas un Lietuvas robežjautājuma izskatīšanai, bet 23. aprīlī viņu oficiāli uzņēma delegācijas sastāvā kā Tālo Austrumu Latviešu Centrālā biroja un Omskas Nacionālās padomes pilnvaroto delegātu. Uzņemoties sakaru uzturēšanu ar latviešu karavīriem Francijā, kā arī veicot preses informēšanu par Latvijas aktualitātēm, F.Cielēns Parīzē darbojās līdz 25. jūlijam, kad devās uz Latviju.⁵⁹

Latvijas delegācijas sastāvs mainījās arī pēc vācu apvērsuma Liepājā 1919. gada aprīlī, kad delegācija saņēma ziņas par H.Simsonu, kurš ārvalstu diplomātu aprindām izteicies, ka Latvijas Pagaidu valdība uzskatāma par germanofilu. Pārējiem delegātiem nezinot, Parīzē H.Simons izteicis iespēju, ka Latviju varētu veidot par monarhiju, kā arī britu delegātam Esme Hovardam (*Howard*) norādījis, ka reālais valdības vadītājs Latvijā ir Miķelis Valters. Izteiktais viedoklis britu diplomātam radīja neizpratni gan par Latvijas delegācijas, gan Latvijas kā valsts nostāju, tāpēc delegācija pieņēma lēmumu par H.Simonsa atbrīvošanu no delegāta amata. Delegācija lēmumu pamatoja ar H.Simonsa nodevīgu rīcību pret Latvijas valsti un attiecībā uz viņa darbības motīviem izteica pieņēmumus par delegāta personīgajām interesēm vēlāk darboties Latvijas valdības sastāvā. Delegācija uzskatīja, ka H.Simons paša izplānotajā valsts pārvaldes formā sev paredzēja ārlietu ministra amatu. Aprīlī atbrīvojot H.Simsonu, viņam tika izmaksāta alga vēl līdz maija beigām, taču delegāti šaubījās, vai šo situāciju vajadzētu izcelt ārvalstu diplomātu vidū. Pēc diskusijām delegāti izlēma tomēr izplatīt informāciju, ka H.Simonsa izteiktais viedoklis neatbilst ne delegācijas, ne Latvijas Pagaidu valdības nostājai.⁶⁰

Maijā lēmumu par atgriešanos dzimtenē pieņēma arī delegācijas pirmais prezidents J.Čakste. Pēc viņa aizbraukšanas Z.Meierovics sazinājās ar advokātu Arvedu Bergu, kurš tobrīd Londonā darbojās preses birojā kopā ar J.Ķēmani un V.Zamuelu, un aicināja ierasties Parīzē, lai uzņemtos delegācijas juriskonsulta pienākumus. Pēc sākotnēja atteikuma, to pamatojot ar vēlmi darboties Latvijā, A.Bergs jūnija sākumā piekrita ierasties Parīzē un darboties delegācijas sastāvā. Parīzē A.Bergs darbojās līdz 29. augustam un turpināja jau iepriekš uzsāktās brošūras „*La Latvia et la Russia*” (Latvija un Krievija) izstrādi un centās panākt tās publicēšanu franču un angļu valodā. Delegācija A.Bergam papildus uzticēja arī Latvijas delegācijas notu teksta izstrādi un uzsaukuma sagatavošanu Amerikas latviešiem,

⁵⁹ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 31.l., 62.lp.; Turpat, 13.l., 13.lp.; Turpat, 1.apr., 22.l., 20.lp.

⁶⁰ Turpat, 78.-80.lp.

aicinot sniegt palīdzību izpostītajai Latvijas teritorijai un tās iedzīvotājiem. Berga biogrāfijas autors uzsvēris, ka A.Bergam salīdzinoši neilgu laiku pēc ierašanās Parīzē jau uzticēta svarīgāko diplomātisko dokumentu sastādīšana, ko tikai viņa pārziņā pirms došanās uz Latviju nodevis Z.Meierovics. Šajā ziņā gan jāatzīmē ierobežotais delegācijas darbinieku skaits un A.Berga profesionālā kompetence un pieredze, kas kļuva par pamatu, lai aicinātu viņu uz darbu Parīzē.⁶¹

Ņemot vērā delegācijai nosūtītās vēstules un telegrammas, Sibīrijas latviešu pārstāvju ziņojumus un notikumus Latvijas teritorijā, delegācija atsevišķi izdalīja latviešu kareivju repatriēšanas jautājumu, ko 1919. gada 21. jūnijā uzticēja virsleitnantam Ernestam Girgensonam. Jaunajam delegācijas dalībniekam uzdeva arī delegācijas sēžu protokolēšanu. Laika gaitā latviešu karavīru repatriēšana transporta apsvērumu dēļ tika saistīta ar kara materiālu aizdevuma izkārtošanu, tāpēc arī šis jautājums nonāca E.Girgensonu kompetencē.⁶²

Kārtējās būtiskās izmaiņas delegācijas sastāvā radās pēc Versaļas miera līguma parakstīšanas, kad jūlija sākumā caur Londonu un Stokholmu Latvijā atgriezās delegācijas vadītājs Meierovics. Savu lēmumu Z.Meierovics pamatoja arī ar Baltijas komisijas darbību, kas uz vēlāku laiku atlika Latvijas neatkarības atzīšanas jautājuma izskatīšanu. Vakanto delegācijas vadītāja amatu ieņēma trešais Latvijas Pagaidu valdības pilnvarotais – J.Seskis, kurš delegācijas dokumentus parakstīs kā pagaidu vadītājs.⁶³ Gan Seskim paredzētais amats nosaukums, gan arī vēlākā delegātu korespondence liecināja, ka kolēģi Parīzē bija pārliecināti, ka Z.Meierovica aizbraukšana uz Latviju būs īslaicīga un viņš vēlāk turpinās delegācijas vadību.

Lai gan oficiālu darbību Parīzē Jāzeps Grosvalds uzsāka tikai 1919. gada 2. augustā, saziņa un sadarbība ar O.Grosvalda brāli notika jau pirms tam. Martā delegācija nosūtīja rakstu Lielbritānijas Ekspedīcijas spēku ģenerālim Mezopotāmijā un Persijā Tomsonam (*Thomson*) ar aicinājumu atbrīvot J.Grosvaldu no dienesta britu armijā, lai pievienotos darbam Latvijas dienestā. Pa ceļam uz Latviju Z.Meierovics Londonā tikās ar J.Grosvaldu un, ievērojot viņa valodu zināšanu prasmes, aicināja pievienoties delegācijas darbam Parīzē. Delegācijai Z.Meierovics 9. jūlijā nosūtīja ziņojumu, informējot, ka J.Grosvalds pēc veselības stāvokļa uzlabošanās dosies uz Parīzi un pārņems O.Grosvalda sekretāra pienākumus delegācijā, lai O.Grosvalds varētu pievērsties Latvijas diplomātiskās pārstāvniecības Parīzē vadīšanai. Parīzē J.Grosvalds pievērsās ne tikai delegācijas korespondences pārraudzībai, bet

⁶¹ LNA LVVA, 1313.f., 1.apr., 5.l., 179.lp.; Turpat, 2.apr., 24.l., 91.lp.; Lasmanis, U. *Arveds Bergs. Politiska biogrāfija.*, 30.lpp.

⁶² Turpat, 1313.f., 2.apr., 32.l., 27.lp.; Turpat, 33.l., 132.lp.; Turpat, 1.apr., 13.l., 2.lp.

⁶³ Turpat, 2.apr., 24.l., 80.lp.

arī turpināja savu māksliniecisko darbību. Delegācijas vadītājs J.Seskis 1919. gada septembrī nosūtīja rakstu Parīzes gadskārtējās izstādes *Salon d'Automne* rīkotājiem, kurā lūdza izstādē atrast vietu J.Grosvalda gleznai „Latvju strēlnieks” (*Chasseur Letton*), uzsverot, ka autors pats ir piedalījies Pirmajā pasaules karā un vērtējams kā viens no talantīgākajiem latviešu jaunajiem māksliniekiem. Informācija par atteikumu vai nesaņemtu atbildi no izstādes organizatoriem noprotama pēc J.Grosvalda vēstules brālim 1919. gada oktobrī, kurā viņš izsaka nožēlu, ka mēģinājums nav izdevies.⁶⁴

Delegātu pamatdarba atvieglošanai darbā tika pieņemti arī biroja darbinieki. Aprīlī savu darbu uzsāka Vera Bērziņa, kas veica mašīnrakstītājas pienākumus (delegācijā vienlaikus darbojās arī ārzemju mašīnrakstītāja), kā arī delegācijas uzdevumā devās kā kurjers pie Latvijas valdības, lai saņemtu aktuālo informāciju.⁶⁵ Tāpat arī martā un ar atkārtotu rakstu aprīlī Z.Meierovics Amerikas vēstniecībai Parīzē lūdza atbrīvot no dienesta Marģeru Ķeniņu, kuram plānojis izteikt piedāvājumu kļūt par delegācijas otro sekretāru. Jau 3. februāra ziņojumā Meierovicam M.Ķeniņu darbam delegācijā rekomendēja A.Tupiņš, raksturojot 18 gadus veco jurista Ata Ķeniņa dēlu kā inteligentu un disciplinētu jaunekli, kurš brīvi pārvalda angļu un franču valodu un ir gatavs darboties Latvijas labā. 30. maijā M.Ķeniņš informēja delegāciju, ka pirms divām dienām ir atbrīvots no dienesta un pēc vajadzīgo atļauju saņemšanas iebraukšanai Francijā, jūnijā O.Grosvalds ziņojumā A.Ķeniņam norādīja, ka viņa dēls ir stājies delegācijas dienestā un pagaidām atbildēs par delegācijas arhīvu un dokumentu reģistrāciju, taču ar laiku uzņemsies arī citus darba pienākumus.⁶⁶

Ņemot vērā gan satiksmes sarežģījumus, gan nepietiekamu diplomātu skaitu, delegācija izmantoja katru iespēju, lai sazinātos ar Latvijas pārstāvniecības institūcijām ārvalstīs un Latvijas Pagaidu valdības pārstāvjiem, ziņas no Parīzes nosūtot ar delegātiem, kas pameta Franciju. Lai gan nepieciešama bija arī delegātu tieša darbība Parīzē, delegācija nolēma arī delegātus kā kurjerus sūtīt uz Latviju, lai noskaidrotu pēdējās aktualitātes par situāciju dzimtenē un informāciju piegādātu atpakaļ uz Parīzi. Pēc Pirmā pasaules kara daļa no diplomātiem devās uz Eiropu kopā ar saviem radniekiem, tāpēc arī uz darbu Parīzē ieradās ar savu ģimeni. Kā piemēru var minēt A.Berga dzīvesbiedri Martu Bergu, kas delegācijas dzīvoklī Parīzē dzīvoja kopā ar savu vīru. Neskatoties uz delegācijas apgrūtinātajiem finanšu līdzekļiem, pārējie delegāti nolēma, ka no M.Bergas netiks prasīti līdzekļi par uzturēšanos

---

⁶⁴ LNA LVVA, 1313.f., 1.apr., 5.l., 34.-35.lp.; Turpat, 2.apr., 11.l., 246., 248.lp.; Turpat, 12.l., 57.lp.; Turpat, 17.l., 4.lp.; Kļaviņš, E. *Džo: Jāzepa Grosvalda dzīve un māksla*. Rīga: Neputns, 2006, 272., 277.lpp.

⁶⁵ Turpat, 1313.f., 2.apr., 32.l., 80.lp.

⁶⁶ Turpat, 1.apr., 5.l., 87.lp.; Turpat, 2.apr., 2.l., 13.lp.; Turpat, 4.l., 121.lp.; Jēkabsons, Ē. *Latvija un Amerikas Savienotās Valstis: pirmie sakari 1918.–1919. gadā*, 32. lpp.

delegācijas dzīvoklī, bet nepieciešamības gadījumā lūgs viņas palīdzību delegācijas rakstu darbu veikšanai. Delegācijas sastāvu 16. novembrī papildināja arī grāmatvedis J.Simsons, kurš Parīzē ieradās no Rīgas pēc Z.Meierovica aicinājuma, taču plašāka informācija un iespējamā saistība ar kādreizējo delegātu H.Simsonu delegācijas dokumentos nav minēta.⁶⁷

No valdības oficiālu aicinājumu likvidēt delegāciju Parīzē delegāti saņēma 1919. gada 2. novembrī ar Z.Meierovica telegrammu, taču delegāti likvidācijas jautājumu aktualizēja jau no jūlija beigām. Latvijas valdībai regulāri tika nosūtītas ziņas par naudas līdzekļu trūkumu⁶⁸ un norādīts, ka ar šādām telegrammām vēl vairāk tiek iztērēti delegācijas līdzekļi. Vienā no augustā nosūtītajām telegrammām O.Grosvalds pat uzsvēra, ka tehniskā ziņā delegāti veiksmīgi sadarbojas un ir izvērsuši savu darbību un tikai naudas trūkums kavē turpmāko rīcību. Delegācijas iesāktie darbi un tās arhīvs pēc 1919. gada 15. decembra lēmuma par delegācijas likvidāciju tika nodoti Parīzē izveidotās diplomātiskās pārstāvniecības rīcībā. Jau kopš 1919. gada vasaras bija skaidrs, ka diplomātiskās pārstāvniecības vadību uzticēs O.Grosvaldam, taču līdz valdības lēmuma saņemšanai nebija iespējams precizēt dienesta sastāvu. Šī iemesla dēļ sākotnēji Latvijas diplomātiskās pārstāvniecības Parīzē dienestā pārgāja visi delegācijas locekļi, kas nebija pieņēmuši lēmumu par atgriešanos Latvijā. Pirms savas aizbraukšanas no Parīzes, J.Seskis Latvijas ārlietu ministram nosūtīja ziņojumu, kurā nosauca visus Latvijas diplomātiskās pārstāvniecības Parīzē darbiniekus un līdz šim delegācijā ieņemtus amatus, tādējādi norādot, ka pārstāvniecībā tiks saglabāts līdzšinējais darba organizācijas princips. Bez O.Grosvalda darbību pārstāvniecību uzsāka J.Grosvalds (sekretārs), E.Girgensons (militāratašejis), M.Ķeniņš (2.sekretārs), J.Simsons (grāmatvedis), V.Bērziņa un M.Robina (*Robin*) (mašīnrakstītājas).⁶⁹

Latvijas pārstāvniecības citās valstīs. Delegācijas darbību Parīzē nav iespējams viennozīmīgi nodalīt no diplomātu darbības citās Eiropas pilsētās. Reizē ar delegācijas tiešā darba organizēšanu un nepieciešamā sastāva uzturēšanu, Latvijas delegāti Parīzē pieņēma lēmumus arī par Latvijas pārstāvniecības veidošanu ārzemēs. Arī A.Bergu delegācija jau pirmajās sēdēs uzskatīja par iespējamo kandidātu Latvijas pārstāvja Stokholmā amatam. Uz abiem minētajiem amatiem, ko piedāvāja A.Bergam, delegācija saņēma advokāta atteikumus. Latvijas diplomātu savstarpējā sarakste liecina, ka šāda rīcība saistāma ar A.Berga izteikto prasību, lai no ministra amata Latvijas Ministru kabinetā tiek atbrīvots M.Valters. Vēstulēs un telegrammās netiek pamatota A.Berga prasība, taču viņa biogrāfijas autors uzskata, ka

---

⁶⁷ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 31.l., 57.lp.; Turpat, 32.l., 45.lp.; Turpat, 2575.f., 7.apr., 1.l., 437.lp.

⁶⁸ Skat.: piel. Nr.1.

⁶⁹ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 24.l., 109., 111.lp.; Turpat, 21.l., 8.lp.; Turpat, 2575.f., 7.apr., 1.l., 420., 564.lp.

A.Bergs, pamatojoties uz savu iegūto pieredzi darbības laikā Londonā, ir atspoguļojis Lielbritānijas nostāju pret Latvijas Pagaidu valdības sastāvu.⁷⁰

Vienlaikus tika izvirzīta arī kandidatūra Latvijas pārstāvim ASV, par piemērotu šim amatam atzīstot Latvijas Tautas padomes locekli Kārli Zariņu, kuru sākotnēji līdzvērtīga amata pildīšanai gribēja nosūtīt uz Kopenhāgenu. Februārī K.Zariņš pēc delegācijas aicinājuma kā atašejs ieradās Parīzē, taču turpmāko plānu īstenošanai problēmas radīja ASV diplomātiskas vīzas nokārtošana, tāpēc 1919. gada 10. aprīlī K.Zariņš izbrauca no Parīzes uz Stokholmu, kur darbojās kā pilnvarotā lietveža vietas izpildītājs līdz Frīdriha Grosvalda ierašanās brīdim. Sākotnēji gan bija plānots, ka K.Zariņš Stokholmā uzturēsies neilgu laiku, oficiāli viņu ieceļot par Latvijas Pagaidu valdības rezidējošo ministru Helsinkos, taču Somijā diplomāts ieradās tikai 1919. gada oktobrī. 1919. gada rudenī Latvijas Ārlietu ministrija delegācijai apstiprināja, ka ASV par Latvijas pārstāvi jeb konsulāro aģentu iecelts Jānis Kalniņš.⁷¹

Iespējams, ņemot vērā Latvijas Pagaidu valdības pirmā ārlietu ministra klātbūtni, Parīze 1919. gada pirmajā pusē kļuva par Latvijas ārpolitiskās darbības koordinējošo centru. Delegācija aktīvi sekoja latviešu sabiedrisko darbinieku rīcībai un izvērtēja iespējamo ieguldījumu Latvijas interešu pārstāvēšanā. No Amerikas Latviešu tautiskās savienības (*Lettisch National League of America*) 23. janvārī delegācija saņēma vēstuli, kurā tās prezidents Ernests Pilsums (*Pilsum*) apliecināja, ka savienība tās interešu aizstāvībai ir deleģējusi Kārli Ozolu, par kura ierašanos Londonā 7. februārī pārējiem delegātiem ziņoja Z.Meierovics. Jau 8. februārī Meierovics Francijas Ārlietu ministrijā pieprasīja K.Ozolam diplomātisko vīzu un martā K.Ozols ieradās Parīzē, ziņojot par Amerikas latviešu stāvokli un tika atzīts par Amerikas Latviešu līgas pārstāvi pie miera delegācijas Parīzē. Delegācijas darbības laikā Z.Meierovics izskatīja arī K.Ozola kandidatūru uz Latvijas sūtņa Vašingtonā amatu. Savas darbības laikā Parīzē K.Ozols aktīvi uzturēja sakarus gan ar amerikāņu delegāciju Parīzē, gan ASV palikušajiem kolēģiem, 1919. gada 21. jūnijā ziņojot, ka izdevies noslēgt līgumu par preču piegādi Latvijai no ASV. Sagādāto materiālu transportēšana uz Latviju radīja vairākas problēmas, kuru atrisināšanā bija iesaistīts arī K.Ozols, tāpēc pats doties uz Latviju varēja tikai 1919. gada novembra sākumā.⁷²

⁷⁰ Lasmanis, U. *Arveds Bergs. Politiska biogrāfija*, 17.-18.lpp.

⁷¹ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 24.l., 4.lp.; Turpat, 31.l., 60.lp.; Turpat, 1.apr., 4.l., 89.lp.; Jēkabsons, Ē., Ščerbinskis, V. sast. *Latvijas ārlietu dienesta darbinieki. 1918-1991. Biogrāfiska vārdnīca*. Rīga: Zinātne, 2003, 338.lpp.

⁷² LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 24.l., 47.lp.; Turpat, 2.l., 56., 129.lp.; Turpat, 4.l., 35.lp.; Turpat, 31.l., 16., 46.lp.; Turpat, 32.l., 26.lp.; Turpat, 2575.f., 7.apr., 1.l., 449.lp.; Ozols, K. *Latvijai topot*. Rīga: Erva, 1935, 79.lp.

Ņemot vērā Lielbritānijas vadošo lomu Parīzes miera konferencē un to, ka Londona bija viens no Eiropas centriem, kur satikās Latvijas pārstāvji, delegācija konferences laikā aktīvi sadarbojās ar Informācijas biroju Londonā. Kā diplomātiskais pārstāvis Informācijas biroja darbību vadīja G.Bisenieks, taču jāatzīst, ka salīdzinājumā ar citām Latvijas diplomātiskajām pārstāvniecībām, Londonas birojs darbojās autonomākā režīmā. Ja, piemēram, par Zviedrijas, Somijas, Šveices un ASV pārstāvniecībām delegācijai vispirms bija jāmeģina iegūt attiecīgās valsts akceptu Latvijas pārstāvja darbībai un vienlaikus arī jāizvēlas atbilstošs un kompetents vadītājs, tad Londonā šie jautājumi jau bija atrisināti. Var pat uzskatīt, ka Londonas Informācijas birojs patstāvīgi koordinēja Latvijas jautājuma virzīšanu britu politiskajās aprindās un sabiedrībā, svarīgākajos jautājumos darbību saskaņojot ar Latvijas delegāciju Parīzē un Latvijas Pagaidu valdību. Darbības iespējas Londonā tika skaidrotas ar Lielbritānijas valdības sniegto *de facto* atzīšanu LPNP kā neatkarīgai institūcijai, kā arī ar diplomātiskajiem sakariem, ko savas darbības laikā Londonā spēja nodibināt Z.Meierovics, tādējādi atvieglot turpmāko sadarbības uzturēšanu.

Personību loma Latvijas delegācijas darbībā. Atmiņās un delegācijas dalībnieku biogrāfijās saistībā ar Parīzes miera konferenci galvenokārt tiek uzsvērti J.Čakstes un Z.Meierovica kā delegācijas vadītāju loma. Pirmā ārlietu ministra darbību Parīzē un citās Eiropas pilsētās pirms un pēc Latvijas neatkarības pasludināšanas laikabiedri vērtē kā enerģisku un nesavtīgu. Izvērtējot Z.Meierovica 1919. gada saraksti ar A.Bergu, U.Lasmanis uzskata, ka ārlietu ministrs veiksmīgi izmantojis diplomātisku pieeju savstarpēju neskaidrību atrisināšanā un tālredzīgu pieeju Latvijas interešu aizstāvēšanai, kas izpaudās ar vispārēju darbības plānošanu arī citām Latvijas pārstāvniecībām. Delegācijas sekretārs O.Grosvalds par īsto „delegācijas dvēseli” uzskatīja tieši Z.Meierovicu, uzsverot viņa personīgo sakaru nozīmi un spēju savlaicīgi reaģēt uz jauniem notikumiem. Īpaši tiek izcelta arī viņa darbība pirms miera konferences, kam Z.Meierovics īpaši gatavojies, mācoties angļu un arī franču valodu, ko pirms tam nezināja pietiekamā līmenī. Tajā pašā laikā gan tiek norādīts, ka valodu prasmes viņš galvenokārt nostiprinājis savas darbības laikā Lielbritānijā un Francijā. Ar O.Grosvalda apgalvojumu, ka delegācijas reālo darbu vadījis Z.Meierovics, sakrīt K.Zariņa viedoklis par ārlietu ministru viņa atcerei veltītajā rakstu krājumā. Delegācijas atašejs uzsvēris, ka Z.Meierovics darbības laikā saglabājis optimistisku noskaņojumu par Latvijas izredzēm neatkarības atzīšanas panākšanā. Izteiktajiem viedokļiem pievienojas arī Z.Meierovica ārvalstu kolēģi, taču jāņem vērā atmiņu tapšanas laiks un iemesls, kas varēja ietekmēt laikabiedru viedokli. Žurnālists A.Tupiņš 1919. gada oktobrī politisko atmosfēru Parīzē un delegācijā vērtēja kā atslābušu, savā ziņā to saistot ar Z.Meierovica atgriešanos dzimtenē. Arī

O.Grosvalds drīz pēc ārlietu ministra aizbraukšanas nosūtīja viņam ziņojumu, kurā norādīja, ka delegācija turpina strādāt, bet vairs netic rezultātu sasniegšanai un ir vērojama mazāka interese par pasaules notikumiem, jo delegācijai vairs nav „kustinātāja un ierosinātāja”.⁷³

Tajā pašā laikā delegāti nenoliedza arī J.Čakstes personības nozīmi delegācijas darba organizēšanā un izvirzīto mērķu sasniegšanā, akcentējot viņa darba spējas un ticību Latvijas neatkarības nostiprināšanai. Jāatzīst gan, ka vērtējums izteikts atbilstoši personībai, kam veltīti atceres izdevumā iekļautie raksti. Neskatoties uz iepriekš teikto, pēc J.Čakstes nāves K.Zariņš izmantoja jau agrāk O.Grosvalda izvēlēto apzīmējumu un Latvijas pirmo prezidentu atzina par Latvijas delegācijas „dvēseli”. Par J.Čakstes rakstura iezīmi K.Zariņš uzskatījis spēju panākt kompromisu atšķirīgu uzskatu vidū.⁷⁴

Neskatoties uz to, ka delegācijā darbojās arī sociāldemokrāts M.Skujenieks, Parīzē Latvijas diplomātu vidū nebija raksturīga kādas partijas interešu uzstādīšana. Tajā pašā laikā savās atmiņās F.Cielēns norāda, ka M.Skujenieks sarunās ar Sibīrijas latviešu pārstāvi situāciju jaunizveidotajā Latvijas valstī vērtējis kā ļoti smagu. Jāatzīst gan, ka šādu viedokli nevar uzskatīt par maldinošu, ņemot vērā iekšpolitiskos notikumus Latvijas teritorijā šajā laika posmā. Delegācijas sēžu protokoli un arī laikabiedru atmiņas liecina, ka J.Čakste nebija pārliecināts par lielvalstu piedāvātajiem risinājumiem kā piemērotāko turpmākās attīstības virzienu un sagatavotā referātā izteica arī kritiku par Tautu Savienības ideju. Kopumā laikabiedru vērtējumā vairāk uzsvērtas J.Čakstes kā inteliģentas personības rakstura iezīmes, tieši nesaistot to ar ieguvumu delegācijas darbam, bet atzīstot to kā lietderīgu pieredzes apmaiņas iespēju pārējiem kolēģiem par dažādiem jautājumiem.⁷⁵

Latvijas delegācijas korespondence ar Latvijas valdības pārstāvjiem un diplomātiem citās Eiropas pilsētās liecina, ka paralēli delegācijas tiešo uzdevumu īstenošanai un politiskajai darbībai Latvijas delegāti arī izmantoja iespēju, lai noskaidrotu savu ģimenes locekļu dzīves apstākļus, kā arī kurjeriem lūgtu atvest savas personīgās mantas vai atsevišķas nepieciešamās preces. Piemēram, pēc Latvijas valdības pārstāvju pārcelšanās uz Liepāju, J.Čakste teleogrammā Ulmanim lūdza informāciju par viņa ģimenes locekļu stāvokli, bet Z.Meierovics pēc darbības uzsākšanas Parīzē G.Biseniekam lūdza uz Franciju nosūtīt viņa

---

⁷³ Lasmanis, U. *Arveds Bergs. Politiska biogrāfija*, 24.lpp.; Tupiņš, A. Vēstules no Parīzes. *Jaunākās Ziņas*. 1919. gada 1. oktobris, 2.lp.; Līgotņū, J. *Zigfrīds Meierovics: mūžs, darbs, liktenis*, 79.-80. lpp.; LNA LVVA, 1313.f., 1.apr., 13.l., 12.lp.

⁷⁴ Kurmis, A. (red.) *Latvijas pirmais valsts prezidents Jānis Čakste*, 141.lpp.

⁷⁵ Seskis, J. *Latvijas valsts izcelšanās pasaules kara notikumu norisē*, 224.lpp.; Ozols, K. *Latvijai topot*, 93.lpp.; Cielēns, F. *Laikmetu maiņā: Atmiņas un atziņas*. 3.grām., 38.lpp.; LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 31.l., 48.lp.

ieciētos papirosus, kā arī sazinājās ar delegātiem, kas devās uz Latviju, lai noskaidrotu ziņas par savas ģimenes dzīves apstākļiem.⁷⁶

***

Viena no Latvijas prioritātēm pēc neatkarības pasludināšanas bija starptautiskas atpazīstamības veicināšana un valsts stabilitātes nodrošināšana. Izmantojot situāciju, kad Parīze pēc Pirmā pasaules kara bija kļuvusi par centru, kurā pulcējās Eiropas un pasaules lielvaras, arī Latvijas Pagaidu valdība pieņēma lēmumu nosūtīt uz Parīzi delegāciju. Līdzīgi kā citu jauno valstu delegācijām, arī Latvijas pārstāvjiem konferences organizatori nedeva iespēju konferencē piedalīties oficiālas delegācijas statusā, tādējādi Latvijas pārstāvjiem radot papildu pienākumus un uzdevumus darbības laikā Parīzē. Jāatzīst, ka Latvijas delegāti Parīzē labprāt, radušās izdevības gadījumā, pieņēma atšķirīgu jomu speciālistu palīdzību un padomus, taču ne visi pieaicinātie eksperti tika uzņemti delegācijas sastāvā. Ņemot vērā ierobežotos finanšu līdzekļus, delegācijai regulāri vajadzēja izvērtēt vai pieaicinātajiem pārstāvjiem būs iespējams izmaksāt atalgojumu par paveikto darbu. Var uzskatīt, ka Latvijas delegācija Parīzē lielāko daļu tās darbības laika centās iztikt ar minimālo darbībai nepieciešamo delegātu skaitu. Delegācijas sastāvu ietekmēja iekšpolitiskie notikumi Latvijā un pieredzējušu diplomātu trūkums, gada laikā vairākas reizes radot izmaiņas delegācijas dienestā. Svarīga loma delegācijas darbā bija Latvijas pārstāvju savstarpējo sakaru koordinēšanai, tāpēc tiek akcentēta delegācijas vadītāju loma. Paralēli delegācijas darbam Parīzē 1919. gada vasarā sāka veidot arī Latvijas diplomātisko pārstāvniecību Parīzē, kuras sastāvā sākotnēji pārgāja visi delegāti, kas pēc 1919. gada 15. decembra nebija pieņēmuši lēmumu par atgriešanos Latvijā.

---

⁷⁶ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 6.l., 69.lp.; Skat.: piel. Nr.2.

3. LATVIJAS DELEGĀCIJAS DARBĪBAS JOMAS PARĪZES MIERA KONFERENCĒ

3.1. Latvijas neatkarības starptautiskās atzīšanas jautājums

Delegācijas kontakti ar miera konferences oficiālajiem dalībniekiem. Ne pamiera parakstīšana pēc Pirmā pasaules kara, ne valsts neatkarības pasludināšana nesniedza tūlītēju Latvijas iekšpolitiskās situācijas stabilitāti. Karā uzvarējušo lielvalstu pārstāvji vēl nebija nodefinējuši konkrētu nostāju attiecībā uz valstīm, kas izveidojās uz agrākās Krievijas impērijas teritorijas bāzes. Vienlaikus konferences vadībai trūka arī pārliecības par turpmāko notikumu attīstību Krievijas teritorijā, tāpēc tā izvairījās pieņemt individuālus lēmumus par Krievijas impērijas agrākajām sastāvdaļām.

Var uzskatīt, ka cerības uz Latvijas valsts neatkarības atzīšanas ātru saņemšanu raisīja 1918. gada 11. novembrī no Lielbritānijas valdības saņemtais raksts, kas LPNP atzina kā *de facto* neatkarīgu iestādi. Minētajā atzinumā norādīts, ka šāda Lielbritānijas pozīcija būs spēkā līdz miera konference galīgi izšķirs jautājumu par Latvijas statusu. Šāds pamatojums radīja priekšstatu, ka miera konferences laikā plānots pieņemt konkrētu risinājumu Latvijas jautājumā, tāpēc Latvijas delegāti plānoja savu rīcību, lai pieņemtais lēmums atbilstu valsts interesēm un prasībām. Pirms darbības uzsākšanas tika paredzēts, ka delegācija Parīzē darbosies līdz Latvijas jautājuma galīgai atrisināšanai un Latvijā atgriezīsies tikai pēc neatkarības atzīšanas saņemšanas.⁷⁷ Tas liecina, ka delegātiem un Latvijas Pagaidu valdībai nebija šaubu par ātru un veiksmīgu Latvijas jautājuma izskatīšanu, kas diplomātiem tuvākajā laikā ļautu pievērsties valsts pārvaldes iekārtas veidošanai.

Atbilstoši agrāk saņemtajiem norādījumiem no Latvijas Pagaidu valdības, delegācija pirmajās sēdēs noteica galvenos uzdevumus, kas jāpaveic Parīzes miera konferencē:

- 1) Panākt Latvijas neatkarības atzīšanu;
- 2) Nodrošināt lielvalstu palīdzību cīņai ar Latvijas teritorijā esošo Sarkanu armiju;
- 3) Izgādāt Latvijai nepieciešamo aizdevumu un pārtikas preču piegādi.⁷⁸

Pirmo izvirzīto uzdevumu vienlaikus var uzskatīt arī par delegācijas mērķi, kas tika uzsvērts arī sarunās ar konferences dalībvalstu pārstāvjiem. Ņemot vērā Latvijas delegācijas statusu Parīzes miera konferencē, delegāti uzskatīja, ka viens no pirmajiem soļiem pilnvērtīgas darbības nodrošināšanai ir panākt tikšanos ar konferences vadītājiem un oficiālo delegāciju pārstāvjiem. Vēl pirms pārējo delegātu ierašanās un arī pirmajās darbības nedēļās

⁷⁷ LNA LVVA, 1313. f., 2. apr., 1. l., 9.lp.

⁷⁸ Turpat, 24. l., 3.lp.

Z.Meierovics uzsāka dibināt diplomātiskos kontaktus ar citu valstu pārstāvjiem, kas jau bija ieradušies Parīzē. Minētajā laika posmā Z.Meierovics tikās ar 18 dažādu valstu diplomātiskajiem pārstāvjiem, kas bija gan no Lielbritānijas, Itālijas, Beļģijas, Polijas, Somijas, Grieķijas, Serbu-horvātu slovēņu karalistes, Čehoslovākijas, Portugāles un Ungārijas, gan arī diplomātiskie darbinieki no tālāku pasaules reģionu valstīm (Ķīna, Bolīvija, Kuba, Siama, Panama, Nikaragva, Peru un Ekvadora).⁷⁹ Jāatzīst gan, ka minēto valstu uzskaitījums nenozīmē, ka Latvijas delegācijai bija iespēja atlases kārtā izvēlēties delegācijas, pie kurām doties vizītē, jo vajadzēja izmantot katru izdevību, lai starptautiski aktualizētu Latvijas jautājumu. Vizīšu laikā Meierovics centās noskaidrot to, kāds ir informētības līmenis par Latviju un nostāja jautājumā par tās neatkarības atzīšanu. Vienlaikus ar Somijas, Grieķijas un Peru valstu pārstāvju izteikto atbalstu Latvijas neatkarībai, Z.Meierovics 30. janvāra delegācijas sēdē ziņoja arī par Čehoslovākijas pozīciju, kas vērsta vienotas Krievijas atjaunošanas virzienā.⁸⁰

Delegācijas dalībnieku galvenās intereses saistījās ar miera konferences Augstākās padomes pārstāvju satikšanu un sarunu par Latvijas interesēm, pirmkārt uzmanību pievēršot tieši konferences prezidentam Ž.Klemanso. Ņemot vērā Francijas vadošo lomu konferencē, delegāti centās panākt pieņemšanu arī pie franču ārlietu ministra Stefana Pičona (*Pichon*), bet no abu delegātu sekretāriem vairākas reizes saņēma atteikumu, kas tika pamatots ar franču valdības pārstāvju aizņemtību. Viens no Francijas delegācijas pārstāvjiem, ar kuru Latvijas pārstāvjiem Parīzē izdevās tikties, bija Francijas Ārlietu komisijas vadītājs Henrijs Franklins-Bujons (*Franklin-Buillon*). Vairākkārtēju vizīšu laikā H.Franklins-Bujons Latvijas delegātus mēģināja pārliecināt atteikties no galvenās prasības – Latvijas neatkarības starptautiskās atzīšanas. Tā vietā franču diplomāts ieteica koncentrēties uz cīņu pret boļševikiem, tādējādi kārtējo reizi uzsverot, ka Latvijas jautājuma atrisināšana ir pakārtota situācijas stabilizēšanai Krievijā. Franču diplomāts pievērsa Latvijas delegātu uzmanību konferences ietvaros plānotajai Prinkipo konferencei un aicināja to uztvert kā izdevību, lai konferences vadībai uzstādītu sava veida ultimātu, nosakot, ka Latvijas pārstāvji uz konferenci ieradīsies tikai tad, ja līdz tās sākumam Latvijas teritoriju būs pametušas boļševiku vienības. Iepļānotajā konferencē Latvijas delegāti plānoja noslēgt miera līgumu ar Padomju Krieviju, nokārtot visus jautājumus, kas saistīti ar Latvijas atdalīšanos no Krievijas, tajā skaitā turpmākās sadarbības uzturēšanai nepieciešamo līgumu slēgšanu. Ņemot vērā, ka Prinkipo konference

---

⁷⁹ LNA LVVA, 1313. f., 2. apr., 1. l.; Turpat, 33a l., 9.lp.; Bērziņš, V. (red.) 20. gadsimta Latvijas vēsture. II: Neatkarīga valsts. 1918–1940. Rīga: Latvijas vēstures institūta apgāds, 2003, 135. lpp.

⁸⁰ Turpat, 1313.f., 2.apr., 31.l., 7.lp.

nenotika, Latvijas izvirzītās prasības un plāni zaudēja savu aktualitāti sarunās ar franču valdības pārstāvjiem.⁸¹

Notikušās vizītes pie Francijas diplomātiem nedeva vēlamu rezultātu pat vairāk nekā mēnesi pēc delegācijas darba uzsākšanas. Delegācijas pārstāvjiem 9. martā tika atzīts, ka Latvijas jautājums joprojām nav izskatīts un to varētu iekļaut darba kārtībā aptuveni pēc mēneša. Šāda Sabiedroto nostāja izpelnījās Latvijas delegācijas nosodījumu, ko 10. martā arī citu mazo valstu vārdā Z.Meierovics izteica H.Franklinam-Bujonam. Iespējams, kā rezultāts gan Z.Meierovica, gan citu jauno valstu delegātu rīcībai bija kopēja tikšanās ar konferences prezidentu Ž.Klemanso. Visas konferences laikā tā bija vienīgā iespēja oficiāli tikties ar kādu no konferences vadības pārstāvjiem. Jāatzīst gan, ka vizītei vairāk bija informatīvs raksturs, atgādinot par pārstāvētā reģiona problēmām un prasībām. Par to liecina gan tas, ka vizītei bija atvēlētas 20 minūtes, gan arī Z.Meierovica uzstādītie jautājumi konferences prezidentam par to vai vispār ir skatīts Latvijas jautājums, vai pie izskatīšanas tiks pieaicināti arī jauno valstu pārstāvji un kāda ir paša Ž.Klemanso nostāja pret jauno valstu neatkarības prasībām. Delegātiem Ž.Klemanso sniedza diplomātisku atbildi, ka jautājumu plānots izskatīt pēc 2-3 nedēļām un attiecīgajās komisijās tiks pieaicināti arī delegāciju pārstāvji, pēc neatkarības atzīšanas dodot iespēju arī oficiāli piedalīties konferences darbā. Tikšanās laikā pārrunāto un Francijas premjera izteikto apgalvojumu, ka viņš pats personīgi iestāsies par jauno valstu atzīšanu delegācija uztvēra kā apliecinājumu, ka uzstādīto mērķi izdosies sasniegt pirms konference noslēgs savu darbu. Mēnesi pēc tikšanās ar Ž.Klemanso Latvijas delegācija centās panākt audienci arī pie V.Vilsona, taču saņēma tikai atbildi no viņa sekretāra, kurā uzsvērtā ASV prezidenta aizņemtība miera konferences laikā. Pēc vizītes pie Ž.Klemanso Latvijas presē tirdzniecības un rūpniecības ministrs S.Paegle, atsaucoties uz delegācijas telegrammu, norādīja, ka Latvijas neatkarības atzīšana konferencē tiks saņemta un Baltijas valstu delegāti varēs piedalīties arī konferencē.⁸²

Delegācijas aktivitātes Parīzē ietekmēja arī iekšpolitiskie notikumi Latvijā. Problēmas nodibināt regulārus sakarus starp Latvijas delegāciju Parīzē un Latvijas Pagaidu valdību bieži vien kavēja Latvijas pārstāvju iespējas pamatoti un situācijai atbilstoši komentēt notikumus Latvijā. Viens no pirmajiem notikumiem, kas atstāja iespaidu gan uz Sabiedroto pārstāvju viedokli, gan arī attālināja delegāciju no tās uzstādītā mērķa sasniegšanas bija 1919. gada 16. aprīļa vācu apvērsums Liepājā. Par notikušo delegācija saņēma telegrammu 18. aprīļa rītā,

⁸¹ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 31.l., 11.-12., 19.lp.; Turpat, 2575.f., 1.apr., 170.l., 231.lp.

⁸² Turpat, 1313.f., 2.apr., 31.l., 42.lp.; Turpat, 1313.f., 2.apr., 5.l., 105.-106.lp.; Alston, C. *Antonius Piip, Zigfrīds Meierovics and Augustinas Voldemaras: the Baltic States*, p.66.-67.; Latvijas Pagaidu valdība. *Latvijas Sargs*. 1919. gada 25. marts, 2.lpp.

nākamajā dienā sagatavojot notu konferences oficiālajām delegācijām. Notā tika pieprasīta steidzama Sabiedroto rīcība, lai mazinātu vācu ietekmi Latvijā un vienlaikus novērstu iespējamus padomju vienību uzbrukuma draudus. Apvērsuma rezultātā delegācijai atkal vajadzēja pastiprināti pievērsties valsts iekšpolitisko notikumu skaidrošanai, pamatot valsts neatkarības prasības un pierādīt tās patstāvīgas eksistences spējas. Pēc vācu apvērsuma sekoja arī Andrieva Niedras izveidotā Ministru kabineta telegramma uz Parīzi, kurā Meierovicam tika piedāvāts šīs valdības ārlietu ministra amats. Delegāti nekavējoties sagatavoja atbildi, kurā norādīja, ka neatbalsta šāda kabineta izveidi un atsakās ar to sadarboties. Atbildē Z.Meierovics arī uzsvēra, ka savas pilnvaras ir saņēmis no Latvijas Tautas padomes un tāpat kā pārējā delegācija turpinās darboties atbilstoši tās norādījumiem.⁸³ Šaubas par Latvijas delegācijas pozīciju radīja arī no delegācijas dienesta atbrīvotā H.Simsons darbība Londonā. Tiekoties ar britu valdības pārstāvi Robertu Perksu (*Perks*), H.Simsons norādījis, ka izveidotā Latvijas Pagaidu valdība nav piemērota valsts pārvaldes funkciju īstenošanai un tajā vajadzētu iekļaut vairāk vācu tautības pārstāvjus. Sabiedroto valstu pārstāvju vilcināšanās veicināja arī delegācijas viedokļa maiņu attiecībā uz vācu militārajām vienībām Latvijas teritorijā. Sākotnēji delegāti nolēma, ka konferences vadībai neprasīs vācu karaspēka atsaukšanu no Latvijas teritorijas, jo apzinājās, ka Latvijas karaspēks nebūs spējīgs pretoties boļševiku uzbrukumiem. Taču jau pēc pāris nedēļām delegāti atzina, ka vācu karaspēka klātbūtne Latvijā nav vēlama, un vairs neatbalstīja sākotnēji izteikto ideju par vācu vienību nodošanu Sabiedroto kontrolē. Tieši vācu karaspēka klātbūtne Latvijas teritorijā arī turpmākajā delegācijas darbības posmā saglabājās par vienu no aktuālākajiem tematiem, izsakot prasības Sabiedroto valstu valdībām, piemēram, aicinot veidot komisijas, lai Latvijā izmeklētu vācu okupācijas varas pastrādātos noziegumus. Tāpat arī 5. maijā miera konferences prezidentam tika iesniegta kārtējā nota par tūlītēju vācu spēku evakuēšanu no Latvijas teritorijas, vienlaikus lūdzot arī Sabiedroto valstu materiālu palīdzību un flotes pastiprināšanu Liepājas un Ventspils ostās.⁸⁴

Versaļas miera līgums, kas vērtējams kā konferences ievērojamākais rezultāts, neatstāja būtisku ietekmi uz delegācijas darba kārtību. Arī delegācijas sēžu protokolos nav norādīts vērtējums par parakstīto miera līgumu, bet gan drīzāk izteikta cerība, ka pēc Vācijas jautājuma atrisināšanas konferences vadībai atliks vairāk laika, lai pievērstos citu reģionu

---

⁸³ LNA LVVA, 2575.f., 1.apr., 201.l., 43.lp.; Skat.: piel. Nr.3.

⁸⁴ Turpat, 1313.f., 2.apr., 31., 70.-71., 80., 87.lp.; Turpat, 7.l., 206.lp.; Turpat, 2575.f., 1.apr., 201.l., 6.lp.; Turpat, 21.apr., 8.l., 41.-42.lp.; Latvijas miera delegācijas iesniegums Parīzes miera konferences prezidentam. *Valdības Vēstnesis*. 1919. gada 1. augusts, 4.lpp.; Latvijas delegācijas iesniegums miera konferencei Parīzē. *Latvijas Sargs*. 1919. gada 26. jūlijs, 2.lpp.

problēmām. Saistībā ar Versaļas miera līgumu raksturīga ir iezīme delegātu atmiņās par pacilāto noskaņojumu, kas 28. jūnijā valdīja Parīzē. F.Cielēns norādījis, ka delegāti pievienojās svinībām Elizejas laukos, taču nākamajā dienā apzinājās, ka realitātē nav nekādu izmaiņu Latvijas stāvoklim. Pretēji izteiktajam viedoklim, ka uz Latvijas jautājumu var attiecināt arī Versaļas miera līguma pantus, Latvijas delegāti uzsvēra, ka miera līgumā Latvija nav apzīmēta kā valsts, bet gan kā teritorija, kas līdz 1914. gada 1. augustam atradusies Krievijas impērijas sastāvā.⁸⁵

Nevar piekrist arī historiogrāfijā norādītajam, ka Latvijas delegācija parakstīto Versaļas miera līgumu uztvēra kā apliecinājumu tam, ka 32 valstis, kas to parakstīja, ir atzinušas Latvijas neatkarību *de facto*.⁸⁶ Reizē ar minēto apgalvojumu norādīts, ka Latvijas valdību līdz šim *de facto* bija atzinušas tikai Lielbritānija, Vācija, Japāna un Haiti, tāpēc līdz ar Versaļas miera līguma parakstīšanu Latvijas neatkarība ir nostiprinājusies *de facto* līmenī. Pēc Z.Meierovica atgriešanās Latvijā presē tika publicēta viņa runa, kurā ārlietu ministrs saviem kolēģiem uzsvēra, ka darbs pie Latvijas neatkarības atzīšanas joprojām jāturpina. Runas laikā Z.Meierovicam tiek izteikti pārmetumi, ka Latvija saņēmusi tik maz *de facto* atzīšanas no citām valstīm. Tātad var secināt, ka Latvijas sabiedrībā un politiskajās aprindās pēc Versaļas miera līguma parakstīšanas nav izplatījies minētais pieņēmums par Versaļas miera līguma rezultātu. Atbildot uz aizrādījumu, arī Z.Meierovics neizvirzīja šādu ideju, bet norādīja, ka Latvijai nav pamata gaidīt *de facto* atzīšanu, ja tiek pieprasīta un sagaidīta atzīšana *de iure* līmenī.⁸⁷ Apgalvojums, ka Latvijas neatkarību *de facto* konferences laikā atzina visas tās oficiālās dalībvalstis, tika izvirzīts jau pēc *de iure* atzīšanas saņemšanas, uzsverot LPNP lomu *de facto* atzinuma saņemšanā no Lielbritānijas.⁸⁸

Saistībā ar Latvijas jautājumu pēc miera līguma parakstīšanas aktualitāti joprojām saglabāja vācu karaspēka vienību rīcība Latvijas teritorijā. Delegāti turpināja doties vizītēs pie Sabiedroto ģenerāļiem, kas izteica solījumus jautājumu izvirzīt arī konferences Augstākajai padomei. Arī delegācija tieši Augstākajai padomei augustā iesniedza divas notas, pieprasot vācu karaspēka evakuēšanu no Latvijas teritorijas un ģenerāļa Rīdiger fon der Golca (*von der Goltz*) saukšanu pie atbildības. Iesāktais darbs tika turpināts arī 1919. gada rudenī, un jau septembrī Augstākajai padomei delegācija nosūtīja vēl trīs notas, informējot par krievu un

⁸⁵ Cielēns, F. *Laikmetu maiņā: Atmiņas un atziņas*. 3.grām., 48.-49.lpp.; Vīgrabs, J. *Valsts tapšana un starptautisko attiecību izveidošana: fragments*. Stokholma: Latviešu Nacionālais Fonds, 1989, 13. lpp.

⁸⁶ Feldmanis, I. Latvijas diplomātija cīņā par valsts starptautisko atzīšanu. *Latvijas vēsture: jaunie un jaunākie laiki*. 2011, Nr.81., 98.lpp.

⁸⁷ Ārlietu ministra otrā runa. *Valdības Vēstnesis*. 1919. gada 9. oktobris, 3.lpp.

⁸⁸ Līgotņu Jēkabs. *Latvijas valsts dibināšana: (Latviešu Pagaidu nacionālā padome). Latvijas valsts tapšanas pirmais posms (līdz 18. novembrim 1918.)*. Rīga, 1925, 401.lpp.

vācu sadarbību Kurzemē, pieprasot informāciju par Baltijas komisijas darba rezultātiem un Baltijas valstu uzņemšanu Tautu Savienībā, kā arī ziņojot par padomju varas piedāvāto miera priekšlikumu. Attiecībā uz iespējamo miera noslēgšanu ar padomju valdību, delegācija saņēma aizrādījumu, ka Latvijai par šādu rīcību jāuzņemas pilna atbildība, jo Sabiedrotie nevarēs sniegt savu palīdzību, ja vēlāk teritorijai uzbruks atjaunotā Krievija.⁸⁹

Kārtējo ietekmi uz Latvijas pozīcijām Parīzē atstāja arī Pāvela Bermonta (*Бермонт*) uzbrukumi Rīgas virzienā 1919. gada oktobra sākumā. Ziņas par uzbrukumu Olaines frontē delegācija saņēma ar 9. oktobra telegrammu no K.Ulmaņa un Z.Meierovica, kas bija adresēta arī franču maršalam Ferdinandam Fošam (*Foch*) un Ž.Klemanso. Arī Latvijas delegācija saņemto telegrammu nekavējoties nosūtīja lielākajiem laikrakstiem un devās pie F.Foša. Franču maršals 10. oktobrī norādīja, ka par notikumiem ir informēts, taču Sabiedrotie vēl nav pieņēmuši galīgo lēmumu par turpmāko rīcību. Delegācijas vārdā J.Seskis ierosinājis frančiem pie Rīgas īstenot flotes demonstrāciju un F.Fošs neoficiālajās sarunās apgalvojis, ka izvērtēs šādu iespēju. Tajā pašā laikā gan jāatzīmē, ka delegācijas 11. oktobra sēdes protokolā vācu uzbrukums Rīgas virzienā pieminēts tikai kā sestais dienas kārtības jautājums. Latvijas delegātus 13. oktobrī Ž.Klemanso uzdevumā pieņēma Francijas Ārlietu ministrijas ģenerālsekretārs Filips Bertelo (*Berthelot*), kuram izteikts aicinājums veicināt Baltijas valstu apgādi ar kara materiālu. Vienlaikus ar militārā konflikta saasināšanos Latvijā, konferences vadība uztraucās par iespējamo miera līguma noslēgšanu starp padomju varu un Baltijas valstīm, izsakot aicinājumus neveidot savstarpējas juridiskās attiecības.⁹⁰

Kopumā jāatzīst, ka, tiekoties ar dažādu jomu un diplomātisko līmeņu Sabiedroto pārstāvjiem, delegācija galvenokārt mēģināja noskaidrot valdošo nostāju Latvijas neatkarības jautājumā, atbildē saņemot aizbildinājumus par stabilitātes trūkumu valsts iekšpolitikā. Paralēli centieniem panākt tiešas tikšanās ar miera konferences dalībniekiem, viens no galvenajiem delegācijas darbības veidiem bija konferences vadībai adresētu notu iesniegšana dažādos jautājumos. Savas darbības laikā delegācija kopumā sagatavoja un iesniedza 34 notas un intensīvākais to sagatavošanas laiks bija no aprīļa līdz jūnijam, kad kopumā tika iesniegtas 17 notas. Sastādīto notu pamatā var izdalīt četras galvenās jomas – Latvijas neatkarības atzīšana, vācu karaspēka evakuēšana no Latvijas teritorijas, Sabiedroto aizdevums Latvijai, kā arī netraucēta latviešu bēgļu un karavīru repatriēšana. Savās atmiņās par delegācijas darbu Parīzē O.Grosvalds norādījis, ka uz nosūtītajām notām atbildes tā arī netika saņemtas, tāpēc delegāti nav varējuši izsecināt, kā viņu aktivitātes ietekmē konferences vadības nostāju.

⁸⁹ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 24.l., 91., 95.lp.

⁹⁰ Turpat., 99.-100., 108.lp.; Turpat, 33.l., 121.lp.

Attiecībā uz notām, ko diplomāti Parīzē saņēma no Latvijas delegācijas, franču diplomāts Henrijs Kamerers (*Kammerer*) skaidrojās, ka šajā laika posmā to bijis pārāk daudz.⁹¹ Jāatzīst gan, ka vairākas Latvijas notas saturiski bija par vienu un to pašu tematiku un atkārtotu to iesniegšanu veicināja tikai konferences vadības vilcināšanās ar atbildes sniegšanu.

Var uzskatīt, ka delegācija un Latvijas valdība, kontaktējoties ar Sabiedroto valstu pārstāvjiem, savā ziņā apelēja pie padomju karaspēka klātbūtnes Latvijā. Atsaucoties uz izskanējušajām ziņām par Padomju Krievijas miera piedāvājumu Baltijas valstīm un tam sekojošo Sabiedroto valstu aicinājumu šādu piedāvājumu nepieņemt, Z.Meierovics septembrī aicināja G.Bisenieku britu valdībai uzstādīt nosacījumus, lai Latvija turpinātu cīņu pret padomju vienībām. Pēc Z.Meierovica domām Latvijas starptautiskā atzīšana un vācu karaspēka evakuēšana no Latvijas jānodrošina nekavējoties, bet pakāpeniski britu valdībai jāīsteno ilgtermiņa aizdevuma sniegšana Latvijai, kā arī kara materiālu un pārtikas piegāde.⁹² Šāda pieeja norāda, ka Latvijas delegāti un valdība ticēja, ka Sabiedroto valstu pārstāvji kritiskā situācijā rēķināsies ar latviešu uzstādītajām prasībām. Tieši nestabilo situāciju Krievijā Latvijas delegāti uzskatīja par galveno faktoru, kas kavē tās starptautisko atzīšanu, norādot, ka konkrēti konferences lēmumi netiks pieņemti, kamēr neizdosies atjaunot mieru Austrumeiropā.⁹³

Konferences ietvaros Latvijas delegācijai neizdevās nodrošināt tiešu un regulāru saziņu ar konferences vadošo valstu pārstāvjiem, tāpēc bieži vien delegācijas pārstāvji nepamatoti uzticējās neoficiāli izteiktai un nepārbaudītai informācijai. Lielākās cerības tika saistītas tieši ar Latvijas neatkarības starptautiskās atzīšanas jautājuma attīstību. Jāatzīst gan, ka šāda rīcība raksturīga arī citām jauno valstu delegācijām. Balstoties uz Francijas ārlietu ministra S.Pičona izteikto apgalvojumu, ka konferences ietvaros tiks labvēlīgi izšķirtas igauņu un latviešu prasības neatkarības atzīšanas jautājumā, taču iebildumi vērojami no ASV delegācijas puses, igauņu delegāts Jāns Poska (*Poska*) šādu apgalvojumu izteica gan Latvijas delegācijai, gan sarunā ar S.Loganu (*Logan*), taču pie pēdējā noskaidroja, ka šajā jautājumā radies pārprats un ASV nostāja nav korekti atspoguļota.⁹⁴ Jāatzīst gan, ka igauņu delegācija nesaņēma arī apstiprinājumu neatkarības atzīšanas idejai, tādējādi nemainīgs palika ASV delegātu iepriekš izteiktais viedoklis, ka Parīzes miera konferencē Latvijas un Igaunijas jautājums netiks galīgi izskatīts. Tajā pašā laikā Z.Meierovica 31. maija ziņojums G.Biseniekam, liecina, ka Latvijas

---

⁹¹ Virza, E. Z. A. *Meierovics: Latvijas pirmā ārlietu ministra darbības atcerei veltīts rakstu krājums*, 133. lpp.; LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 23.l., 101.-102.lp.

⁹² LNA LVVA, 2575.f., 1.apr., 147.l., 132.lp.

⁹³ Bergs, A. *Latvija un Krievija. Valdības Vēstnesis*. 1919. gada 13. augusts, 5.lpp.

⁹⁴ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 32.l., 52.lp.; Skat.: piel. Nr. 4.

ārlietu ministrs ir bijis pārliecināts, ka starptautisko atzīšanu Latvija un pārējās Baltijas valstis konferencē nesaņems un jautājums tiks nodots izskatīšanai Tautu Savienībā.⁹⁵

Pēc atgriešanās Latvijā M.Skujenieks norādīja, ka no Sabiedroto valstu puses lielākā vilcināšanās ir saistāma ar ASV valdības pārstāvjiem. Neskatoties uz Amerikas organizāciju sniegto materiālo atbalstu Latvijai, šajā laikā vairāk raksturīga delegācijas orientācija Lielbritānijas un Francijas virzienā, uzsverot, ka minēto valstu valdības gan pirms delegācijas darba uzsākšanas, gan pirmajos darbības mēnešos sniegušas atbalstu Latvijas neatkarības idejai. Tajā pašā laikā jānorāda, ka Latvijas neatkarības starptautiskās atzīšanas kavēšanās tiek saistīta ar agrākās Krievijas impērijas diplomātu aģitācijām un vācu rīcību Latvijā 16. aprīlī. Kopumā gan jānorāda, ka no Parīzes atbraukušie Latvijas delegāti presei centās uzsvērt, ka neatkarības starptautiskā atzīšana tiks tuvākajā laikā saņemta. Ņemot vērā lielvalstu delegātu norādījumus, arī A.Bergs uzsvēra, ka Latvijas starptautiskais statuss būs atkarīgs no turpmākā valsts organizēšanas darba. Raksturojot reālo situāciju, pretēju viedokli jūlija beigās izteica Z.Meierovics, uzsverot, ka Baltijas komisija vēl tikai plāno konferences Augstāko padomi rosināt atzīt Latvijas neatkarību *de facto* līmenī. Vienlaikus arī ārlietu ministrs norādījis, ka šāds statuss nemazina valsts tiesības, taču nenodrošina Sabiedroto valstu atbalstu Latvijas starptautiskajam stāvoklim. Meierovics raksturojis arī savu priekšstatu par konferences vadošo lielvalstu nostāju attiecībā uz Latvijas jautājumu. Vērtējot Itālijas un Japānas nostāju, Z.Meierovics norādījis, ka tai nav izšķirošā nozīme lēmuma pieņemšanā, taču salīdzinot ASV, Lielbritānijas un Francijas uzskatus nav mēģinājis īpaši uzsvērt kādas valsts labvēlību, vai gluži pretēji – iebildumus Latvijas patstāvības jautājumā. Atšķirīgu viedokli pēc atgriešanās Latvijā izteicis F.Cielēns, ironiski izsakoties par pateicību, ko Sabiedroto valstīm veltījis Z.Meierovics un norādījis, ka pēc iespējas ātrāk jāpanāk vienošanās ar Krievijas pārstāvjiem, negaidot uz tās iekšpolitikas stabilizēšanos. Jānorāda, ka F.Cielēna izteikumi izskanēja laikā, kad aktuālas kļuva diskusijas par miera līguma slēgšanu ar Krievijas Padomju valdību.⁹⁶

Sabiedroto misijas Latvijā. Konferences laikā Sabiedroto pārstāvji nolēma uz Latviju un citām reģiona valstīm nosūtīt misijas, kas izvērtētu valsts iekšpolitisko stāvokli un sniegtu priekšlikumus tā uzlabošanai. Šāda darbības forma kļuva raksturīgāka, sākot no 1919. gada pavasara. Vēsturnieks A.Varoslavāns norāda, ka uz Latviju nosūtītās lielvalstu misijas apliecināja Sabiedroto mēģinājumus atbrīvoties no padomju varas draudiem. Jau no 1919.

⁹⁵ LNA LVVA, 2575.f., 1.apr., 201.l., 32.lp.

⁹⁶ Latvijas stāvoklis Parīzē. *Baltijas Vēstnesis*. 1919. gada 23. jūnijs, 1.lpp.; Latvijas neatkarības galīgā nodrošināšana atkaras tikai no mums pašiem. *Latvijas Sargs*. 1919. gada 4. oktobris, 1.lpp.; Pie Latvijas Ārlietu ministra. *Latvijas Sargs*. 1919. gada 25. jūlijs, 1.lpp.; Biedra F.Cielēna runa Tautas Padomē miera jautājumā. *Sociāldemokrāts*. 1919. gada 8. oktobris, 1.lpp.

gada februāra uz Latviju individuāli devās Lielbritānijas pārstāvji, taču šajā laikā ASV valsts sekretārs Roberts Lansings (*Lansing*) aicināja V.Vilsonu uz Baltiju nosūtīt tieši amerikāņu misiju. Parīzē izveidotā amerikāņu misija pulkveža Varvika Grīna (*Green*) vadībā un 12 militārpersonu sastāvā uz Liepāju izbrauca 23. martā. Salīdzinot ar turpmākajām misijām, par V.Grīna plānoto darbību delegācija neizvērsa plašas diskusijas, taču pirms tās došanās uz Baltiju, misijas pārstāvjiem sniedza nepieciešamo informāciju. Pirmo informāciju par V.Grīna misijas darbību delegācija saņēma 27. februārī, kad J.Čakste, H.Simsons un K.Zariņš tikās ar ASV delegācijas pārstāvjiem. Uz ASV pārstāvju jautājumu vai Latvijas valdībai nebūtu iebildumu, ja ASV nosūtītu komisiju, kas uz vietas izvērtētu situāciju, Latvijas delegāti norādīja, ka šāda rīcība atbilstu viņu vēlmēm. Par misijas došanos uz Liepāju, 25. marta telegrammā Z.Meierovics ziņoja K.Ulmanim. Amerikāņu misija Latvijas teritorijā darbojās līdz 1919. gada jūnija beigām un šajā periodā delegācija sekoja līdz V.Grīna izteiktajiem vērtējumiem par situāciju Latvijā. Amerikāņu misija Latvijā darbojās laikā, kad Liepājā notika vācu apvērsums un delegācija vairākkārt ziņoja par V.Grīna izteikumiem neatbalstīt A.Niedras izveidoto valdību. Tajā pašā laikā gan uzsvērti arī misijas aicinājumi Latvijā izveidot koalīcijas kabinetu, iekļaujot tajā arī minoritāšu pārstāvjus. Pēc amerikāņu misijas darbības beigām Latvijas delegāti izmantoja iespējas, lai tiktos ar misijas vadītāju, kurš apliecināja, ka Latvijas karaspēka pozīcijas šobrīd nav tik spēcīgas, lai Latviju atbrīvotu no vāciešiem, tāpēc aktīvāk jādome par cīņu ar padomju spēkiem. Izvairoties no informācijas par konkrētiem rezultātiem Sabiedroto atbalsta jautājumā, V.Grīns arī aicinājis Baltijas valstīm darboties vienoti un neuzsākt nesaskaņas savā starpā. Atgriežoties Latvijā, Z.Meierovics preseī norādīja, ka V.Grīna misija Latvijā īstenota laikā, kad norisinājās Sabiedroto un Vācijas pārrunas par miera līguma parakstīšanu. Vācijas pārstāvju sākotnēji izteiktās pretenzijas pret miera līguma nosacījumiem veicināja Sabiedroto valstu bažas par iespējamo Vācijas sadarbību ar Krieviju, kas savukārt apdraudēja Sabiedroto misiju pārstāvjus Baltijas teritorijā.⁹⁷

Saņemot informāciju par turpmākajām Sabiedroto misijām, Latvijas delegācija centās nodibināt kontaktus ar misiju pārstāvjiem.⁹⁸ Ieguldījumu iekšpolitisko attiecību stabilizēšanai Latvijā plānoja sniegt arī Francija, galvenokārt uztraucoties par padomju varas iespējamo nostiprināšanos un vienotas Krievijas sagraušanu. Pulkvedis Emanuēls Diparkē (*du Parquet*)

---

⁹⁷ Varslavāns, A. *Latvijas Republika starpvalstu attiecību sistēmā*, 14.lpp.; Jēkabsons, Ē. Vorvika Grīna vadītās Amerikas Savienoto Valstu misijas darbība Latvijā 1919. gada aprīlī-maijā: Liepājas posms. *Latvijas Vēstures Institūta Žurnāls*. 2012., Nr.2., 39.lpp.; LNA LVVA, 1313.f., 1.apr., 4.l., 72.lp.; Turpat, 2.apr., 31.l., 27.-28., 82., 84.lp.; Turpat, 32.l., 22.lp.; Turpat, 12.l., 53.lp.; Pie Latvijas Ārlietu ministra. *Latvijas Sargs*. 1919. gada 25. jūlijs, 1.lpp.

⁹⁸ Skat.: piel. Nr.5.

aprīļa sākumā vairākas reizes viesojās pie Latvijas delegācijas kā franču politiski-militārās misijas vadītājs. Pulkvedis izrādīja interesi par Latvijas valdības sastāvu, kaimiņvalstu attiecībām un attieksmi pret Sabiedroto valstīm un Latvijas karaspēka vienībām.⁹⁹ Šāda Sabiedroto pārstāvju rīcība apstiprina zemo informētības līmeni par Latvijas iekšpolitisko un ārpolitisko situāciju. Neskatoties uz minēto, Latvijas delegācija izrādīja atsaucību par Sabiedroto izvirzīto iniciatīvu un pievērsās organizatoriskiem jautājumiem, lai misijas dalībniekiem Latvijā nodrošinātu nepieciešamo atbalstu. Franču militāri-politiskā misija uz Latviju izbrauca 1919. gada 25. aprīlī, un arī E.Diparkē Latvijas teritorijā mēģināja rast kompromisu starp Niedras un Ulmaņa izveidotajām valdībām, kā arī sākotnēji izteica pārliecību, ka vācu vienības Latvijā izdosies pakļaut Sabiedroto kontrolei. Pulkvedis E.Diparkē Parīzē atgriezās 14. augustā un informēja, ka ar savu darbību ir panācis Francijas valdības atbalstu sniegt atbalstu kara materiāla un apģērba veidā 10000 Latvijas karavīru.¹⁰⁰ Var secināt, ka misija uz Latviju bija devusies, lai Sabiedroto pārstāvjiem tiešā veidā sniegtu objektīvu informāciju par situāciju Latvijas teritorijā un izvērtētu Latvijas pieprasītā atbalsta pamatotību. Franču misija Latvijā noslēdzās ne tikai ar materiālo atbalstu, bet arī ar Francijas konsula Renē Binē (*Binet*) iecelšanu Rīgā. Pulkvedis E.Diparkē 1919. gada rudenī atgriezās Latvijā un turpināja savu darbību arī P.Bermonta vienību uzbrukuma laikā, nodrošinot kontaktus ar franču militāro vadību Parīzē.¹⁰¹

Paralēli franču misijas darbībai, jau maija otrajā pusē Z.Meierovics saņēma informāciju, ka tuvākajā laikā uz Baltiju nosūtīs arī Sabiedroto militāro misiju, kuru vadīs britu ģenerālis Huberts Gofs (*Gough*). Misijas darbības uzsākšana Latvijas teritorijā nenotika vēl līdz 1919. gada 14. jūnijam, kad Z.Meierovicam britu delegācijā paskaidroja, ka H.Gofa misija atbildēs par vācu karaspēka vienību evakuāciju no Latvijas teritorijas. No Tallinas H.Gofa misija Liepājā ieradās 26. jūnijā un izteica atbalstu K.Ulmaņa valdībai, vienlaikus uzsverot, ka to nepieciešams pārveidot, lai būtu pārstāvētas visu Latvijas iedzīvotāju intereses, ar to domājot Latvijā dzīvojošo minoritāšu iekļaušanu. Pats ģenerālis H.Gofs Parīzē atgriezās jau 1919. gada septembrī un arī šajā laikā par savu galveno uzdevumu uzskatīja vācu vienību evakuāciju. Latvijas delegātiem gan ģenerāļa darbības laikā Latvijā, gan pēc atgriešanās Parīzē tika norādīts, ka tieši pie H.Gofa jāvērsas, lai pilnībā atrisinātu kara materiāla piegādi Latvijai, skaidrojot, ka viņa pārraudzībā Sabiedrotie nodevuši visu Baltijā esošo karaspēku. Augusta sākumā uz Baltiju tika organizēta un nosūtīta kārtējā Sabiedroto misija. Britu misijas

---

⁹⁹ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 31.l., 55., 58.lp.

¹⁰⁰ Turpat, 24.l., 92.lp.; Turpat, 15.l., 44.lp.

¹⁰¹ Turpat, 15.l., 46.lp.

atbalstam uz Latviju nosūtīja franču ģenerāli Etjevanu (*Etiavan*), taču plašāku informāciju par franču pārstāvja darbību delegācija nesaņēma. Balstoties uz tikšanās laikā radušos priekšstatu par Etjevana kā noslēgtu personību, J.Seskis izdarīja secinājumus, ka franču pārstāvji uz Latviju tiek sūtīti tikai ar domu Baltijā esošos spēkus izmantot cīņai pret padomju vienībām.¹⁰²

Delegācijas darbības laikā vēl viena sabiedroto misija uz Latviju tika nosūtīta P.Bermonta uzbrukumu laikā. 1919. gada 3. novembrī E.Diparkē telegrammā ziņoja K.Ulmanim, ka Sabiedroto atbalsts cīņai ar vāciešiem tiks nodrošināts ar misijas nosūtīšanu uz Latviju. Novembra sākumā kā minētās misijas vadītājs uz Latviju devās franču ģenerālis Anrī Nisels (*Niessel*). Neskatoties uz vēlāko A.Nisela darbības novērtējumu, Latvijas delegācijas simpātijas franču ģenerālis neieguva. To varētu skaidrot ar delegācijai iepriekš izteikto informāciju, ka uz Latviju nosūtīs franču ģenerāli Šarlu Manžanu (*Mangin*), kurš savukārt izteicies, ka pieņems misijas vadītāja amatu, ja viņam līdzīdos Sabiedroto kara kuģus. Šāda apņēmība delegātu vidū radīja pārliecību, ka beidzot tiek domāts par aktīvu pret darbību vācu spēkiem, tāpēc kā vilšanās sekoja ziņa, ka Š.Manžana vietā misiju vadīs A.Nisels. Lai arī A.Nisels norādīja, ka Sabiedrotie ir vīlušies R. fon der Golca politikā un ir pieņēmuši galīgu lēmumu par viņa vienību evakuēšanu no Latvijas, delegāti turpināja skeptiski vērtēt A.Nisela nodomus. Vilšanos pastiprināja arī franču ģenerāļa izvairīšanās no atbildēm par Latvijas neatkarības atzīšanu.¹⁰³

Kopumā delegāti savas darbības laikā sadarbojās ar vairāku sabiedroto misiju pārstāvjiem, galvenokārt sniedzot ziņas par latviešu vēsturisko pieredzi un valsts tā brīža situāciju. Misiju tiešajā darbības laikā Baltijā delegātiem nebija iespējas nodrošināt nepārtrauktu saziņu ar misiju dalībniekiem, tāpēc informāciju par izteiktajiem vērtējumiem varēja saņemt tikai pie Parīzē esošajiem diplomātiem. Var atzīt, ka visas minētās misijas uz Latviju devās vienota mērķa vadītas, nomainīja viena otru darbībā un turpināja jau iesākto. Tas apliecina gan Latvijas iekšpolitiskās situācijas problemātiskumu, gan konkrēta un vienota lēmuma trūkumu no Sabiedroto puses.

Baltijas komisija. Saņemtie ziņojumi par vācu rīcību Baltijā veicināja konferences vadības mēģinājumus pievērsties Latvijas un tās kaimiņvalstu situācijas izvērtēšanai. Š.Alstone norāda, ka sākotnēji konferencē bija iecere par divām atsevišķām Baltijas komisijām – vienu no „lielā četrinieka” puses un vienu no Sabiedroto ārlietu ministru puses.

---

¹⁰² LNA LVVA, 1313.f., 2.apr. 24.l., 36., 47., 52.lp.; Turpat, 14.l., 117.lp.; Varoslavāns, A. *Latvijas Republika starpvalstu attiecību sistēmā.*, 18.lpp.

¹⁰³ Turpat, 33.l., 130.lp.

Tāpat arī strādājot pie komisijas organizēšanas, rietumu diplomāti atzina, ka veiksmīgāk šādu komisiju būtu organizēt Parīzē, nevis Baltijas teritorijā.¹⁰⁴

Delegācijas 10. aprīļa sēdē pirmo reizi izskanēja informācija par dzirdēto ideju konferences ietvaros izveidot Baltijas komisiju, kas atbilstoši tās nosaukumam pievērstos reģiona jautājumu risināšanai. Līdzīgi kā citi iepriekš izteiktie pieņēmumi par Latvijas jautājuma izvirzīšanu konferences dienas kārtībā, arī Baltijas komisijas darba uzsākšana kavējās. Iespējams, ka tieši minētās konferences vadības šaubas par piemērotāko darbības principu novilcināja plānoto darba uzsākšanu. Vēl tikai 6. maijā O.Grosvaldam ASV delegācijas eksperts Baltijas un Somijas jautājumos Semjuels Morisons (*Morison*) norādīja, ka ir izvēlēti Francijas un Lielbritānijas pārstāvji komisijas sastāvam, taču joprojām nav izlemts par ASV un Itālijas delegātiem.¹⁰⁵

Historiogrāfijā norādīts, ka darbu paralēli uzsāka divas Baltijas komisijas¹⁰⁶, bet pēc Latvijas delegācijas ziņojumiem un sēžu protokoliem nevar secināt, vai delegāti atdalīja abu komisiju darbību, vai arī uztvēra to kā vienu organizāciju. Vienāds apzīmējums tiek lietots abām komisijām, taču uzsvērts, ka tās vadītājs ir E.Hovards. Iespējams, tas norādīts, jo E.Hovards vadīja tieši „četrus padomes” ierosināto komisiju, kuras viens no uzdevumiem bija izskatīt Latvijas neatkarības atzīšanas jautājumu. Minētā komisija darbu uzsāka 1919. gada 15. maijā un kopumā konferences laikā sasauca 22 sanāksmes. Ņemot vērā, ka otras komisijas vadītājs bija Amerikāņu palīdzības administrācijas vadītājs Herberts Hūvers (*Hoover*), ar to vairāk tiek saistītas uz Baltiju nosūtītās komisijas. Arī delegācijas 13. maija protokolā norādīts, ka Latvijas pārstāvji saņēmuši uzaicinājumu ierasties uz sarunu ar Kolonelu Loganu, kurš kopā ar H.Hūveru darbojās izveidotajā komisijā. Tajā pašā laikā Latvijas delegācija saņēmusi tikai informāciju, ka tiek organizēta komisija, kas dosies uz Baltijas valstīm. Delegācijas sēžu protokolos pieejamā informācija par delegātu vēlākajām vizītēm liecina, ka H.Hūvera vadīto komisiju delegācija nav uztvērusi kā atsevišķu organizāciju, bet gan kā E.Hovarda vadītās komisijas nodaļu, kas koncentrējies uz valsts iekšpolitiskajiem jautājumiem.¹⁰⁷

Ņemot vērā, ka vēl maija beigās delegācijai nebija konkrētas informācijas par E.Hovarda vadītās Baltijas komisijas darbu, delegāti 21. maijā pieņēma lēmumu doties personīgās vizītēs pie komisijas locekļiem. Turpmākajās sēdēs sniegta informācija par tikšanos ar E.Hovardu, komisijas vadītāja vietnieku, kādreizējo Itālijas vēstnieku

---

¹⁰⁴ Alston, C. *Antonius Piip, Zigfrīds Meierovics and Augustinas Voldemaras: the Baltic States*, p.93.

¹⁰⁵ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 31.l., 62., 82.lp.

¹⁰⁶ Alston, C. *Antonius Piip, Zigfrīds Meierovics and Augustinas Voldemaras: the Baltic States*, p.93.

¹⁰⁷ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 31.l., 87.lp.; Alston, C. *Antonius Piip, Zigfrīds Meierovics and Augustinas Voldemaras: the Baltic States*, p.97.

Sanktpēterburgā, marķīzu Pjetro della Torretu (*della Torretta*) un Japānas delegācijas pārstāvi komisijā. Sākotnēji Latvijas delegātu vidū valdīja pārliecība, ka Baltijas komisija pilnībā izskatīs Latvijas jautājumu. Vēstulē K.Zariņam 28. maijā O.Grosvalds izteica pārliecību, ka tuvākajā laikā tiks izskatīts somu un igauņu jautājums, bet Latvijai komisija pievērsīsies jūnija sākumā. Turpmākajās sarunās ar E.Hovardu Baltijas komisijas vadītājs uzsvēris sarežģīto situāciju Baltijas reģionā un diplomātiski izteicies, ka britu valdība rīkosies savu iespēju robežās, lai atrisinātu situāciju Baltijā. Attiecībā uz Baltijas komisijas darbu E.Hovards norādījis, ka Latvijai būs iespēja izteikt savas minimālās un maksimālās prasības, taču prasību par Latvijas atzīšanu *de iure* līmenī šobrīd nevarēs izpildīt. Pretēji gaidītajam, ka konferencē Latvijas neatkarības starptautisko atzīšanu būs iespējams panākt īsā laikā, vērtējot to kā individuālu jautājumu, delegāti saprata, ka pārstāvēto interešu virzība ir atkarīga no lielvalstu nostājas pret reģionu kopumā. Minētās tikšanās laikā arī E.Hovards izteicies, ka Antantes valstis vēlas panākt, lai Latvijas un citu Baltijas valstu neatkarību atzīst arī Krieviju pārstāvoša valdība, taču šobrīd tās politiskie spēki ir noskaņoti pret Baltijas atdalīšanos.¹⁰⁸

Konferences laikā delegācija regulāri saskārās ar netiešu Krievijas pārstāvju ietekmi tās jautājuma atrisināšanā. Maija beigās Z.Meierovicu S.Morisons informējis par Krievijas pārstāvju centieniem ierobežot Baltijas komisijas kompetenci un izvērsto aģitāciju pret tautu pašnoteikšanās tiesībām. Iespējams, šāda rīcība atstāja ietekmi arī uz Francijas diplomātiem, kas jau sākotnēji bija noskaņoti par labu vienotas Krievijas atjaunošanai un arī H.Kamerers kategoriski iebildis pret Baltijas atdalīšanu, jo reģiona ģeogrāfiskais stāvoklis nav atbilstošs izveidotās neatkarības saglabāšanai.¹⁰⁹

Latvijas delegācijas memorands. Delegācijas 6. jūnija sēdē Meierovics ziņoja, ka ir saņēmis uzaicinājumu no E.Hovarda 10. jūnijā ierasties Baltijas komisijas sēdē un izskaidrot Latvijas jautājumu. Neskatoties uz komisijas vadītāja iepriekš izteiktajiem apgalvojumiem, delegācija nolēma neatkāpties no prasības par Latvijas neatkarības atzīšanu. Balstoties uz agrāko pieredzi no vizītēm pie lielvalstu pārstāvjiem, Latvijas delegācija saprata, ka tikšanās laikā tai netiks atvēlēts pietiekami daudz laika, lai detalizēti pamatotu savu viedokli. Delegācija dalībai komisijas sēdē pilnvaroja Z.Meierovicu, J.Seski un O.Grosvaldu, kuri komisijai prezentēja memorandu par Latviju, kas tika izstrādāts jau kopš darbības sākuma.¹¹⁰

Lai gan delegācija sākotnēji plānoja memorandā iekļaut arī ziņas par Latvijas vēsturi, attiecībām ar kaimiņvalstīm un kultūru, šādā veidā padarot to arī par informatīvu materiālu,

---

¹⁰⁸ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 31.l., 90., 92.lp.; Turpat, 9.l., 48.lp.; Turpat, 2575.f., 1.apr., 77.l., 161.lp.

¹⁰⁹ Turpat, 1313.f., 2.apr., 32.l., 2.-3.lp.

¹¹⁰ Turpat, 12.lp.; Turpat, 10.l., 96.lp.

jau sākotnēji memoranda izstrāde tika nodalīta no citu delegācijas materiālu izstrādes. Memoranda izstrādāšanu uzticēja M.Skujeniekam, bet darbības laikā arī pārējie delegāti izteica komentārus un labojumus par sagatavoto memoranda tekstu. Angļu un franču valodā izstrādāto memorandu delegācija izmantoja par galveno pamatdokumentu, ko prezentēt un iesniegt konferences vadībai. Galvenais memoranda uzdevums bija argumentēti pamatot Latvijas politiskās un saimnieciskās patstāvības iespējas un uzsvērt valsts atšķirības no Krievijas. Savās atmiņās F.Cielēns norāda, ka pats vairākkārt ir aicinājis Latvijas memorandā skaidrot Latvijas turpmāko attieksmi pret Krieviju, norādot, ka Krievijai tiks saglabāta pieeja Baltijas jūrai. 1919. gada martā delegācija nolēma memorandā iekļaut arī atrunu, ka Latvija uzņemsies maksāt atbilstošu Krievijas parāda daļu, kas izveidojies līdz padomju varas darbības sākumam. Šāda apņemšanās gan tika papildināta ar nosacījumu, ka Latvija būs saņēmusi atlīdzību no Krievijas par kara rezultātā radītajiem zaudējumiem.¹¹¹

Uz 29 lappusēm sagatavoto memorandu Latvijas delegācijas pārstāvji kopā ar konferences Augstākajai padomei adresētu notu iesniedza Baltijas komisijai. Komisijas sēdē, kurā piedalījās piecu konferences vadošo valstu pārstāvji, Z.Meierovicam tika dotas 15 minūtes, kurās viņš klātesošos atkārtoti iepazīstināja ar Latvijas prasībām un arī izteica pateicību katrai no konferences vadošajām lielvalstīm par jau sniegto atbalstu Latvijas neatkarības jautājumā. Sagatavotajā deklarācijā tika arī izteikts aicinājums Latvijai uzņemt Tautu Savienībā, skaidrotas Latvijas un tās kaimiņvalstu turpmākās attiecības un robežu noteikšanas princips, kā arī norādīts, ka Viskrievijas Satversmes sapulcei nav tiesību izskatīt Latvijas jautājumu, jo tas jāuztver kā starptautisks. Deklarācijā delegācija valdības vārdā apstiprināja iepriekš izteikto apņemšanos atmaksāt Krievijas impērijas parāda daļu, ja Krievija Latvijai izmaksās kompensāciju par kara laikā radītajiem zaudējumiem. Atbildot uz iesniegto un prezentēto deklarāciju, Baltijas komisijas vadība norādīja, ka Latvijas neatkarības atzīšana pagaidām netiks sniegta.¹¹²

Līdz ar nodrošināto informāciju par Latvijas jautājumu, par sava veida panākumiem, kas sasniegti tikšanās rezultātā, var uzskatīt ASV delegāta S.Morisona pieņemto lēmumu izstāties no Baltijas komisijas un arī ASV delegācijas. Morisons norādījis, ka viņam nav pieņemama Sabiedroto nostāja Krievijas jautājumā. Pēc S.Morisona domām, Sabiedroto pārstāvji izmanto Baltijas valstis cīņai ar boļševikiem, taču pēc tam plāno tās atkal nodot

¹¹¹ LNA LVVA, 1313.f., 2. apr., 24. l., 2.lp.; Turpat, 2575. f., 1. apr., 185. l., 8. lp.; Turpat, 76.l., 114.lp.; Turpat, 6033.f., 1.apr., 21.l., 1.-2.lp.

¹¹² Latvijas delegācijas deklarācija, iesniegta Baltijas komisijai Parīzē 10. jūnijā 1919.g. *Valdības Vēstnesis*. 1919. gada 2. augusts, 3.lpp.; Latviešu delegācijas adrese, nolasīta no Z.A.Meierovica Baltijas lietu komisijai 10.jūnijā 1919.g. *Valdības Vēstnesis*. 1919. gada 6. augusts, 5.lpp.; LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 24.l., 53.lp.; Skat.: piel. Nr. 6.

Krievijas rīcībā. 1919. gada augustā S.Morisons publicēja rakstu izdevumā „*The New Europe*”, norādot, ka par Baltijas jautājumu Parīzē nav izrādīta pietiekama interese, jo svarīgāka loma piešķirta Krievijas jautājumam. Tāpat arī S.Morisons norādījis, ka kopumā pasaulē trūkst informācijas par Baltiju, un ir izskanējušas pat versijas, ka ar šādu apzīmējumu atsevišķos reģionos izrunā Balkānu nosaukumu. Morisons arī atzinis, ka iepriekš „14 punktos” izvirzīto pašnoteikšanās principu Sabiedroto valstis ievēro tikai pret kara laika ienaidniekiem, bet ne pret Krieviju, jo nevēlas „sāpināt savus krievu draugus”¹¹³. ASV delegāta rīcība neatstāja nekādu ietekmi uz kopējo konferences nostāju. Arī 24. jūnijā E.Hovards sarunā ar Z.Meierovicu izteicies, ka maksimālais, ko Latvija var iegūt no miera konferences, ir tāds pats tiesiskais stāvoklis, kāds bija Somijai pirms kara un aicinājis Latviju pievērsties valsts pārvaldes iekārtas veidošanai. Sagatavoto memorandu Latvijas delegācija pirms Baltijas komisijas sēdes vairākos eksemplāros jau nosūtīja Latvijas pārstāvjiem ārvalstīs, bet pēc tikšanās ar komisiju arī citiem konferences dalībniekiem un arī preses pārstāvjiem. Baltijas komisijas 10. jūnija sēde savā ziņā kļuva arī par vienu no iemesliem, lai Latvijas delegācija deklarācijas veidā izteiktu neapmierinātību ar Baltijas komisijas darbu un norādītu uz konferences vadības atkāpšanos no sākotnēji izvirzītajiem principiem.¹¹⁴

Baltijas komisija darbu turpināja arī pēc Versaļas miera līguma parakstīšanas, kad E.Hovarda pienākumus pārņēma viņa sekretārs E.Karrs (*Carr*), bet S.Morisona vietā ASV delegāciju pārstāvēja majors R.Tailers (*Tyler*). Jūlija beigās R.Tailers norādījis, ka Baltijas komisija turpinās savu darbu visu Parīzes miera konferences norises laiku, taču uzsvēris, ka Baltijas jautājums konferencē netiks izšķirts. Kā ASV pārstāvis R.Tailers arī izteicies, ka ASV neatzīs Latvijas neatkarību pirms miera konferences pieņemtā lēmuma. Vēl septembra sākumā, balstoties uz neoficiālu informāciju, ka konferences Augstākā padome pievērsīsies Baltijas valstu neatkarības jautājumam, Latvijas delegācija konferences vadībai iesniedza kārtējo notu. Sagatavotajā notā delegācija izteica aicinājumu pēc iespējas ātrāk izskatīt Baltijas valstu atzīšanu, jo tiek kavētas arī jauno valstu turpmākās sadarbības iespējas. Pēc P.Bermonta uzbrukumiem Rīgai F.Bertelo informējis, ka Baltijas komisija ir izstrādājusi deklarāciju par Baltijas valstu *de facto* atzīšanu, kas iesniegta konferences Augstākajai padomei. Miera konferences diplomātu nesaskaņotā rīcība izpaudās ar Baltijas komisijas dalībnieka H.Kamerera 17. novembrī izteikto apgalvojumu, ka Baltijas komisija pēdējā laikā

---

¹¹³ LNA LVVA, 1313.f., 1.apr., 13.l., 65.lp.;

¹¹⁴ Turpat, 2.apr., 10.l., 97., 101.lp.; Turpat, 32.l., 29., 35.lp.; Turpat, 6033.f., 1.apr., 21.l., 1.-3.lp.; Cielēns, F. *Laikmetu maiņā: Atmiņas un atziņas. 3.grām.*, 42.-43.lpp.; *Searching for Morrison, Finding Morrison*. Pieejams: <http://photos.state.gov/libraries/estonia/99874/History%20stories/Searching-for-Morrison.pdf> [Skatīts: 24.03.2015.]

reti sanāk uz kopējām sēdēm un līdz šim nav pieņēmusi konkrētas rezolūcijas vai izstrādājusi darbības projektus.¹¹⁵

Attiecībā uz Latvijas starptautiskās atzīšanas jautājumu, dienu pirms Latvijas delegācijas likvidācijas J.Seskis savā vēstulē Z.Meierovicam norādīja, ka tas visu darbības laiku ir bijis delegācijas galvenais mērķis, taču konferencē iepriekš uzstādītos ideālus un taisnības principu nomainīja ekonomiskās intereses. Vienlaikus J.Seskis arī uzsvēra, ka izvirzītā mērķa sasniegšanai jāturpina kontakti ar Sabiedroto valstu valdībām, regulāri jāsniedz informācija ārvalstu presei, jāveido sadarbība ar ekonomistu un finansistu aprindām, kā arī jāstiprina Baltijas pozīcijas Eiropas kontekstā.¹¹⁶

3.2. Sadarbība ar jauno valstu pārstāvjiem Parīzē

Abu valstu statuss Krievijas impērijas sastāvā bija noteicošais, lai vēl pirms došanās uz Parīzi Latvijas un Igaunijas situāciju izvērtētu vienoti, vēlākajā sadarbībā iesaistot arī citu jauno valstu pārstāvjus. Sadarbības aizsākumi tiek saskatīti jau kopš 1918. gada, kad Londonā uzturējās Z.Meierovics, vēlākais igauņu delegācijas dalībnieks un ārlietu ministrs Ants Pīps (*Piip*) un somu ārlietu ministrs Rūdolf Holsti (*Holsti*).¹¹⁷ Parīzē uzsāktā sadarbība turpinājās un to veicināja arī vairākkārtēji Sabiedroto pārstāvju aicinājumi Baltijas valstīm veidot vienotu politiku, lai kopīgi pārstāvētu reģiona intereses. Pirmajās miera konferences nedēļās kopējas sanāksmes Parīzē sasauca Latvijas, Igaunijas, Lietuvas, Ukrainas un Gruzijas delegāciju pārstāvji,¹¹⁸ nosakot, ka katra delegācija savu iekšējo organizāciju un rīcību var īstenot neierobežoti, bet nostāja pret konferences vadību un Krieviju savstarpēji jāsasakaņo.¹¹⁹

Sākotnēji jauno valstu delegāciju svarīgākais uzdevums saistījās ar audiences panākšanu pie konferences vadības, lai prezentētu savu nostāju un iepazīstinātu ar situācijas raksturojumu. Šajā ziņā raksturīgākā darbības forma bija kopīgu notu un deklarāciju iesniegšana konferences vadībai. Izvērtējot delegācijas darbu 1919. gadā un Latvijas ārpolitikas jomas attīstību kopumā, arī Latvijas presē tika uzsvērts, ka reizē ar darba uzsākšanu Parīzē Latvijas delegāti dibināja kontaktus ar citu jauno valstu pārstāvjiem. Vienlaikus jauno valstu delegācijas pieteica arī kopīgas vizītes pie konferences oficiālo delegāciju pārstāvjiem. Pirmā nozīmīgākā tikšanās notika 23. februārī pie Itālijas delegācijas

¹¹⁵ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 24.l., 86., 100., 107.lp.; Alston, C. *Antonius Piip, Zigfrīds Meierovics and Augustinas Voldemaras: the Baltic States*, p.98.; Jauno Baltijas valstu iesniegums augstākai padomei. *Valdības Vēstnesis*. 1919. gada 7. oktobris, 2.lpp.

¹¹⁶ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 21.l., 5.-8.lp.

¹¹⁷ Alston, C. *Antonius Piip, Zigfrīds Meierovics and Augustinas Voldemaras: the Baltic States*, p.82.

¹¹⁸ Parīzes miera konferences laikā jauno valstu sanāksmēs pievienojās arī Baltkrievijas, Azerbaidžānas un Ziemeļkaukāza delegāciju pārstāvji.

¹¹⁹ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 24.l., 4.lp.

vadītāja della Torretas, kurš, līdzīgi kā citi konferences pārstāvji, prezentēto informāciju pieņēma zināšanai, apliecinot zemo informētības līmeni par jauno valstu pārstāvētā reģiona problēmām.¹²⁰ Šāds tikšanās raksturs bija arī vienīgajā oficiālajā vizītē pie Ž.Klemanso. Vēl aprīļa sākumā jauno valstu delegācijas vienojās kopīgi rīkoties, lai panāktu pieņemšanu arī pie D.Loida-Džordža un V.Vilsona, taču nosūtītie pieprasījumi un aicinājumi nesniedza cerēto rezultātu.

Paralēli kontaktu dibināšanai un kopīgas nostājas veidošanai, jauno valstu delegāti aizsāka arī diskusijas par pārstāvētā reģiona turpmāko attīstību un iespējamo sadarbību savā starpā. Viena no idejām, kas izskanēja jauno valstu sanāksmēs, paredzēja militāras sadarbības līguma noslēgšanu. Plānotais militārās konvencijas uzdevums bija nodrošināt vienotu pretspēku cīņai gan ar Krievijas un padomju vienībām, gan arī Vācijas militārajiem spēkiem. Konferences ietvaros Latvijas delegācija vairākkārt tikās arī ar Polijas delegācijas pārstāvjiem. Ņemot vērā Polijas nesaskaņas ar Lietuvu Viļņas jautājumā, Polijas delegāti bija ieinteresēti izveidot sadarbību ar Latviju. No Polijas puses Latvijas delegātiem tika piedāvāta kopīgas ūnijas veidošanas ideja, ko pastiprināja arī britu delegāta E.Hovarda izteiktie aicinājumi atsaukties poļu ģenerāļa Juzefa Pilsudska (*Pilsudski*) piedāvājumam un veidot ciešāku sadarbību abu valstu starpā. Politiskās ūnijas sastāvā tika paredzēta arī Lietuvas dalība, taču Z.Meierovics norādīja, ka Latvija var atbalstīt militāras un ekonomiskas sadarbības līguma noslēgšanu, bet šobrīd nevar atbalstīt politiskas savienības ideju.¹²¹

Aktīvākā sadarbība konferences ietvaros Latvijas delegācijai bija ar tās tiešajām kaimiņvalstīm – Igauniju un Lietuvu. Historiogrāfijā galvenokārt tiek uzsvērta Latvijas un Igaunijas delegāciju veiksmīgā sadarbība konferences laikā.¹²² Vērtējot abu valstu sadarbību, arī F.Cielēns norādījis, ka ārpolitiskajā jomā abām valstīm Parīzē bijusi kopēja taktika un vienota, konsekventa nostāja neatkarības atzīšanas jautājumā. No vienas puses var uzskatīt, ka šādu sadarbību veicināja valstu vienotā līdzšinējā pieredze starptautisko attiecību veidošanā. Tajā pašā laikā jāatzīst, ka Latvijas ieinteresētību attiecību veidošanā veicināja arī sava veida sāncensība ar Igaunijas delegāciju, sekojot līdzī tās darbībai un izvērtējot igauņu delegācijas sasniegtos rezultātus. Piemēram, delegācijas 5. marta sēdē O.Grosvaldam uzdeva noskaidrot, kā igauņu delegācijai izdevies panākt tikšanos ar angļu valdības pārstāvjiem.¹²³ Konkrēts

¹²⁰LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 31.l., 27.lp.; Sēja, L. Latvijas priekšstāvnieceība ārzemēs. *Valdības Vēstnesis*. 1919. gada 18. novembris, 6.lpp.

¹²¹Turpat, 1313.f., 2.apr., 31.l., 63.lp.; Turpat, 24.l., 36.lp.; Jēkabsons, Ē. *Piesardzīgā draudzība: Latvijas un Polijas attiecības 1919. un 1920. gadā*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2007, 25. lpp.

¹²²Alston, C. *Antonius Piip, Zigfrīds Meierovics and Augustīnas Voldemaras: the Baltic States*, p.82.; Andersons, E. *Latvijas vēsture. 1914-1920.*, 476.lpp.

¹²³LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 31.l., 32.lp.

skaidrojums šādiem panākumiem turpmākajās delegācijas sēdēs netiek sniegts, atzīstot, ka liela nozīme ir delegātu personīgajiem kontaktiem. Jānorāda, ka informācijas apmaiņa valstu starpā saistāma arī ar subjektīva viedokļa interpretēšanu un kļūdainu ziņu izplatīšanu. Kā piemēru var minēt 17. jūlijā Z.Meierovicam nosūtītu O.Grosvalda ziņojumu, kurā, atsaucoties uz igauņu delegācijas sniegto informāciju, norādīts, ka Krievijas Satversmes sapulces pārstāvji ir gatavi pilnībā atzīt Latvijas un Igaunijas neatkarību. Jau pēc nedēļas O.Grosvalds savā ziņojumā atsaucā iepriekš izteikto apgalvojumu, norādot, ka saņemtā ziņa bijusi nepatiesa, un kādreizējais Krievijas Pagaidu valdības iekšlietu ministrs Nikolajs Avksentjevs (*Авксентьев*) franču presē publicējis uzsaukumu, pilnībā noliedzot jauno valstu tiesības.¹²⁴

Attiecībā uz Lietuvas delegāciju uzsvērtā tās individuālā nostāja un abām pārējām Baltijas valstīm brīžiem neizprotamā pozīcija pret Krievijas jautājumu. Kā vienu no iemesliem atšķirīgajiem delegāciju uzskatiem var minēt personību nozīmi delegācijas darbā. Neskatoties uz to, ka Latvijas delegācijas pirmā tikšanās bija tieši ar Lietuvas delegācijas pārstāvjiem 26. janvārī, izteiktas pretrunas starp Lietuvas un citu jauno valstu delegācijām sākās pēc tam, kad Lietuvas delegācijas vadību 1919. gada februārī uzņēmās Augustīns Voldemars (*Voldemaras*). Latvijas delegāti ar sašutumu 18. marta delegācijas sēdē pārrunāja lietuviešu delegātu A.Voldemara un E.Galvanauska (*Galvanauskas*) sarunas ar Krievijas politiķiem V.Maklakovu (*Маклаков*) un S.Sazonovu (*Сазонов*), kuru rezultātā Krievijas pārstāvji izteikuši gatavību atzīt Baltijas valstis kā Krievijas federatīvās valstis. Latvijas delegācija un arī citu jauno valstu pārstāvji iestājās pret šādu piedāvājumu un nolēma censties atrunāt arī Lietuvas pārstāvjus no minētās iespējas. Tāpat arī Latvijas delegāti savstarpējās apspriedēs izteikuši vilšanos par to, ka lietuvieši bieži neierodas uz kopējām sēdēm. Atšķirīgo nostāju vēlāk papildināja arī lietuviešu atteikšanās jūnija beigās parakstīt jauno valstu notu, kurā izteikti iebildumi pret iespējamo A.Kolčaka atzīšanu par Krievijas valdības pārstāvi no konferences vadības puses, kā arī kārtējo reizi pieprasīta neatkarības atzīšana. Lietuvas delegācija pēc sarunu atjaunošanas norādīja, ka šāda rīcība saistāma ar delegācijas un Lietuvas valdības atšķirīgo nostāju, kā arī nesaskaņām ar Baltkrievijas pārstāvjiem, taču uzsvēra, ka Lietuvas delegācija nedomā iesaistīties sarunās, kas būtu vērstas pret citu Baltijas valstu interesēm.¹²⁵

Parīzē Latvijas delegācija saglabāja labas attiecības ar Somijas pārstāvjiem, sevišķi R.Holsti, kurš iestājies par Baltijas savienības dibināšanu. Pirms R.Holsti ierašanās Parīzē

¹²⁴ LNA LVVA, 2575.f., 7.apr., 1.l., 577., 584.lp.; Turpat, 1313.f., 1.apr., 13.l., 10.lp.; Cielēns, F. Igaunijas un Latvijas attiecības. *Sociāldemokrāts*. 1919. gada 19. augusts, 1.lpp.

¹²⁵ Andersons, E. *Latvijas vēsture. 1914-1920*, 476.lpp.; LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 31.l., 41., 60.lp.; Turpat, 32.l., 45.lp.

Latvijas delegāti Somijas pozīciju vērtēja kā noraidošu attiecībā pret Baltijas valstīm, taču vēlāk Latvijas delegācija atbalstīja Somijas ieceri, ņemot vērā, ka R.Holsti Latvijas, Igaunijas, Lietuvas, Somijas un Polijas sadarbībai gribēja piesaistīt arī Zviedriju, Dāniju un Norvēģiju.¹²⁶ Latvijas delegācija šādu savienības paplašināšanu uzskatīja par iespēju nostiprināt reģiona nozīmi Eiropas kontekstā. Jānorāda, ka būtiskākais faktors citu reģiona valstu interesei par Latviju bija tās ģeogrāfiskais novietojums, kas veicināja citu valstu delegātus piedāvāt sadarbības iespējas. Baltijas jūras nozīmi uzsvēra arī Baltkrievijas delegācija, kas konferences laikā Latvijas delegātiem iesniedza projektu par vienota jūras ceļa izveidi starp Baltijas un Melno jūru. Latvijas delegācija Parīzē izvairījās strauji pieņemt piedāvātos citu valstu sadarbības projektus, norādot, ka šādi piedāvājumi jāizskata Latvijas valdībai.¹²⁷

Sarežģīto situāciju un atšķirīgās jauno valstu prasības miera konferencē apliecina arī Latvijas delegācijas kontakti ar Kubaņas Tautas Republikas pilnvaroto pārstāvi Luku Biču (*Быч*), kurš jūlija sākumā apmeklēja gruzīnu delegācijas rīkoto sanākumi. Neskatoties uz L.Biča sūdzībām par A.Deņikina (*Деникин*) rīcību Kubaņas apgabala teritorijā, F.Cielēns iebilda par Kubaņas pārstāvja dalību jauno valstu sanāksmē. Pēc F.Cielēna domām Kubaņas Tautas Republikas mērķis nav neatkarības iegūšana, bet gan savu interešu aizstāvība, kas noslēgtos ar pievienošanos Krievijas Federācijai, tāpēc citu jauno valstu atbalstu Kubaņai varētu uzskatīt par iejaukšanos Krievijas iekšējos jautājumos.¹²⁸

Sākotnējās cerības, ka visu jauno valstu kopēja sadarbība veicinās neatkarības jautājuma izskatīšanu Parīzē, fonā atstāja pašu jauno valstu nostāju jautājumā, par savu sadarbības partneru starptautisko statusu. Pirmajās jauno valstu sanāksmēs delegāti pieņēma lēmumus turpināt valstu neatkarības atzīšanas jautājuma izvirzīšanu un saņemt iespēju kopā ar oficiālajām delegācijām darboties Parīzes miera konferencē. Tikai jūnija vidū Latvijas delegācija nolēma arī citām jaunajām valstīm nosūtīt pieprasījumu atzīt tās neatkarību. Saņemot informāciju par plānoto Versaļas miera līguma saturu, Latvijas delegācija kopā ar Azerbaidžānas, Igaunijas, Gruzijas, Ziemeļkaukāza, Baltkrievijas un Ukrainas pārstāvjiem 17. jūnijā iesniedza miera konferences vadībai deklarāciju, kurā minētās valstis definētas kā suverēnas valstis un pieprasīta to neatkarības atzīšana.¹²⁹

¹²⁶ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 24.l., 46.lp.

¹²⁷ Ūdensceļš starp Baltijas un Melno jūrām. *Latvijas Sargs*. 1919. gada 21. augusts, 2.lpp.

¹²⁸ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 32.l., 43.lp.

¹²⁹ Turpat, 11.l., 125.lp.; Turpat, 2575.f., 1.apr., 166.l., 44.lp.; Jēkabsons, Ē. Latvija un Polija 1919. gadā: pirmie sakari. *Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis*. 2003., Nr. 1./2., 33. lpp.; Jauno valstu deklarācija miera konferencei Parīzē. *Latvijas Sargs*. 1919. gada 20. augusts, 1.lpp.; Jauno Austrumu valstu delegāciju kopdarbība Parīzē. *Latvijas Sargs*. 1919. gada 23. jūlijs, 2.lpp.

Jaunās valstis miera konferences ietvaros bija tiešais Latvijas delegācijas atbalsts Parīzē arī delegācijai nepieciešamo finanšu līdzekļu nodrošināšanas jautājumā, sniedzot īstermiņa aizdevumus. Delegācijas darbības laikā tā saņēma aizdevumus no Igaunijas, Lietuvas un Ukrainas delegācijām. Tāpat arī var uzskatīt, ka jauno valstu pārstāvji vairāk domāja par reālās situācijas uzlabošanu pārstāvēto valstu robežās. Vienlaikus gan jāatzīst, ka negatīvu ietekmi uz delegācijas darbu un priekšstatu par reģionu kopumā atstāja valstu savstarpējās nesaskaņas un slēpti mēģinājumi noskaņot vienu Baltijas reģiona valsti pret otru. Kā piemēru var minēt Lietuvas delegācijas nepārtrauktos centienus uzsvērt Polijas intereses par tās valsts agrāko robežu atjaunošanu.¹³⁰ Kopumā jāatzīmē, ka ar Polijas delegācijas pārstāvjiem Latvijas pārstāvji Parīzē centās uzturēt labas attiecības. Par to liecina fakts, ka Latvijas delegācija Parīzē atsaukusi izskanējušās ziņas par Latvijas pārstāvju sūdzībām Tērbatas konferencē saistībā ar poļu militāro vienību klātbūtni Latvijas teritorijā. Nesaņemot konkrētas ziņas no Latvijas valdības, delegācija uzskatīja, ka minētā informācija nevar būt patiesa, jo ar poļiem izveidojusies veiksmīga sadarbība. Vienlaikus jānorāda, ka atšķirīga bija arī Latvijas pārstāvju personīgā nostāja par attiecībām ar Poliju. Savā vēstulē Z.Meierovicam 14. decembrī Bisenieks skaidroja, ka Polija izrāda interesi par Latviju tikai tāpēc, ka tai nepieciešama pieeja pie jūras.¹³¹

Robežjautājuma izskatīšana. Attiecībā uz robežjautājumu, jāatzīst, ka Latvijas delegācija šo faktoru izmantoja gan plašākā, gan konkrētākā mērogā. Plašākā ziņā konferences vadošajiem pārstāvjiem tika uzsvērts, ka Latvija, kopā ar tās kaimiņvalstīm, veido Eiropas austrumu robežu un ir vienīgā teritorija, kas Vāciju nošķir no iespējamās apvienošanās ar Krieviju. Šajā ziņā delegācija pievienojās izskanējušajai idejai par „sanitārā kordona” (*cordon sanitaire*) izveidošanu Eiropas austrumos, lai Vāciju atdalītu no Krievijas.¹³² Šī iemesla dēļ Latvijas delegāti aktīvi iestājās par Krievijas pierobežas valstu savstarpējo sadarbību, jo saprata, ka tas var būt vienīgais arguments neatkarības nodrošināšanai.

Izmantojot iespēju, ka Baltijas valstu delegācijas Parīzē pārstāvēja savas valdības intereses, delegāti nolēma pievērsties arī savstarpējo valstu robežu sakārtošanai. Šādu aicinājumu izteica arī konferences oficiālo delegāciju pārstāvji, savā ziņā novēršot delegācijas uzmanību no laika trūkuma Baltijas jautājuma izskatīšanai un aizbildinoties, ka pirms lēmuma pieņemšanas Baltijas jautājumā ir nepieciešama stabila pierobežas valstu sadarbība. Ideja par

---

¹³⁰ LNA LVVA, 2575.f., 7.apr., 1.l., 463.lp.

¹³¹ Turpat, 428., 452.; Turpat, 1.apr., 167.l., 6.-7.lp.

¹³² Andersons, E. *Latvijas vēsture. 1914-1920*, 477.lpp.

robežjautājuma risināšanu izskanēja jau pirmās tikšanās laikā ar Lietuvas delegātiem. Latvijas delegācija 1919. gada aprīlī šim jautājumam izveidoja atsevišķu komisiju jeb darba grupu. Robežjautājumu atrisināšanu delegāti uzticēja M.Skujeniekam, H.Simsonam un F.Cielēnam, kuri turpmāk piedalījās sasauktajās robežjautājumu komisijas sēdēs. Nepieciešamība sakārtot valstu robežas saasināja nesaskaņas delegāciju starpā, tādējādi apgrūtinot vienotas politikas veidošanas procesu. Latvijas delegācijai nebija pieņemama Lietuvas vēlme ievērot reliģisko principu. Balstoties uz šādu pieeju, Lietuva savai teritorijai vēlējās pievienot Liepāju un Latgali jeb teritorijas, kuru iedzīvotāju īpatsvaru veidoja katoļi.¹³³ Latvijas delegācija 1919. gada aprīlī pieņēma lēmumu par sarunu pārtraukšanu, kamēr Lietuva neatteiksies no nepamatotajām prasībām. Aicinājums no lietuviešu delegācijas turpināt iesāktās sarunas tika saņemts tikai jūlija pirmajā nedēļā, uzsverot, ka no Liepājas un Latgales atsakās, bet saglabā prasību par Palangas teritoriju. Jāatzīst, ka arī Latvijas delegācija neieņēma tikai nogaidošu nostāju robežjautājuma atrisināšanā un savstarpējās sarunās vienojās, ka šādam lietuviešu piedāvājumam varētu piekrist, ja Latvijai tiek atdots Mažeīķu apgabals. Arī pēc sarunu atjaunošanas galīgs rezultāts robežjautājumā netika sasniegts, jo lietuvieši atkārtoti aktualizēja Latgales un Liepājas jautājumu, kā arī izteica prasības par Mažeīķu apgabalu.¹³⁴ Tajā pašā laikā Latvijas delegācija sarakstē ar Amerikas latviešu pārstāvjiem norādīja: „Ja jau Lietuvas delegāti nepretendē uz Latvijas atsevišķām daļām, nav mums iemesla ar viņiem, kā ar kaimiņiem, radīt sliktas attiecības, taisni otrādi – mēs gribam uzturēt ar viņiem, kuri ir mūsu vienīgie asins radnieki, kā tauta, vissirsnīgākās attiecības.”¹³⁵ Šāda nostāja liecina, ka Latvijas delegācija vienlaikus nevēlējās piekāpties lietuviešu uzstādītajām prasībām, taču arī apzinājās, ka svarīga nozīme ir reģiona vienotai nostājai.

Arī Latvijas un Igaunijas sarunās atklājās teritorijas, kurās abu valstu intereses pārklājas. Latviešu un igauņu delegāti nespēja vienoties par Valkas un Roņu salas jautājumu. No igauņu puses konferencē izskanēja piedāvājums atrisināt strīdīgo situāciju ar plebiscītu, taču Latvijas delegācija uzskatīja, ka tik īsu brīdi pēc Pirmā pasaules kara rezultāti nebūs objektīvi. Latvijas delegācija neatlaidīgi saglabāja savu nostāju un vēlējās panākt igauņu piekāpšanos, pretējā gadījumā uzticot jautājuma atrisināšanu Tautu Savienībai. Sarunas ar igauņiem par robežjautājumu konferences ietvaros neguva konkrētus rezultātus, ko Latvijas delegāti skaidroja ar igauņu nogaidošo pozīciju.¹³⁶ Jāatzīmē, ka abu valstu sarunas šajā

---

¹³³ Skat.: piel. Nr.7.

¹³⁴ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 24.l., 27., 46., 81., 92.lp.

¹³⁵ Turpat, 4.l., 34.lp.

¹³⁶ Turpat, 24.l., 46., 100.lp.

jautājumā ietekmēja arī Latvijas teritorijā notiekošā kara darbība un ar to saistītā Igaunijas palīdzības nodrošināšana Latvijas atbrīvošanas procesā.

Sarunās gan ar lietuviešiem, gan igauņiem Z.Meierovics pamatoja stratēģiski svarīgo objektu nozīmi robežu noteikšanas procesā, tādējādi norādot, ka Latvija nav ieinteresēta turēties tikai pie etnogrāfisko robežu principa. Konferences ietvaros Latvijas delegācija gribēja atrisināt arī Latvijas un Krievijas robežjautājumu, taču atsaucās uz miera konferences vadošo aprindu secinājumu, ka Krievijas teritorijai šajā laikā nav viena un noteikta „saimnieka” jeb likumīga pārstāvja. Izceļot Latvijas gatavību veidot veiksmīgu turpmāko sadarbību ar Krievijas teritoriju, Latvijas delegācija Pagaidu valdības vārdā vairākkārt uzsvēra piedāvājumu Krievijai nodrošināt pieeju Latvijas ostām.¹³⁷ Uzsākot sarunas ar Baltkrievijas pārstāvjiem par abu valstu kopējo robežu, atklājās Baltkrievu patiesās intereses sadarbības nostiprināšanai. Baltkrievijas delegāti izteica vēlmi veidot savu nacionālo karaspēku, bet valsts atbrīvošanai palīgā aicināja arī Latvijas vienības. Latvijas delegācija šajā jautājumā norādīja, ka Latvijā izveidoto nacionālo vienību galvenais uzdevums ir savas zemes atbrīvošana, tāpēc tās nevar iestāties par citas tautas mērķa sasniegšanu. Šajā jautājumā Latvijas delegācija 15. jūnija sēdē nolēma, ka pagaidām par abu valstu robežu jāatzīst Latgales apriņķu administratīvās robežas, bet par tālāko varēs lemt, kad gan Latvijā, gan Baltkrievijā tiks stabilizēta iekšpolitiskā situācija.¹³⁸ Latvijas delegācijas atturīgā rīcība saistībā ar Baltkrievijas jautājuma risināšanu un izteikumi par šīs valsts nedrošo stāvokli liecina, ka Latvija augstāk vērtēja savas pozīcijas starptautiskajā sfērā.

3.3. Delegācijas informatīvā darbība

Latvijas delegācijas kontakti ar Latvijas Pagaidu valdību. Delegācijas darbu Parīzē apgrūtināja sakaru nodrošināšana ar Latvijas valdības pārstāvjiem. Konferences laikā saziņa galvenokārt notika ar īsu telegrammu starpniecību un no delegācijas puses sagatavotiem informācijas ziņojumiem par Parīzē iesāktajiem darbiem. Delegāti jau pēc pāris mēnešu darbības uzsvēra, ka pilnvērtīgas darbības turpināšanai trūkst regulāras informācijas tieši no Latvijas valdības pārstāvjiem. Delegāti akceptēja K.Ozola ideju un uzdeva viņam noskaidrot vispārējo politisko situāciju Latvijā, attiecības ar Vāciju, aktualitātes tirdzniecisko sakaru veidošanā ar Sabiedroto valstu pārstāvjiem, kā arī apkopot informāciju par nepieciešamajām pārtikas precēm un medikamentiem. Parīzē K.Ozols atgriezās maija beigās, taču delegācijai varēja sniegt tikai savu viedokli par situāciju Latvijā, jo valdības pārstāvji arī pēc

¹³⁷ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 31.l., 4.lp.

¹³⁸ Turpat, 31.l., 10., 62.lp.; Turpat, 32.l., 15., 21.lp.

vairākkārtējiem K.Ozola atgādinājumiem reizē ar delegātu nenosūtīja nevienu vēstuli, rakstu vai mutisku ziņojumu, kas adresēts delegācijai.¹³⁹

Nepieciešamo informāciju Latvijas delegācija nevarēja saņemt arī no Latvijas preses izdevumiem. Atbildot uz „Amerikas Vēstneša” redaktora J.Zīberga 20. februāra vēstuli, O.Grosvalds norādīja, ka delegācija nevar Sabiedroto frontē esošajiem latviešu karavīriem piegādāt preses materiālus latviešu valodā, jo delegācijai nav nekādu sakaru ar dzimteni, tāpēc aicina ārzemēs esošajiem latviešiem nosūtīt „Amerikas Vēstneša” numurus. Atsaucoties uz delegācijas aicinājumu, 25. jūnijā Parīzē tika saņemts J.Zīberga sūtījums ar 50 eksemplāriem „Amerikas Vēstneša” jūnija pirmā numura, kurus delegācija nolēma izdalīt Francijā esošo Latvijas karavīru starpā. Līdzīgu sūtījumu saņemšana turpinājās arī nākamajos delegācijas darbības mēnešos.¹⁴⁰

Delegātu informētības līmenis saistībā ar situāciju Latvijā radīja neveiklas situācijas un nevēlamu priekšstatu par Latvijas delegācijas un Latvijas valdības sakariem. Piemēram, uzklusot igauņu delegācijas izteikumus par Rīgā valdošo neapmierinātību ar izveidoto K.Ulmaņa kabinetu, delegācija tikai varēja šādu informāciju pieņemt zināšanai. Balstoties uz pieredzi sadarbības jomā ar Latvijas Pagaidu valdību, Latvijas delegācija 11. jūlijā pieņēma lēmumu sagatavot Pagaidu valdībai adresētu rezolūciju, kurā izteiktu savu viedokli par nepietiekošajiem delegācijas un valdības sakariem, sniegtās informācijas trūkumu par politisko stāvokli Latvijā.¹⁴¹

Saziņas problēmas ar Latvijas valdības pārstāvjiem raksturīgākas kļuva pēc Z.Meierovica atgriešanās Latvijā, kas sakrita arī ar laiku, kad tika uzsākta jaunās valdības darba organizēšana. Jau jūlija sākumā Latvijas delegāti Parīzē lūdza informāciju par jaunā kabineta sastāvu, taču atbildi uz uzdoto jautājumu saņēma tikai ar 28. jūlijā saņemto Z.Meierovica telegrammu. Turpmākajos ziņojumos Latvijas ārlietu ministram O.Grosvalds izteica vilšanos par valdības rīcību, izvairoties sazināties ar Latvijas delegāciju, kā arī kritizēja pirmo delegācijas prezidentu J.Čaksti, kurš aizbraucot solījis turpināt sadarbību ar delegāciju, bet kopš maija atsūtījis tikai vienu telegrammu. Augusta sākumā J.Seskis nosūtīja pirmo J.Čakstem, K.Ulmanim un Z.Meierovicam adresēto ziņojumu par delegācijas darbu un Latvijas neatkarības atzīšanas jautājuma attīstību miera konferencē, vienlaikus aizrādot, ka no valdības saņemtajās telegrammās tiek atspoguļots vietējās vai ārzemju preses viedoklis, bet netiek norādīta oficiālā valdības nostāja, kas būtu svarīgāka turpmākajās sarunās ar miera

---

¹³⁹ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 31.l., 57.lp.; Turpat, 32.l., 5.lp.

¹⁴⁰ Turpat, 3.l., 122., 124.-126.lp.

¹⁴¹ Turpat, 32.l., 48.-49.lp.

konferences dalībniekiem. Jūlija ziņojumos O.Grosvalds vēl izteica cerību, ka Z.Meierovics parūpēsies par kontaktu nodibināšanu starp Latvijas valdību un delegāciju. Jānorāda, ka arī O.Grosvalda pieņēmums par Z.Meierovica atgriešanos Parīzē nebija tikai paša delegāta izteikta vēlme, bet arī Latvijas presē Z.Meierovics norādīja, ka pēc kāda laika dosies atpakaļ uz Parīzi, lai turpinātu sarunas ar Baltijas komisiju. Tomēr jau 23. jūlija ziņojumā O.Grosvalds norādīja: „Esam absolūtā nezināšanā par dzimteni. Valdība priekš mums, kā līdz šim, ir kaut kas tāls, neaizsniedzams, kā Dalailama Tibetā”.¹⁴² Arī J.Seskis uzsvēra, ka saņemtas tikai piecas telegrammas, bet „no Parīzes iziet neskaitāmi ziņojumi un vēstules, kuri iekrīt dzimtenē it kā kādā ugunsvēmēju kalnā, kas to ierij, absorbē un neko nedod atpakaļ”. Jānorāda, ka J.Seskis savā ziņojumā Latvijas valdībai ir atzinis, ka saprot Latvijas diplomātu stāvokli, tomēr uzskata, ka Latvijas valdība neizrāda pietiekamu atsaucību, lai sazinātos ar delegāciju Parīzē.¹⁴³

Neskatoties uz Latvijas delegācijas regulārajiem ziņojumiem un telegrammām Latvijas valdībai, iekšpolitiskā situācija Latvijā ietekmēja arī precīzas un aktuālas informācijas publicēšanu Latvijas presē par delegācijas darbību Parīzē. Jūlija sākumā, kad no Parīzes jau bija aizbraucis Z.Meierovics, presē norādīts, ka delegācijā joprojām darbojas arī J.Čakste, kurš tuvākajā laikā atgriezīsies Parīzē, kā arī nosaukti vairāki delegāti, kas jau marta beigās bija devušies uz Latviju un savu darbību Parīzē pārtraukuši.¹⁴⁴

Konferences laikā Latvijas delegāti vairākas reizes konstatēja, ka starptautiski trūkst informācijas par Latvijas neatkarības izveidošanu, Latvijas delegācijas prasībām un arī par Latvijas vēsturi un latviešiem. Saskaņoties ar regulāru informācijas pieprasījumu no konferences dalībnieku un citu valstu valdības puses, Latvijas delegāti atzina, ka viens no būtiskākajiem uzdevumiem konferences ietvaros būs radīt priekšstatu un skaidrot nezināmos jautājumus. Latvijas Informācijas biroja Parīzē vadību delegācija uzticēja J.Seskim, kurš pārējos delegātus 11. februāra sēdē iepazīstināja ar izstrādāto plānu ārvalstu preses informēšanai. Pirmkārt jau Latvijas delegācijai bija jāatrod iespēja kontaktēties ar franču laikrakstu pārstāvjiem, taču vienlaikus jānodrošina arī periodisku biļetenu izdošana par Latvijas jautājumu, ziņas par situāciju Latvijā, kā arī jārīko priekšlasījumi par dažādām ar Latviju saistītām tēmām. Izstrādāto plānu ar saviem ieteikumiem papildināja arī Z.Meierovics, ierosinot organizēt intervijas ar oficiālām personām, franču preseī nosūtīt īsas telegrammas par svarīgākajiem notikumiem un delegācijas vārdā sarīkot priekšlasījumus un koncertus.

¹⁴² LNA LVVA, 1313.f., 1.apr., 13.l., 12.lp.

¹⁴³ Turpat, 1313.f., 2.apr., 14.l., 121.lp.; Turpat, 2575.f., 7.apr., 1.l., 552., 583.lp.; Turpat, 2570.f., 2.apr., 36.l., 20.lp.; Pie Latvijas Ārlietu ministra. *Latvijas Sargs*. 1919. gada 25. jūlijs, 1.lpp.

¹⁴⁴ Latviešu stāvoklis ārzemēs. *Baltijas Vēstnesis*. 1919. gada 3. jūlijs, 2.lpp.

Informatīvā darba nodrošināšanai Latvijas un arī pārējās Baltijas valstu delegācijas Parīzē uzsāka sadarbību ar A.Tupiņu, kurš uzsvēra periodiska informatīvā materiāla nozīmi. Atsaucoties uz Z.Meierovica un J.Seska izteiktajām idejām par priekšlasījumu organizēšanu, A.Tupiņš norādīja, ka 22. februārī Parīzē plānota viņa lekcija par latviešu strēlnieku pulkiem un padomju valdību, bet saistībā ar kultūras jomas popularizēšanu martā paredzēts priekšlasījums par latviešu kultūras dzīvi, papildinot to ar muzikāliem priekšnesumiem un diapozitīvu projicēšanu. Parīzes žurnāls „*Foi et Vie*” (Ticība un dzīve) 1919. gada 16. martā rīkoja Latvijai un Baltijai veltītu konferenci, kurā ar priekšlasījumu „*La Lettonie et la Baltique*” (Latvija un Baltija) piedalījās franču filozofs un teoloģijas profesors Emils Dumergs. Pēc E.Dumerga 16. marta priekšlasījuma, delegācija atbalstīja uz prezentētajiem materiāliem balstītas brošūras izdošanu 1000 eksemplāros, pielikumā pievienojot arī Latvijas karti. Jūnijā tika sagatavota brošūra un O.Grosvalds 25. jūnija vēstulē J.Grosvaldam lūdza atsūtīt skici brošūras vākam, ko arī saņēma jūlija pirmajā nedēļā. Attiecībā uz A.Tupiņa rediģēto izdevumu *Revue Baltique* jānorāda, ka tā mērķis bija propagandēt Baltijas valstu neatkarības un pašnoteikšanās ideju, šādam nolūkam izmantojot dažādas tematikas darbus. Papildus vēsturiskiem, politiskiem un saimnieciskiem jautājumiem, J.Grosvalds izdevumā iesāka publicēt arī informāciju par latviešu māksliniekiem, pievienojot arī mākslinieku darbu reprodukcijas.¹⁴⁵

Informācijas sagatavošanas darbu papildināja arī presē publicētās nepatiesās informācijas komentēšana un skaidrošana. Tiekoties ar franču preses izdevumu pārstāvjiem, Latvijas delegāti secināja, ka publikāciju tematiku ietekmē agrākās Krievijas impērijas pārstāvju propagandas darbība. To apliecināja uzdotie jautājumi par Latvijas patstāvības iespējām un nostāju attiecībā pret situāciju Krievijā. Pēc delegācijas darbības noslēgšanās Parīzē J.Seskis uzsvēra, ka franču prese vislielāko interesi par Latviju izrādīja P.Bermonta uzbrukuma laikā. Arī delegācijas ziņojumi šajā laikā atspoguļo vairākkārtēju franču žurnālistu pieprasījumu pēc informācijas un fotogrāfijām, kas saņemtas no frontes līnijas Latvijā. Pēc uzvaras pār P.Bermonta vienībām interese par Latviju un Baltiju franču presē atslāba, taču Latvijas delegāti uzskatīja, ka Latvijas militārie panākumi veiksmīgi apliecināja Latvijas patstāvības iespējas.¹⁴⁶

Latvijas delegācijai informāciju par publikācijām britu presē, kurās atspoguļots Baltijā dzīvojošo vāciešu ierobežotais stāvoklis, pārsūtīja G.Bisenieks. Lai atspēkotu ārzemju

¹⁴⁵ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 31.l., 19.-20., 50.lp.; „*Revue Baltique*” jaunākie numuri. *Valdības Vēstnesis*. 1919. gada 3. decembris, 2.lpp.

¹⁴⁶ Franču prese par Baltijas valstīm. *Valdības Vēstnesis*. 1920. gada 1. janvāris, 2.lpp.

laikrakstos publicēto informāciju, delegāti nolēma redakcijām iesniegt rakstus, kuros raksturota Latvijas iekšpolitiskā situācija, taču šāda aktivitāte neguva cerētos rezultātus un delegāti izteica vilšanos par to, ka viņu sagatavotā informācija netiek publicēta. Arī informatīvās darbības nodrošināšana Parīzē bija saistīta ar pārējo jauno valstu aktivitātēm, tāpēc Latvijas delegāti izmantoja iespēju, lai piedalītos, piemēram, Igaunijas delegācijas rīkotajā banketā franču preses izdevumu pārstāvjiem.¹⁴⁷ Līdzīgi kā citās jomās, Latvijas delegācijas propagandas pasākumu rīkošanas iespējas bija saistītas ar delegācijas ierobežotajiem budžeta līdzekļiem, tāpēc tika rīkotas individuālas tikšanās ar preses pārstāvjiem. Arī delegāts F.Cielēns savās atmiņās uzsvēris, ka informācijas izplatīšanas jomā liela nozīme bija finansēm, uzsverot, ka par attiecīgu samaksu varēja mēģināt nodrošināt savām interesēm atbilstošu ziņu publicēšanu.¹⁴⁸

Februāra sākumā latviešu informācijas biroju izveidoja arī Londonā un tā sākotnējo organizāciju uzņēmās Z.Meierovics, norādot to kā vienu no saviem uzdevumiem februāra beigās plānotajā vizītē Londonā. Londonas Informācijas biroju Z.Meierovics aicināja gan dibināt kontaktus ar Lielbritānijas Ārlietu ministrijas pārstāvjiem, gan arī nodrošināt patiesas informācijas publicēšanu britu presē saistībā ar Latvijas jautājumiem.¹⁴⁹

Latvijas interesēm atbilstošas informācijas nodrošināšanai publiskajā vidē, Latvijas delegācija sadarbibā ar Igaunijas un Lietuvas delegācijām atbalstīja A.Tupiņa rediģēto žurnālu *Revue Baltique*. Parīzes miera konferences laikā žurnālu sāka izdot divas reizes mēnesī, katrā numurā iekļaujot gan kopējo informāciju par Baltijas jautājuma attīstību, gan arī atvēlot atsevišķas sadaļas Baltijas delegātu sagatavotajiem rakstiem. Publikāciju sagatavošanā savu iniciatīvu izrādīja arī pats A.Tupiņš, pieprasot delegātiem sagatavot Latvijas ceļu un etnogrāfisko karti. Domājot par plašākas auditorijas aptveršanu, delegācija jūnijā pārrunāja iespēju A.Tupiņa žurnālu izdot arī angļu valodā, taču atzina, ka trūkst līdzekļu, lai nodrošinātu izdevuma tulkošanu. Tomēr jāatzīst, ka tieši *Revue Baltique* Latvijas delegācija uzskatīja par nozīmīgāko platformu informatīvā darba īstenošanai, tāpēc atbalstīja arī A.Tupiņa aicinājumu palielināt žurnālam atvēlētos ikmēneša izdevumus, to skaidrojot ar tipogrāfijas cenu paaugstināšanos.¹⁵⁰

1919. gada martā Latvijā darbu uzsāka informācijas aģentūra „Latopress”, kas arī delegātiem Parīzē nosūtīja informāciju par situāciju Latvijā. Saņemot ziņas par šādas

---

¹⁴⁷ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 31.l., 37., 43.lp.

¹⁴⁸ Cielēns, F. *Laikmetu maiņā: Atmiņas un atziņas*. 3.grām., 43.lpp.

¹⁴⁹ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 31.l., 26.lp.; Turpat, 2575.f., 1.apr., 201.l., 54.lp.; Turpat, 118.l., 40.-41.lp.; Turpat, 57.l., 9., 14.lp.

¹⁵⁰ Turpat, 1313.f., 2.apr., 31.l., 91.lp.; Turpat, 32.l., 34a., 41.lp.

aģentūras izveidi, Latvijas delegāti uzskatīja, ka tas atvieglos viņu darbu Parīzē un dos iespēju sniegt plašāku informāciju par notikumiem Latvijas teritorijā, taču jau vasarā delegāti izteica kritiku par „Latopress” sniegtajām ziņām. Ziņojumā ārlietu ministram J.Seskis norādīja, ka delegācija no aģentūras regulāri saņem ziņas, kas ir nepamatotas vai arī delegācijas darbam nav pietiekami svarīgas, piemēram, par metriskās sistēmas ieviešanu. Delegācijas vadītājs J.Seskis par šādu situāciju izteicies: „Gaidām naudu, bet dabūnam ziņas par automobiļa braucieniem!”.¹⁵¹ Ar šo piebildi J.Seskis kārtējo reizi uzsvēris finanšu līdzekļu nozīmi delegācijas darbā, kas otrajā plānā novirzīja pārējo no Latvijas saņemto informāciju. Oktobrī delegācijas pārstāvji arī aicināja Z.Meierovicu izteikt aizrādījumu „Latopress” pārstāvjiem, kas publicē informāciju par plānoto kara materiāla iepirkšanu, uzskatot, ka šāda rīcība var nelabvēlīgi ietekmēt Latvijas militāros plānus.¹⁵²

Viens no faktoriem, kas ietekmēja delegācijas pievēršanos informatīvajam darbam, bija citu reģionu valstu ieguldītais darbs šajā jomā, tāpēc Latvijas delegācija savu darbību Parīzē regulāri salīdzināja arī ar citu jauno valstu delegāciju rīcību un saistībā ar propagandas darba virzību 1919. gada augustā konstatēja, ka ievērojamus materiālos ieguldījumus šajā jomā ir veikuši poļi un igauņi. J.Seskis informēja Latvijas valdību, ka igauņi Parīzē izdod savu biļetenu un arī Lielbritānijā publicē nelielu pārskatu par aktualitātēm Igaunijā. Sekmīgākam propagandas darbam J.Seskis ierosināja Latvijā izveidot atsevišķu propagandas komiteju, kas izstrādātu rakstus, ko Parīzē varētu pārtulkot publicēšanai franču laikrakstā „*La Monde Nouveau*” (Jaunā pasaule). Attiecībā uz minēto franču laikrakstu, kas tika izdots kopš 1919. gada marta, J.Seskis norādīja, ka to lasa plašas diplomātu aprindas, tāpēc vajadzētu pieņemt piedāvāto iespēju izmantot astoņas lappuses katrā izdevumā Latvijas propagandas jautājumiem. Jāatzīst gan, ka sākotnēji Latvijas delegācijas pārstāvjiem nebija zināma precīza naudas summa, ko Latvijas valdībai būtu jāmaksā par publikāciju ievietošanu laikrakstā un kopumā delegācijas darbības laikā tā arī no valdības netika saņemts akcepts paredzētajiem izdevumiem.¹⁵³

Latvijas Ārlietu ministrijas Informācijas departaments 1919. gada augustā sākotnēji nosūtīja lūgumu Latvijas Informācijas birojam Londonā hronoloģiskā secībā apkopot ziņas, kas par Latviju publicētas ārzemju presē un regulāri nosūtīt tās uz Latviju. Londonas informācijas birojs šādu uzdevumu pāradresēja Latvijas delegātiem Parīzē, taču J.Seskis norādīja, ka šāds uzdevums aizņems pārāk daudz laika un aizēnos delegācijas tiešos

---

¹⁵¹ Jēkabsons, Ē., Ščerbinskis, V. sast. *Latvijas ārlietu dienesta darbinieki. 1918-1991. Biogrāfiska vārdnīca*, 13.-14.lpp.; LNA LVVA, 2575.f., 7.apr., 1.l., 553.lp.

¹⁵² LNA LVVA, 2575.f., 7.apr., 1.l., 479.lp.

¹⁵³ Turpat, 1313.f., 2.apr., 14.l., 119.lp.

pienākumus. Jānorāda, ka Ārlietu ministrijas Informācijas departaments ne tikai delegācijai pieprasīja informatīvus materiālus, bet arī uz Parīzi nosūtīja vairākas latviešu autoru brošūras un Latvijā uzņemtas fotogrāfijas, ko delegācija izmantoja publicēšanai franču laikrakstos. Balstoties uz Latvijas delegācijas ziņām par nepieciešamo palīdzību informatīvā darba veikšanai, Latvijas Ārlietu ministrija uz Parīzi Informācijas biroja vadībai novembra beigās nosūtīja A.Ķeniņa sievu Annu Ķeniņu.¹⁵⁴

Viens no darbības veidiem informatīvā materiāla nodrošināšanai bija arī brošūru sagatavošana, tulkošana un publicēšana. Jūnija sākumā savu sastādīto brošūru par Latvijas un Krievijas attiecībām delegācijai prezentēja A.Bergs. Delegācija sagatavoto materiālu atzina par „ļoti vērtīgu diplomātiskās cīņas ieroci”¹⁵⁵ un nolēma to tulkot angļu un franču valodā. Jūlijā delegācija noslēdza līgumu ar franču izdevējiem par A.Berga brošūras izdošanu un plānoja to pārdot Francijā, Šveicē un Beļģijā. Uzsverot Pirmā pasaules kara radītos zaudējumus, Latvijas delegācija uz Londonu nosūtīja Edvarta Virzas brošūru „Izpostītā Latvija”, kas atspoguļoja latviešu kareivju cīņas vācu un krievu vienībās.¹⁵⁶

Kultūras jomā jāatzīmē, ka pēc M.Skujeņieka vizītes Šveicē Latvijas delegācija uzzināja par Raiņa un Aspazijas dzīves apstākļiem un nolēma, ka abiem rakstniekiem jāsniedz materiāls atbalsts, jo delegācija par savu pienākumu uzskatīja arī veicināt priekšstatu par latviešiem kā kulturālu tautu, kā arī izplatīt informāciju par latviešu literatūru. Neskatoties uz ierobežotajiem delegācijas budžeta līdzekļiem, Z.Meierovics nolēma Rainim nosūtīt 3000 Francijas franku avansu par lugas „Uguns un nakts” manuskriptu. Tāpat arī delegācija vienbalsīgi atbalstīja ideju par lugas izdošanu franču valodā un uzveduma organizēšanu kādā no Parīzes teātriem. Lugas tulkojumu delegācija lūdza izvērtēt franču dzejniekam Paulam Fortam (*Fort*), kurš jūlija sākumā uzņēmās tulkojuma rediģēšanu un ievada uzrakstīšanu.¹⁵⁷

Sazinoties ar ārzemju latviešiem, Latvijas delegātiem bija jāsniedz aktuāla informācija arī par Latvijas simboliem. Amerikas Sarkanā Krusta Latviešu nodaļas pārstāvji 22. jūnijā delegācijai nosūtīja rakstu, lūdzot precizēt informāciju par Latvijas karoga krāsām. Vēstules autors, Bostonas latviešu evaņģēliski luteriskās draudzes mācītājs Kārlis Frīdrihs Buhrots (*Buchroth*) norādījis, ka ir dzirdējis, ka Latvijas karogu veido sarkana un balta krāsa, taču nav informācijas par precīziem toņiem un krāsu proporcijām karogā. Vienlaikus K.Buhrots arī informējis, ka Amerikā ir izplatīta informācija par Latvijas karogu zilā, zaļā un dzeltenā vai arī zilā, dzeltenā un zaļā krāsā un izteica savu viedokli, ka sarkanā krāsa Latvijas karogam nav

¹⁵⁴ LNA LVVA, 2575.f., 7.apr., 7.l., 193., 196.-197., 203., 209.lp.

¹⁵⁵ Turpat, 1313.f., 2.apr., 32.l., 17.lp.

¹⁵⁶ Turpat, 42., 52.lp.

¹⁵⁷ Turpat, 31.l., 66.lp.; Turpat, 32.l., 46.lp.; Turpat, 1.apr., 13.l., 112.lp.; Skat.: piel. Nr.8.

piemērota, jo tiek saistīta ar padomju varu. Lai gan autors vēstulē nav skaidrojis pamatojumu Amerikā zināmajām Latvijas karoga krāsām, jānorāda, ka tās var saistīt ar studentu korporācijas „Lettonia” simboliku. Pēc delegācijas skaidrojuma saņemšanas, 22. oktobrī K.Buhrots informēja, ka Amerikas latviešu sanāksmē apmeklētājiem skaidrota Latvijas karoga nozīme.¹⁵⁸

Atšķirībā no Eiropas valstīm, kurās darbojās latviešu informācijas biroji un diplomātiskās pārstāvniecības, Latvijas starptautiskais statuss joprojām kavēja Latvijas pārstāvja iecelšanu ASV. Delegāts K.Ozols 14. septembra delegācijas sēdē norādīja, ka Parīzē ticies ar ASV kongresa locekli un advokātu Valteru Čandleru (*Chandler*), kurš piedāvāja piecu mēnešu laikā par 5000 dolāriem ASV nodrošināt propagandas darbību Latvijas jautājumā. Delegācija nolēma V.Čandleram samaksāt 2500 dolārus jeb pusi no darbības uzsākšanai paredzētās summas, taču otru ASV pārstāvja ierosināto līgumu, kas paredzēja 50000 dolāru samaksu, ja ASV atzīs Latvijas neatkarību *de iure*, delegācija nosūtīja ratificēšanai Latvijas valdībai. Delegācijai arī šajā laikā bija ievērojamas budžeta problēmas, taču pirmā līguma parakstīšanu veicināja K.Ozola uzstājība un fakts, ka igauņi šādu līgumu ar V.Čandleru jau bija noslēguši un to plānoja darīt arī lietuvieši. Lielāko ietekmi par labu pirmā līguma parakstīšanai noteikti atstāja V.Čandlera solītais propagandas darbs tieši pie ASV valdības pārstāvjiem, cerot, ka tas paātrinās ASV nostājas maiņu Latvijas neatkarības jautājumā. Sākotnējo uzticību V.Čandlera iespējām veicināja arī vēl Parīzē viņa noorganizētā tikšanās ar V.Vilsona padomnieku Edvardu Hauzu (*House*), kurš Baltijas delegāciju pārstāvjiem norādījis, ka pats personīgi neaizstāv vienotas Krievijas atjaunošanu. Nepieciešamos līdzekļus pirmajai samaksas daļai J.Seskis aizņēms no lietuviešu delegācijas. Pēc V.Čandlera došanās uz ASV, J.Seskis nolēma sagatavot materiālu par latviešu vēsturi un kara laikā piedzīvoto, ko nosūtīt izplatīšanai ASV, pievienojot arī 500 delegācijas izstrādātā memoranda kopijas.¹⁵⁹

Ievērojot V.Čandleram jau samaksātās un ar otro līgumu paredzētās atlīdzības lielumu, delegācija jau oktobra beigās lūdza informāciju par viņa darbības laikā paveikto. Pēc pirmajām darbības nedēļām V.Čandlers norādīja, ka ASV valdības nostāja vērtējama kā noraidoša Latvijas neatkarības atzīšanas jautājumam, taču sabiedrībā atbalstu guvušas latviešu cīņas pret P.Bermonta spēkiem. Kopumā jāatzīst, ka V.Čandlera ziņojumos vairāk tika piedāvāts viņa paša subjektīvais viedoklis par ASV valdības pārstāvju nostāju, kā arī izteikta pārliecība, ka Latvijas neatkarības atzīšana ar laiku tiks nodrošināta. Savos ziņojumos

¹⁵⁸ LNA LVVA, 2570.f., 2.apr., 36.l., 44.lp.; Turpat, 2575.f., 7.apr., 1.l., 440.lp.

¹⁵⁹ Turpat, 1313.f., 2.apr., 32.l., 79., 82.lp.; Turpat, 18.l., 149.lp.; Turpat, 19.l., 7.lp.

delegācijai V.Čandlers mēģinājis aizbildināties, ka ASV prezidenta V.Vilsona slimības dēļ pagaidām nav iespējams izvērst aktīvu propagandas darbu, kā arī aicinājis delegāciju viņam izmaksāt otru pusi no pirmā līguma summas. Vienlaikus jānorāda, ka V.Čandlers, atzīstot politisko apstākļu ietekmi, arī izteica delegācijai piedāvājumu vienpersoniski pagarināt pirmajā līgumā noteikto darbības termiņu līdz 1920. gada 15. janvārim. Attiecībā uz otro līgumu, J.Seskis skaidroja, ka Latvijas delegācija ar Latvijas valdību un citu jauno valstu delegācijām saskaņo plānotajā līgumā paredzamo izpildes termiņu, kura laikā jaunajām valstīm no ASV būtu jāsaņem starptautiskā atzīšana. Pārējiem delegātiem O.Grosvalds 27. oktobrī izteica vilšanos par V.Čandlera lēmumu pieņemt naudu arī no Azerbaidžānas valdības. Latvijas delegāts uzskatīja, ka šāda rīcība nostāda Latviju līdzvērtīgās pozīcijās ar šo „nedrošo organismu”, tādējādi izceļot delegācijas pārliecību par Latvijas pozīcijām Eiropas un pasaules valstu kontekstā.¹⁶⁰

Ņemot vērā to, ka Latvijas delegāciju Parīzē 1919. gadā var uzskatīt par Latvijas ārpolitiskās darbības koordinētāju, delegāti izvērtēja iespēju nodrošināt informācijas apriti par Latvijas jautājumiem arī ārpus Parīzes. Šajā ziņā būtiska loma bija pārstāvniecību veidošanai un darbības organizēšanai, primāri uzsvāru liekot uz Skandināvijas valstīm un ASV. Paralēli diskusijām par piemērotu Latvijas pārstāvju iecelšanu ASV un Zviedrijā, Z.Meierovics saņēma vēstules arī no Šveicē dzīvojošajiem latviešiem, kuri arī izteica nepieciešamību pēc Latvijas pārstāvniecības izveidošanas. Uz Šveici delegācija nosūtīja M.Skujenieku, kurš aprīļa vidū apstiprināja, ka Šveicē nepieciešama Latvijas pārstāvniecība, jo par Latviju pieejamās ziņas tiek pasniegtas tikai no vācu avotiem. Par koordinētas darbības trūkumu liecina tas, ka vēl pirms Latvijas neatkarības pasludināšanas Šveicē darbību uzsāka Aleksandra Liepiņa vadītais Informācijas birojs Bāzelē un Bernē preses izdevumos darbojās Austra Ozoliņa-Krauze, taču M.Skujenieks norādīja, ka abu pārstāvju darbība Šveicē pierimusi un tiek gaidīti norādījumi no Latvijas valdības puses.¹⁶¹

Latvijas delegācijai Parīzē nosūtītās A.Liepiņa vēstules gan liecina, ka arī 1919. gadā viņš ir turpinājis uzsāktu darbību Bāzelē. Interesi par Šveices Informācijas biroja darbību izrādīja arī Londonas Informācijas biroja pārstāvji, kuriem O.Grosvalds skaidroja, ka A.Liepiņš delegācijai regulāri pārsūta rakstus no Šveices un Vācijas laikrakstiem, kuros skarts Baltijas jautājums, bet delegācija viņam nosūta saņemtās „Latopress” telegrammas. Augustā A.Liepiņš delegāciju aicināja izvērtēt iespēju uz Šveici nosūtīt vēl kādu Latvijas pārstāvi, lai palīdzētu viņam tikt galā ar uzticēto darbu apjomu. Pēc Latvijas Ārlietu ministrijas

¹⁶⁰ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 19.l., 8.-21.lp.; Turpat, 2575.f., 7.apr., 1.l., 460.lp.

¹⁶¹ Turpat, 1313.f., 2.apr., 31.l., 4., 65.lp.

Informācijas departamenta izveidošanas un tiešu sakaru nodibināšanas starp Latviju un Šveici, A.Liepiņam tika uzticēta arī materiālu nodrošināšana informācijas departamentam. Latvijas pārstāvju darbība Šveicē apliecināja koordinētas darbības trūkumu. Ar 25. septembra rakstu A.Liepiņš delegāciju informēja, ka par Latvijas sūtni Šveicē iecelts uzņēmējs Kārlis Afelds, taču izteica kritiku Latvijas Ārlietu ministrijai, kas par sūtņa iecelšanu noteiktajā kārtībā nav informējusi Šveices Ārlietu ministriju, lai saņemtu apstiprinājumu Latvijas pārstāvja darbībai. Paralēli A.Liepiņam Šveices presē darbību turpināja arī žurnāliste A.Ozoliņa-Krauze, taču abi Latvijas pārstāvji savā starpā konfliktēja. Lai gan A.Liepiņš delegācijai rakstīja, ka A.Ozoliņa-Krauze par viņa darbību izplata nepatiesu informāciju, turpmākajās A.Liepiņa vēstulēs izteiktais viedoklis liecina, ka A.Liepiņš sevi uzskatīja par vienīgo valdības pārstāvi Šveicē, kam ir tiesības vadīt Informācijas biroju.¹⁶²

3.4. Latvijas delegācija Parīzē: saimnieciskie, pilsoņu repatriācijas un citi jautājumi

Ārvalstu aizdevums Latvijas valdībai. Jau pirmajā darbības nedēļā Latvijas delegācija uzsāka darbu arī pie Latvijai nepieciešamā aizdevuma jautājuma risināšanas. Sarunā ar E.Hovardu 25. janvārī Latvijas delegāti norādījuši, ka Latvijas problēmu pamatā cīņai ar padomju militārajām vienībām ir naudas līdzekļu un piemēroti aprīkotu karavīru trūkums. Norādot uz Latvijas ārpolitisko stāvokli, turpmākajās sarunās iesaistītie ārvalstu pārstāvji norādīja, ka reālākā iespēja Latvijas aizdevuma nodrošināšanai ir apmaiņa pret Latvijas dabas materiāliem. Pēc izteiktās idejas A.Brēmers un V.Skubiņš veica aprēķinus par pieejamo linu un kokmateriālu daudzumu, kas Latvijas teritorijā pieejams pārdošanai Sabiedroto valstīm, šajā jautājumā konsultējoties arī ar Latvijas Pagaidu valdības Tirdzniecības un rūpniecības ministru Sprici Paegli. Pirmās sarunas par materiālu pārdošanu Latvijas delegācija uzsāka ar Lielbritānijas delegācijas pārstāvjiem, sarunās ar E.Hovardu izvērtējot, kādas pārtikas preces Latvija varēs saņemt par pārdoto materiālu daudzumu. Neskatoties uz to, ka Latvijas delegācijas pārstāvji jau agrāk notikušās neoficiālās sarunās ar E.Hovardu viņam norādīja pieejamo materiālu daudzumu, vēl februāra sākumā britu delegācijas pārstāvis uzsvēra, ka Latvijas delegācijai saistībā ar aizdevumu jāzagatavo oficiāls pieprasījums. Balstoties uz E.Hovarda izteikto viedokli, delegācija saprata, ka linu un kokmateriālu tirdzniecība ir vienīgais garants un iespēja Latvijai saņemt preces un finanšu līdzekļus, tāpēc turpmākajās delegācijas sēdēs vienojās, ka jāuzrāda tāds materiālu daudzums, kas pilnībā atbilst plānotajam aizņēmumam 15 miljonu mārciņu apmērā. Sarunas par aizdevumu Latvijai

---

¹⁶² LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 15.l., 60., 313.lp.; Turpat, 17.l., 140.lp.; Turpat, 19.l., 260.lp.

februāra beigās Londonā turpināja arī Z.Meierovics, kurš pēc atgriešanās delegātu informēja par britu valdības prasību saņemt Latvijas mežu karti.¹⁶³ Izteiktās prasības liecināja, ka Lielbritānijas valdība nav gatava sniegt aizdevumu Latvijai bez pamatotas garantijas.

Neskatoties uz to, ka finanšu līdzekļu izgādāšana Latvijas vajadzībām bija viena no steidzamajām Latvijas delegācijas prioritātēm, delegāti arī šajā jautājumā centās izrādīt orientāciju Sabiedroto valstu virzienā. Delegācijas sēdēs Latvijas pārstāvji pārrunāja piedāvājumu par aizdevumu 100 miljonu vācu marku apmērā, ko Latvijas valdībai Vācu valdības vārdā izteicis Vācijas pilnvarotais pārstāvis Baltijā Augusts Vinnigs (*Winnig*). Latvijas delegāti vienojās, ka šādu aizdevumu pieņems tikai tad, ja vācu valdība to iemaksās Sabiedrotajām valstīm, kas savukārt nodos aizdevumu Latvijas Pagaidu valdībai. Kaut arī sarunās ar Z.Meierovicu britu valdības pārstāvis R.Perks atzinīgi vērtēja šādu Latvijas delegācijas pozīciju, tālāka rīcība ne no vācu, ne sabiedroto valstu valdību puses šajā jautājumā nesekoja.¹⁶⁴

ASV organizētās misijas uz Baltijas valstīm un to dalībnieku interese par notikumiem Latvijas teritorijā veicināja Latvijas delegācijas pārliecību, ka tuvākajā laikā Latvijai tiks nodrošināts ikmēneša aizdevums 40000 dolāru vērtībā. Delegācijas pārstāvji jau bija izplānojuši, ka preču piegādi minētajā vērtībā veidos 40% milti, 15% rīsi, 10% cūkgaļa, 5% zirņi, 15% speķis, 10% saldināts piens un 5% piens, kā arī viena tonna sveču pirmajā sūtījumā. Pirmās ziņas par ASV Palīdzības administrācijas (*American Relief Administration*) palīdzību delegācija saņēma 12. aprīlī, kad no Dancigas uz Liepāju tika izsūtītas 1200 tonnas miltu.¹⁶⁵ Jau pēc piecām dienām delegācija valdības vārdā pateicās par minēto pārtikas sūtījumu, ko iedzīvotāji ar sajūsmu sveikuši Liepājā. Reizē ar pateicību gan ASV Palīdzības administrācijai tika lūgtas vēl 2000 tonnas miltu un 90 tonnas tauku. Latvijas delegācija uzsvēra ASV Palīdzības administrācijas (*American Relief Administration*) atbalstu, un, atsaucoties uz Baltijas Vēstneša publikāciju 2. augustā, norādīja, ka Latvijas iedzīvotājus ir satraukusi ziņa par administrācijas pārstāvju lēmumu atstāt Latvijas teritoriju. Īpaši uzsvērts, ka administrācija ar pārtikas pabalstiem un Rīgā atvērtajām virtuvēm izglābusi Latvijas bērnus.¹⁶⁶

Delegācijas sēžu protokoli liecina, ka Latvijas delegāti regulāri ir paļāvušies uz Sabiedroto valstu pārstāvju neoficiāli izteiktiem apgalvojumiem arī aizdevuma lietā.

---

¹⁶³ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 31.l., 3. -15.lp.; Turpat, 15.l., 78.lp.

¹⁶⁴ Turpat, 31.l., 31.lp.

¹⁶⁵ Skat.: piel. Nr.9.

¹⁶⁶ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 31.l., 61.lp.; Turpat, 6.l., 104.-105.lp.; Turpat, 2575.f., 7.apr., 7.l., 174., 177., 184.lp.

Piemēram, 23. maijā G.Bisenieks rakstījis Z.Meierovicam par britu delegācijas pārstāvja un vēlākā Latvijas – Lietuvas robežjautājuma šķīrējtiesneša, profesora Džeimsa Simpsona (*Simpson*) izteikto apgalvojumu, ka tuvākajā laikā Sabiedroto valstu pārstāvji lems par aizdevuma piešķiršanu Baltijas valstīm 10 miljonu mārciņu apmērā. Nesagaidot apstiprinājumu par šāda lēmuma pieņemšanu, Z.Meierovics jau piedāvāja iespējamo aizdevuma summas sadalīšanas variantu, Latvijai paredzot lielāko aizdevuma daļu – 4 miljonus. Aizdevuma jautājumā Z.Meierovics Londonā un J.Seskis Parīzē tikās ar britu un franču valdību pārstāvjiem, taču pretēji agrāk izskanējušajai informācijai, saņēma atbildi, ka izredzes uz aizdevuma saņemšanu ir vājas. Attiecībā uz naudas līdzekļu aizdevumu, pēc Sabiedroto valstu valdību atteikuma aizdevuma piešķiršanai Latvijas delegācija saņēma ieteikumu šajā jautājumā vērsties pie privātajām bankām, taču arī šāda rīcība nesniedza gaidītos rezultātus. ASV delegācija Parīzē norādīja, ka saskaņā ar valsts likumdošanas aktiem valdība nevar sniegt aizdevumu starptautiski neatzītai valstij, taču neskatoties uz minēto, Latvijas delegācijas pārstāvji joprojām saglabāja cerību saņemt drīzu atzīšanu un finansiālu aizdevumu.¹⁶⁷

Pēc Pirmā pasaules kara Francijas teritorijā palika Amerikas militāro, pārtikas, medicīnas preču un apģērbu krājumi, kas 1919. gadā tika nodoti likvidēšanai. 30. maijā Z.Meierovics atreferēja H.Hūvera sniegto informāciju, ka Latvija iekļauta to valstu sarakstā, kas var no amerikāņiem atpirkt likvidācijai paredzētās preces. Ar komitejas pārstāvjiem līgumu par preču iegādi 15 miljonu dolāru apmērā noslēdza Rīgā izveidotā Latvijas Centrālā tirdzniecības savienība „Konzums”. Preču izvērtēšanu un iepirkšanu uzņēmās K.Ozols, kurš jūlija vidū delegāciju informēja, ka nepieciešams transports iegādāto preču pārvešanai. Jānorāda, ka sākotnēji plānotā preču iepirkuma summa vēlāk samazinājās un oktobrī Latvijas presē A.Bergs norādīja, ka pirmajā reizē „Konzums” preces iegādājies aptuveni 5 miljonu ASV dolāru vērtībā, kas veidojot pusi no kopējas pirkuma summas.¹⁶⁸ Turpmākās problēmas Latvijas delegācijai radīja tieši transporta jautājums. Ņemot vērā pārvešanas izmaksas, Latvijas delegācija nolēma, ka uz Latviju vienlaikus vajadzētu pārvest gan iegādāto kara materiālu, gan arī Francijā esošos latviešu karavīrus.

Turpinot diskusijas par kara materiāla piegādi Latvijai, augustā delegācijas un franču valdības pārstāvju sarunās iezīmējās tendence arī pret šo aizdevumu no Latvijas puses prasīt

¹⁶⁷ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 32.l., 55.lp.; Turpat, 2575.f., 1.apr., 201.l., 35., 37.lp.; Gore, I. Zigfrīds Anna Meierovics (1887.-1925) un Latvijas ceļš uz neatkarību. *Latvijas Vēsture*. 1993., Nr.2., 69.lpp.; Jēkabsons, Ē. ASV attieksme pret Latviju 1918.-1922. gadā. *Vēsturnieks profesors Dr.phil. LZA ārzemju loceklis Andrievs Ezergailis. Bibliogrāfija. Darbabiedru vēltījumi 70 gadu jubilejā.*, 201.lpp.

¹⁶⁸ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 32.l., 6., 49.lp.; Turpat, 1.apr., 5.l., 167.lp.; Turpat, 2575.f., 1.apr., 76.l., 43.lp.; Preču bagātības priekš Latvijas. *Latvijas Sargs*. 1919. gada 4. oktobris, 1.lpp.

ekvivalentu linu vai kokmateriālu daudzumu, īpaši aicinot uzsvērt gatavību ar Franciju veidot tirdzniecisku sadarbību. Jāatzīst, ka pēc J.Čakstes un Z.Meierovica aizbraukšanas J.Seskis savos izteikumos kļuva kritiskāks pret Sabiedroto valstu nostāju attiecībā uz Latvijas delegācijas izvirzītajām prasībām. Saistībā ar aizdevuma jautājumu J.Seskis izteica viedokli, ka Francija vēlas izmantot Latvijas kritisko stāvokli un uzspiest tirdzniecisko sakaru veidošanu abu valstu starpā. Šajā ziņā J.Seskis uztraucās, ka Francija varētu mēģināt izveidot monopolu Latvijā tirdzniecības jomā, tādējādi ietekmējot Latvijas tirgotāju iespējas. Aizdevuma saņemšanu no vienas puses kavēja arī Latvijas valdības bažas, ka nebūs iespējams nodrošināt ekvivalentu linu daudzumu. Seskis 21. oktobra ziņojumā informēja, ka ir runājis ar igauņu delegātu Karelu Pustu (*Puusta*) par pieredzi aizdevuma saņemšanā. Pusta uzsvēris, ka svarīgākais ir saņemt aizdevumu un pēc tam tikai jādodomā par linu piegādi. Balstoties uz pārrunāto, arī J.Seskis izteicās, ka Latvijas diplomātiju uzskata par pārāk atklātu, tāpēc turpmāk vajadzētu „darīt un klusēt, vai runāt vienu un darīt kaut ko citu”.¹⁶⁹

Septembra sākumā E.Girgensons ziņoja, ka Francijas Kara ministrija kara materiālus sagādājusi 11 miljonu franku vērtībā. Noslēgtajā līgumā linu piegāde tika paredzēta 15 miljonu vērtībā, tāpēc E.Girgensons kara materiālu sarakstu papildinājis ar munīcijas vienībām. Daļu no iegādātajiem materiāliem – aptuveni 30 000 pārus zābaku, 60 000 pārus zeķu, 40 000 kreklu un bikšu, kā arī pārtikas preces un tabaku uz Latviju izveda septembra sākumā, taču 22. septembrī K.Ozols informēja, ka Latvijas rīcībā nodots kuģis „Vera” pārējo kara materiālu izvešanai no Bordo (*Bordeaux*) ostas. Transporta problēmas papildināja arī franču strādnieku atteikšanās veikt materiālu pārlādēšanu kuģos, tāpēc delegācija nolēma šim darbam piesaistīt Francijā esošos latviešu karavīrus Bordo un Buloņas (*Boulogne*) ostās. Jāatzīst, ka ar kara materiāla piegādes jautājumu arī saistāma arī vienīgā situācija, kad delegācijas sēdes laikā novērojamas viedokļu atšķirības. Latvijas delegāti ar Francijas Kara ministrijas starpniecību organizēja 30 latviešu karavīru pārbraukšanu no Bordo uz Buloņu, lai pēc iespējas ātrāk kuģī pārlādētu kara materiālu. Minētā rīcība neatbilda K.Ozola plānam, kurš uzskatīja, ka latviešu karavīru palīdzība tuvākajā laikā būs nepieciešama arī Bordo un 4. oktobra sēdes protokolā norādīts, ka „Ozols demonstratīvi atstāj sēdes telpas.”¹⁷⁰ Neattaisnojās arī delegācijas plāns materiālu pārlādēšanā iesaistītajiem karavīriem nemaksāt atalgojumu, lai attiecīgo summu ietaupītu un izmantotu viņu pārvešanai uz Latviju, jo Buloņas ostā sākās latviešu kareivju streiki. Delegācijas 18. oktobra sēdes protokolā norādīts, ka K.Ozols atgriezies no Buloņas un atrisinājis latviešu kareivju atlīdzības jautājumu, taču

¹⁶⁹ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 32.l., 65.lp.; Turpat, 14.l., 207.-208.lp.; Turpat, 1.apr., 13.l., 190.lp.

¹⁷⁰ Turpat, 2.apr., 33.l., 119.lp.

minētais risinājums nav izskaidrots. Pēc P.Bermonta uzbrukumiem Latvijas delegācija vērsās pie F.Foša un aicināja dot rīkojumu, lai paātrinātu kara materiāla nosūtīšanu.¹⁷¹

Attiecībā uz latviešu kareivju apgādi, delegācija plānoja sadarbību arī ar Amerikas Sarkanā Krusta pārstāvjiem Parīzē, lai nodrošinātu nepieciešamos medikamentus. Aprīļa sākumā Parīzē ieradās arī ārsts Aleksandrs Mežciems un kopā ar K.Ozolu organizēja medikamentu piegādi Latvijas karaspēka vienībām. K.A.Mežciems 4. aprīlī Amerikas Sarkanā Krusta pārstāvjiem Parīzē nosūtīja sarakstu ar Latvijai nepieciešamajām medicīnas precēm, taču 7. aprīlī pārsūtīja jaunu sarakstu, ņemot vērā no Liepājas saņemto informāciju par pirmās nepieciešamības precēm. Jau pirmajā A.Mežciema darbības nedēļā abi delegāti tikās ar Amerikas Sarkanā Krusta pārstāvjiem un delegāciju informēja par saņemtajiem medikamentiem un medicīnas instrumentiem 40000 franku vērtībā. ASV Sarkanā Krusta pārstāvji 1919. gada jūlijā devās uz Latviju kapteiņa Fena Kenovera (*Kenower*) vadībā, lai izvērtētu situāciju un nepieciešamās palīdzības apjomu.¹⁷²

Latvijas delegācija konferences laikā uzturēja sakarus arī ar Amerikas latviešiem un to veidotajām organizācijām. Sākotnēji delegāti Parīzē no ASV dzīvojošajiem latviešiem saņēma vēstules ar lūgumu sniegt informāciju par savu tuvinieku adresēm un iespējām nosūtīt viņiem naudu. Jānorāda, ka jautājumi par tuvinieku atrašanās vietu un dzīves apstākļiem tika saņemti no dažādās pasaules vietās dzīvojošiem latviešiem. Pieejamas informācijas gadījumā delegācija arī centās sniegt prasītās ziņas, taču vienā no atbildes vēstulēm E.Girgensons norādījis: „Latvijas delegācija un miera konference nav nekāds ziņu vākšanas birojs, kā Jums tas labpaticies iedomāties, kas redzams no tā, ka vēlaties, lai izzinām un Jums nosūtām Jūsu vecāku adresi, kuri agrāk dzīvojuši Tukuma apriņķī”.¹⁷³

Delegācija nolēma izmantot ASV dzīvojošo latviešu sniegto atbalstu un 26. jūnijā nosūtīja uzsaukumu, kurā uzsvēra, ka Latvija joprojām dzīvo kara situācijā, latvieši baidās atklāt savu tautību, lai neciestu no represijām un valstī „vairs nav neviena smaidoša bērns”.¹⁷⁴ Uzsaukumā delegāti apelēja pie tā, ka ASV dzīvojošie nav piedzīvojuši tiešu kara darbību un saskārušies ar tās sekām, taču vienlaikus arī norādīti, ka jau līdz uzsaukuma tapšanas brīdim latviešu atbalstam ieguldījumu sniegusi Amerikas Latviešu tautiskā savienība, tāpēc aicina arī turpmāk ziedojumos latviešiem nodot jau izveidotajām organizācijām, bet naudas ziedojumus

¹⁷¹ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 32.l., 75., 83.lp.; Turpat, 33.l., 123.lp.; Preču bagātības priekš Latvijas. *Latvijas Sargs*. 1919. gada 4. oktobris, 1.lpp.

¹⁷² LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 31.l., 53., 56.lp.; Turpat, 6.l., 124.-127.lp.; Turpat, 8.l., 1.lp.; Turpat, 2575.f., 1.pr., 76.l., 59.lp.; Jēkabsons, Ē. Amerikas Savienoto Valstu Sarkanā Krusta darbība Latvijā 1919.-1922. gadā. *Latvijas Vēstures Institūta Žurnāls*. 2010., Nr.1., 38.-39.lpp.

¹⁷³ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 13.l., 150.lp.

¹⁷⁴ Turpat, 16.l., 67.lp.

nosūtīt Latvijas delegācijai Parīzē vai diplomātiskajai pārstāvniecībai Londonā. Jau no 1919. gada pavasara Latvijas delegācija Parīzē kontaktējās ar Amerikas latviešu pārstāvi K.Rāviņu, kurš informēja, ka Amerikas Latviešu tautiskās savienības organizācijas darbojas Filadelfijā, Ņujorkā, Bostonā, Čikāgā un Klīvlendā un nosūtījis uz Parīzi grāmatu pakas, kas Francijā tika nodotas latviešu karavīriem. Latvijas delegāciju K.Rāviņš informēja, ka pēc savas iniciatīvas Amerikas Latviešu tautiskā savienība nolēmusi ASV izdot savu laikrakstu, kā arī pieprasījis delegācijas sagatavoto memorandu angļu valodā. Pēc Amerikas latviešiem adresētā uzsaukuma saņemšanas K.Rāviņš atskaitījies, ka tas izplatīts vairāk nekā 5000 eksemplāros un nosūtījis delegācijai iegūtos līdzekļus par Amerikas latviešiem pārdotajiem memoranda eksemplāriem.¹⁷⁵

Plašo delegācijas darbības jomu klāstu papildināja arī jautājumi, kas saistīti ar draudžu stāvokli Latvijā. 20. jūnijā Z.Meierovics un K.Ozols tikās ar amerikāņu luterāņu organizāciju pārstāvjiem Parīzē un informēja par luterāņu draudžu situāciju Latvijā, kā arī saņēma informāciju, ka drīzumā uz Latviju tiks nosūtīta Amerikas luterāņu misija. Maija beigās pie delegācijas ieradās arī amerikāņu teoloģijas profesors Maikls Stoulijs (*Stolee*), kurš no 1919. gada marta Francijā darbojās kā Luterāņu Nacionālā Koncila (*The National Lutheran Council*) pārstāvis. Delegātiem M.Stoulijs izteica vēlmi atbalstīt baznīcu celšanu un draudžu darbības atjaunošanu, kā arī cīņu ar vācu ietekmi luterāņu baznīcā. Jāatzīst gan, ka delegācija pilnībā neuzņēmās šī jautājuma risināšanu un 31. maijā Meierovics lūdza palīdzību Latvijas diplomātiskās pārstāvniecības Londonā darbiniekiem, norādot, ka pašam trūkst pilnīgas informācijas par baznīcas draudžu stāvokli Latvijā. Meierovica vārdā O.Grosvalds 5. jūnijā informēja M.Stouliju, ka saistībā ar minētajiem jautājumiem viņš lūdz sazināties ar igauņu delegātu A.Pīpu.¹⁷⁶

Domājot par Latvijas izglītības sistēmas organizēšanu un pilnveidošanu, J.Seskis Parīzē aptuveni 1000 franku vērtībā iegādājās franču mācību grāmatas, kuras oktobra sākumā ar kuģi „*Euphemia*” nosūtīja uz Latviju, lai labākās no tām varētu iztulkot un izmantot kā palīgmateriālu Latvijas skolotājiem. Tāpat arī neoficiālās sarunās ar H.Kamereru, J.Seskis noskaidrojās, ka franču valdība nolēmusi Rīgā uzturēt divus licējus jeb vidusskolas, taču savus skolotājus uz Latviju nesūtīs, kamēr nebūs stabilizējies politiskais stāvoklis.¹⁷⁷

---

¹⁷⁵ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 1.l., 14.lp.; Turpat, 12.l., 89.-91.lp.; Turpat, 16.l., 80.-84.lp.; Jēkabsons, Ē. Latvija un Amerikas Savienotās Valstis: pirmie sakari 1918.–1919. gadā, 40.lpp.; Uzsaukums Amerikas latviešiem. *Valdības Vēstnesis*. 1919. gada 7. augusts, 3.lpp.

¹⁷⁶ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 32.l., 26.lp.; Turpat, 9.l., 97.-99.lp.; Turpat, 2575.f., 1.apr., 76.l., 44.lp.

¹⁷⁷ Turpat, 1313.f., 2.apr., 13.l., 89.lp.; Turpat, 15.l., 381.lp.

Latviešu situācija ārzemēs: karavīru un bēgļu repatriēšanas iespējas. Delegācijas ietvaros 1919. gada martā tika izveidota Informācijas un latviešu kareivju vākšanas komisija, kurā sākotnēji K.Ozolam tika uzticēts uzdevums apkopot informāciju par Francijā esošajiem latviešu karavīriem un pie ASV delegācijas pārstāvjiem noskaidrot par kareivjiem sniedzamas palīdzības iespējām. Arī J.Čakste un O.Grosvalds Parīzē tikās ar franču ģenerāli Henriju le Rondu (*le Rond*) un aicināja latviešu karavīrus izdalīt atsevišķās vienībās.¹⁷⁸ Tieša Latvijas delegācijas pievēršanās ārzemēs esošo latviešu karavīru jautājumam aizsākās pēc F.Cielēna ierašanās Parīzē 1919. gada aprīlī. Reizē ar informāciju par politisko stāvokli Sibīrijā, F.Cielēns aicināja nekavējoties rīkoties, lai Latvijā varētu atgriezties Imantas un Troickas pulki, kā arī pārņēma K.Ozola uzsākto saziņu ar latviešu karavīriem Francijā.¹⁷⁹

Konferences vadībai Latvijas delegācija 13. maijā iesniedza notu par latviešu karaspēka vienībām ārzemēs un prasību par Sibīrijā esošo latviešu karaspēka vienību repatriēšanu uz Latviju atkārtoja ar 7. jūnija notu. Vienlaikus delegācija F.Fošam iesniegtajā notā norādīja, ka Latvijas Pagaidu valdība ir devusi rīkojumu ģenerālim Kārlim Gopperam atgriezties Latvijā un iesaistīties Latvijas nacionālās armijas organizēšanā. Arī delegācijas korespondence liecina, ka delegāti vairākkārt mēģinājuši sazināties gan ar pašu ģenerāli, gan vērsties pie Francijas Kara ministrijas pārstāvjiem šajā jautājumā, taču nav saņēmuši atbildes par ģenerāļa K.Goppera iespēju doties uz Latviju.¹⁸⁰

Sibīrijā esošo latviešu karavīru repatriēšanas jautājumu delegācija kārtoja ar Francijas Ārlietu ministrijas starpniecību, un 20. jūnijā Z.Meierovics delegātus informēja par Francijas Ārlietu ministrijas sniegtajām ziņām, ka situācija Krievijas teritorijā kavē latviešu karavīru repatriēšanu. Neatkāpjoties no prasītā, delegācija nolēma lūgt Vladivostokā esošo latviešu karavīru atbrīvošanu un pārvešanu uz Latviju.¹⁸¹

Jūlija beigās K.Ozols delegāciju informēja par nepieciešamību latviešu karavīrus pārsūtīt uz Bordo, no kurienes augustā izbrauks kuģis „*Euphemia*”. Sākotnēji delegācija plānoja, ka ar kuģi uz Latviju varētu nogādāt 250 karavīrus, taču E.Girgensons ierosināja sūtīt tikai tos, kuri Francijā ir iesaistīti lauksaimniecības darbos. Delegācijas militārās jomas eksperts uzskatīja, ka to karavīru, kas ilgu laiku ir atradušies vācu gūstā un nav piedzīvojuši boļševiku režīmu, pārsūtīšana uz Latviju var situāciju valstī nelabvēlīgi ietekmēt. Pārējie delegāti piekrita E.Girgensona viedoklim, ka minētie karavīri boļševiku režīmu šobrīd varētu

¹⁷⁸ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 31.l., 47., 53.lp.

¹⁷⁹ Cielēns, F. *Laikmetu maiņā: Atmiņas un atziņas*. 3.grām., 37.lpp.

¹⁸⁰ LNA LVVA, 2575.f., 7.apr., 1.l., 498.lp.; Miera konferencei no latviešu delegācijas iesniegta nota. *Valdības Vēstnesis*. 1919. gada 6. augusts, 6.lpp.

¹⁸¹ Turpat, 1313.f., 2.apr., 32.l., 26.lp.

uzskatīt par piemērotāko Latvijas pārvaldes formu, un aicināja izvērtēt repatriējamo karavīru sarakstu. Atbildot uz ārzemēs esošo latviešu karavīru vēstulēm, E.Girgensons informēja, ka pirmā karavīru izbraukšana ir plānota no Bordo ostas un repatriēšanas izdevumus segs Latvijas delegācija. Vienlaikus delegācija arī pieņēma lēmumu Bordo pilsētā esošajiem latviešu karavīriem nemaksāt algu, norādot, ka visus Francijā esošos latviešu karavīrus Latvijas valdība ir mobilizējusi, tāpēc viņi saņems tikai uzturlīdzekļus un dienas naudu. Jāatzīst, ka plānotā karavīru pārvešana tika atcelta, jo kuģa kapteinis atteicās uzņemt tik lielu pasažieru skaitu kuģī, kas nav pielāgots pasažieru pārvadāšanai. Pēc vairākkārtējām delegātu izteiktajām prasībām Francijas Ārlietu ministrijai, pirmie panākumi latviešu kareivju repatriēšanas jautājumā tika gūti 3. decembrī, kad Buloņas ostu atstāja kuģis ar 55 latviešu karavīriem un vienu virsnieku. Līdz delegācijas oficiālās darbības noslēgšanai iesāktā karavīru repatriēšana vairs nenotika un 14. decembrī E.Girgensons ziņoja, ka Bordo ostā joprojām atrodas 108 latviešu karavīri, bet nav pieejami kuģi viņu nosūtīšanai.¹⁸²

Delegācijas 25. oktobra sēdē kā viesi piedalījās Sibīrijas un Urālu Latviešu nacionālās padomes Centrālā biroja Vladivostokā darbinieki Arveds Švābe un Ēvalds Šķipsna, Imantas pulka kapteinis Kristaps Upelnieks un Sibīrijas un Urālu Latviešu Nacionālās padomes Kara nodaļas vadītājs Jānis Kurelis. Delegācijas sēdē rakstnieks A.Švābe referējis par Sibīrijas latviešu pulkiem un Krievijas iekšpolitisko stāvokli un kopumā secināja, ka stabilas un vienotas Krievijas izveide nav iespējama vismaz turpmākos 10 gadus.¹⁸³

Sibīrijas latviešu pārstāvis F.Cielēns delegācijai norādīja, ka Sibīrijā atrodas aptuveni 200 līdz 250 tūkstoši latviešu un lielākā latviešu kolonija (aptuveni 9000 latviešu) atrodas Omskā. Minētā amplitūda un veiktie aprēķini liecina, ka Sibīrijas latviešu organizācija Omskā un Tālo Austrumu Latviešu centrālais birojs Vladivostokā spējis apkopot vien aptuvenu informāciju par bēgļu situāciju Krievijā. Latvijas delegāciju F.Cielēns aicināja uzsākt nepieciešamo darbību, lai nodrošinātu pilsoņu repatriāciju.¹⁸⁴ Savas darbības laikā delegāti centās nodibināt sakarus arī ar Āfrikā un Āzijā esošajiem latviešiem, lai noskaidrotu informāciju par Latvijas pilsoņiem, kas vēlas atgriezties dzimtenē.¹⁸⁵

***

Var secināt, ka delegācijas darbību Parīzē primāri ietekmēja tās uzstādītais mērķis, kam savukārt bija pakārtoti uzdevumi. Cerībā uz ātru rezultāta sasniegšanu, Latvijas delegāti galvenokārt savā darbībā akcentu lika uz konferences vadības viedokļa ietekmēšanu un

¹⁸² LNA LVVA, 1313.f., 32.l., 57., 62.lp.; Turpat, 33.l., 139.lp.; Turpat, 2.l., 224.lp.; Turpat, 3.l., 199.-200.lp.

¹⁸³ Turpat, 1313.f., 2.apr., 33.l., 124.lp.

¹⁸⁴ Turpat, 31.l., 69.lp.

¹⁸⁵ Turpat, 11.l., 242.lp.

vēlamās pozīcijas izveidošanu. Delegācijas darbības laikā apstiprinājās Rietumu valstu zems informētības līmenis par situāciju Latvijā un Baltijā kopumā, tāpēc paralēli neatkarības atzīšanai, Latvijas delegācija strādāja arī pie informatīvā darba veikšanas. Ietekmi uz Latvijas jautājuma izskatīšanu atstāja arī valsts iekšpolitiskie notikumi, kas sekmēja Sabiedroto pārstāvju šaubas par Latvijas valdības spēju nodrošināt stabilu valsts turpmāko eksistenci.

Delegācija Parīzē oficiāli pārstāvēja Latvijas valdību un pievērsās arī citu ar Latvijas situāciju saistītu jautājumu risināšanai. Viens no darbības virzieniem paredzēja sadarbību ar citu jauno valstu delegācijām, lai kopīgi pārstāvētu reģiona intereses un vienlaikus strādātu, piemēram, pie robežjautājumu izskatīšanas. Baltijas valstis konferencē galvenokārt tika uztvertas kā vienots veselums, ko apliecināja arī Sabiedroto valstu misiju nosūtīšana reģiona situācijas izvērtēšanai.

Latvijas delegācija uzsāka arī darbu pie aizdevuma iegūšanas Latvijai, vēršoties gan pie valdību pārstāvjiem, gan privātām institūcijām. Iesākto darbu 1919. gada beigās pārņēma jūlijā izveidotā Latvijas diplomātiskā pārstāvniecība Parīzē. Kopumā delegācijas darbību vairākkārt ietekmēja ierobežotie sakari ar Latvijas Pagaidu valdības pārstāvjiem, kas kavēja savlaicīgu lēmumu pieņemšanu un vienotas nostājas veidošanu.

SECINĀJUMI

Latvijas delegācijas darbību Parīzes miera konferencē ir iespējams izvērtēt ņemot vērā konferences galveno aktualitāšu kontekstu. Raksturojot būtiskākos izskatāmos jautājumus ir iespējams saprast, kāpēc delegācijas uzstādīto mērķi nevarēja īstenot pietiekami īsā laika posmā. Kara rezultātā radusies agrākās Eiropas sadrumstalotība un tai sekojošās neatkarības un teritoriālās prasības papildināja jau pietiekami komplikētos konferences darba uzdevumus. Ņemot vērā karā uzvarējušo lielvalstu pārstāvju personīgās intereses, galvenā loma konferencē tika atvēlēta miera līguma noslēgšanai ar karā zaudējušo Vāciju. Arī Latvijas delegācija, balstoties uz Sabiedroto valstu pārstāvju izteikumiem, uzskatīja, ka pēc Versaļas miera līguma parakstīšanas konferences vadība varēs netraucēti pievērsties arī jauno valstu prasībām, taču jāsecina, ka darbību līdz 1919. gada 28. jūnijam var uzskatīt par intensīvāko konferences darba posmu. 1919. gada otrajā pusē Francijas, Lielbritānijas un ASV delegāciju vadītāji konferences jautājumu izskatīšanu uzticēja savu valdību pārstāvjiem, taču Latvijai nozīmīgais neatkarības atzīšanas jautājums joprojām bija atkarīgs no katras valsts individuālās nostājas, tādējādi kavējot vienota lēmuma pieņemšanu.

Prioritāro nozīmi visu darbības laiku delegāti atvēlēja Latvijas neatkarības starptautiskās atzīšanas saņemšanai, šo jautājumu izvirzot priekšplānā sarunās ar konferences oficiālo delegāciju pārstāvjiem. Ņemot vērā Latvijas Pagaidu valdības uzstādītās prasības, uz kurām balstoties delegācija definēja arī savu darbības mērķi, jānorāda, ka delegācijas darbību konferencē iespējams vērtēt kā daļēji sekmīgu. Neskatoties uz to, ka konferences un delegācijas darbības laikā Latvija nesaņēma neatkarības starptautisko atzīšanu, jāatzīst, ka Latvijas delegāti konferencē izveidoja pamatu tālākajai diplomātu darbībai šī jautājuma attīstībā. Tāpat arī nevar apgalvot, ka delegācijas mērķa sasniegšana bija atkarīga tikai no delegātu darbības, jo būtiskāko ietekmi uz konferences vadības lēmumiem atstāja reģiona iekšpolitiskā situācija un šaubas par Krievijas teritorijas pārvaldes turpmāko scenāriju. Sākotnējā delegācijas pārliecība, ka konferences ietvaros tiks ievērota iepriekš pasludinātā tautu pašnoteikšanās tiesību ievērošana, strauji mainījās, kad delegāti saprata, ka Latvijas neatkarības atzīšana konferencē nebūs atkarīga tikai no Latvijas delegācijas darba spējām vai konferences vadības labvēlības. Latvijas jautājums konferences ietvaros tika izvērtēts caur Krievijas situācijas prizmu, tāpēc par nozīmīgu attīstību neatkarības atzīšanas virzienā Latvijas delegācija uzskatīja atsevišķas Baltijas komisijas izveidošanu konferences ietvaros. Konferences pieeja Latvijas jautājuma izskatīšanā, pēc vairāku mēnešu darbības izveidojot

Baltijas komisiju, liecināja, ka delegācijas uzstādītās prasības tiek vērtētas tikai saistībā ar situāciju reģionā kopumā. Vienlaikus delegācija arī nenoliedza, ka vienota Baltijas reģiona nostāja var tikai pastiprināt katras valsts individuālo prasību nozīmi un apliecināt izvirzītās problēmas mērogu. Ņemot vērā valsts ģeopolitisko stāvokli, Latvijas pārstāvji apelēja pie iespējamās Vācijas un Krievijas apvienošanās, ja tās nenoskaidros patstāvīgu un neatkarīgu valstu josla. Veiksmīgai vienotas Baltijas reģiona valstu pozīcijas reprezentēšanai traucēja valstu savstarpējās nesaskaņas un vēsturiskā pieredze, kas konferences vadībai radīja iesaistību par reģionu kopumā. Savstarpēji neatrisinātās problēmas izmantoja konferences vadība, starptautiskās atzīšanas nesniegšanu pamatojot ar stabilitātes trūkumu reģionā.

Delegācijas tiešā mērķa sasniegšanu papildināja arī uzdevumi par Latvijas teritorijas atbrīvošanu no padomju karaspēka vienībām. Šajā ziņā jānorāda, ka darbu uzsākot, Latvijas delegācija vēl nebija definējusi, ka šādu prasību vajadzētu attiecināt arī uz Latvijas teritorijā esošajām vācu militārajām vienībām. Tieši vācu militārais apvērsums aprīlī un P.Bermonta uzbrukumi Rīgai 1919. gada oktobrī bija būtiskākie iekšpolitiskie notikumi, kas ietekmēja konferences vadības nostāju pret Latvijas neatkarības atzīšanu un papildināja delegātu darbu sarakstu ar jauniem uzdevumiem, lai apliecinātu valsts patstāvības iespējas. Latvijas delegācija un arī Pagaidu valdība uzskatīja, ka stabilitātes nodrošināšanai Latvijas teritorijā ir nepieciešams Sabiedroto valstu materiālais atbalsts. Konferences laikā tika uzsāktas sarunas par finanšu līdzekļu aizdevumu Latvijai, sākotnēji aizdevuma garantijai apmaiņā piedāvājot linus un kokmateriālus, taču vēlāk jau uzstājot uz aizdevuma sniegšanu bez līdzvērtīgas materiālu piegādes nodrošināšanas. Vairākkārtēju pārrunu rezultātā konferences ietvaros delegācijai neizdevās panākt šāda veida aizdevuma saņemšanu, taču panākumi saistījās ar pārtikas preču, kara materiālu un medikamentu piegādi. Šajā ziņā svarīga nozīme bija gan Sabiedroto valstu politisko, militāro un saimniecisko misiju ziņojumiem par stāvokli Latvijā, gan arī delegātu individuāli uzsāktajām sarunām ar pasaules organizāciju pārstāvjiem Parīzē. Miera konferences laikā tika stiprināti jau agrāk uzsāktie kontakti ar ASV organizācijām un Amerikas latviešu pārstāvjiem, atsevišķi izsakot aicinājumu sniegt jebkāda veida palīdzību Latvijas valsts organizācijas procesā.

Pretēji līdz šim raksturīgajam viedoklim, ka Latvijas delegācijas darbība Parīzē saistāma tikai ar Latvijas neatkarības starptautisko atzīšanu, kas netika saņemta arī pēc vairāku notu un deklarāciju iesniegšanas konferences Augstākajai padomei, delegācijas sēžu protokoli un korespondence liecina par plašāku darbības diapazonu. Papildus jau minētajam, delegācija Parīzē 1919. gadā bija kļuvusi par vienu no nozīmīgākajiem starpniekiem Latvijā dzīvojošo un ārzemēs esošo latviešu starpā. Neskatoties uz delegācijas sākotnējos uzdevumus konkrēti

definētajiem darbības virzieniem, delegāti atbilstoši savai kompetencei risināja arī ar Latvijas izglītību, kultūru un ticību saistītos jautājumus. Delegācijas sākotnēji noteiktos darbības virzienus konferences laikā vajadzēja papildināt arī ar informatīvā darba veikšanu, lai nodrošinātu Latvijas atpazīstamību pēc iespējas plašākai sabiedrībai. Ņemot vērā vēlākā valsts pirmā prezidenta un pirmā ārlietu ministra klātbūtni Parīzē, delegācija sāka organizēt un pilnveidot pārējo Latvijas pārstāvniecību darbību. Šajā ziņā svarīga loma bija arī delegācijas izveidotajiem kontaktiem ar Latvijas pārstāvjiem citās Eiropas un pasaules pilsētās, kā arī uzsāktajai jaunu pārstāvju iecelšanai. Latvijas delegācijas darbība Parīzē bija viens no pirmajiem Latvijas diplomātu mēģinājumiem veidot Latvijas ārpolitiskās attiecības, kā arī kļuva par pamatu vēlākā ārpolitiskā resora darbībai.

Ņemot vērā kara radītās sekas un iekšpolitiskās stabilitātes trūkumu Latvijā 1919. gadā, Latvijas delegācija pievērsās arī saimniecisko jautājumu risināšanai, no Sabiedroto valstu pārstāvjiem cenšoties saņemt finansiālu un materiālu palīdzību Latvijas valstij, kā arī atrisināt Pirmā pasaules kara laikā ārvalstīs nokļuvušo latviešu repatriēšanu. Tieši Latvijas delegācija Parīzē 1919. gadā kļuva par vienu no starpniekiem, kas centās nodrošināt ārzemēs dzīvojošo latviešu kontaktus ar dzimteni. Neskatoties uz saņemtajām pilnvarām, konferences laikā delegācijai regulāri bija nepieciešams savu rīcību atsevišķos jautājumos saskaņot ar Latvijas Pagaidu valdību, tādējādi norādot, ka delegācija Parīzē pārstāv Latvijas intereses, taču nevar pieņemt būtiskus lēmumus saistībā ar valsts turpmāko ārpolitisko darbību un Latvijas resursu izmantošanu aizdevumu garantēšanai.

Vērtējot delegātu darbību, galvenokārt tiek uzsvērti pirmo divu delegācijas vadītāju personības loma, taču jāatzīst, ka veiksmīgas darba organizācijas pamatā bija katra delegāta personīgais ieguldījums, agrākā pieredze un izveidotie kontakti ar citu valstu pārstāvjiem. Lai gan jāņem vērā ierobežotais Latvijas diplomātu skaits darbības izvēršanai gan ārvalstīs, gan valsts iekšienē, tomēr par Latvijas delegātu veiksmīgi uzsākto sadarbību liecina darba turpināšana izveidotajā Latvijas diplomātiskajā pārstāvniecībā Parīzē.

IZMANTOTO AVOTU UN LITERATŪRAS SARAKSTS

I Avoti:

1. Npublicētie avoti, LNA LVVA materiāli:

- 1) 1313.f., 1.apr., 4.lieta *Sarakste ar Latvijas pārstāvjiem Parīzes miera konferencē, sūtņiem Anglijā, Francijā, par ārvalstu ekonomiskās un militārās palīdzības sniegšanu Latvijai, par Latvijas pārstāvju ārzemēs iecelšanu, par Latvijas preču eksportu, sūtniecību budžeta lietās u.c.*
- 2) 1313. f., 1. apr., 5. l. *Sarakste ar Latvijas pārstāvjiem ārzemēs par Parīzes miera konferences gaitu, notikumiem Latvijā, jaunu pārstāvniecību ierīkošanu, to personālsastāvu u.c.*
- 3) 1313.f., 1.apr., 13.l. *Sūtniecības Francijā darbības, finanšu pārskati, ziņojumi par J.Raiņa un Aspāzijas atgriešanos Latvijā, ārvalstu (Anglijas, Šveices u.c.) attieksmi pret Latviju un notikumiem Baltijā, kokmateriālu un karaspēka nosūtīšanu uz Latviju, sarunām ar Baltijas valstīm par karadarbības koordinēšanu, pārskati par Latvijas delegācijas darbību Parīzes miera konferencē.*
- 4) 1313.f., 1.apr., 22.l. *Latviešu Nacionālās padomes izsniegtās darbības pilnvaras Z.Meierovicam, J.M.Seskim un F.Cielēnam.*
- 5) 1313.f., 2.apr., 1.l. *Sarakste ar Ārlietu ministriju, sūtniecībām, latviešu organizācijām ārzemēs, ārvalstu diplomātiem, tirdzniecības un rūpniecības firmām u.c. par konferences norisi, vizītēm, karamateriālu iegādi, ekonomisko palīdzību Latvijai, bēgļu un karagūstekņu repatriāciju uz Latviju, propagandu u.c. – 1919.g. janvārī*
- 6) 1313.f., 2.apr., 2.l. *Sarakste ar Ārlietu ministriju, sūtniecībām, latviešu organizācijām ārzemēs, ārvalstu diplomātiem, tirdzniecības un rūpniecības firmām u.c. par konferences norisi, vizītēm, karamateriālu iegādi, ekonomisko palīdzību Latvijai, bēgļu un karagūstekņu repatriāciju uz Latviju, propagandu u.c. – 1919.g.1.-15.februārī*
- 7) 1313.f., 2.apr., 3.l. *Sarakste ar Ārlietu ministriju, sūtniecībām, latviešu organizācijām ārzemēs, ārvalstu diplomātiem, tirdzniecības un rūpniecības firmām u.c. par konferences norisi, vizītēm, karamateriālu iegādi, ekonomisko palīdzību Latvijai, bēgļu un karagūstekņu repatriāciju uz Latviju, propagandu u.c. – 1919.g.16.-28.februārī*
- 8) 1313.f., 2.apr., 4.l. *Sarakste ar Ārlietu ministriju, sūtniecībām, latviešu organizācijām ārzemēs, ārvalstu diplomātiem, tirdzniecības un rūpniecības firmām u.c. par konferences*

- norisi, vizītēm, karamateriālu iegādi, ekonomisko palīdzību Latvijai, bēgļu un karagūstekņu repatriāciju uz Latviju, propagandu u.c. – 1919.g.1.-15.martā*
- 9) 1313.f., 2.apr., 5.l. *Sarakste ar Ārlietu ministriju, sūtniecībām, latviešu organizācijām ārzemēs, ārvalstu diplomātiem, tirdzniecības un rūpniecības firmām u.c. par konferences norisi, vizītēm, karamateriālu iegādi, ekonomisko palīdzību Latvijai, bēgļu un karagūstekņu repatriāciju uz Latviju, propagandu u.c. – 1919.g.16.-31.martā.*
- 10) 1313.f., 2.apr., 6.l. *Sarakste ar Ārlietu ministriju, sūtniecībām, latviešu organizācijām ārzemēs, ārvalstu diplomātiem, tirdzniecības un rūpniecības firmām u.c. par konferences norisi, vizītēm, karamateriālu iegādi, ekonomisko palīdzību Latvijai, bēgļu un karagūstekņu repatriāciju uz Latviju, propagandu u.c. – 1919.g.1.-15.aprīlī*
- 11) 1313.f., 2.apr., 7.l. *Sarakste ar Ārlietu ministriju, sūtniecībām, latviešu organizācijām ārzemēs, ārvalstu diplomātiem, tirdzniecības un rūpniecības firmām u.c. par konferences norisi, vizītēm, karamateriālu iegādi, ekonomisko palīdzību Latvijai, bēgļu un karagūstekņu repatriāciju uz Latviju, propagandu u.c. – 1919.g.16.-30.aprīlī*
- 12) 1313.f., 2.apr., 8.l. *Sarakste ar Ārlietu ministriju, sūtniecībām, latviešu organizācijām ārzemēs, ārvalstu diplomātiem, tirdzniecības un rūpniecības firmām u.c. par konferences norisi, vizītēm, karamateriālu iegādi, ekonomisko palīdzību Latvijai, bēgļu un karagūstekņu repatriāciju uz Latviju, propagandu u.c. – 1919.g.1.-15.maijā*
- 13) 1313.f., 2.apr., 9.l. *Sarakste ar Ārlietu ministriju, sūtniecībām, latviešu organizācijām ārzemēs, ārvalstu diplomātiem, tirdzniecības un rūpniecības firmām u.c. par konferences norisi, vizītēm, karamateriālu iegādi, ekonomisko palīdzību Latvijai, bēgļu un karagūstekņu repatriāciju uz Latviju, propagandu u.c. – 1919.g.16.-31.maijā*
- 14) 1313.f., 2.apr., 10.l. *Sarakste ar Ārlietu ministriju, sūtniecībām, latviešu organizācijām ārzemēs, ārvalstu diplomātiem, tirdzniecības un rūpniecības firmām u.c. par konferences norisi, vizītēm, karamateriālu iegādi, ekonomisko palīdzību Latvijai, bēgļu un karagūstekņu repatriāciju uz Latviju, propagandu u.c. – 1919.g. 1.-15.jūnijā.*
- 15) 1313.f., 2.apr., 11.l. *Sarakste ar Ārlietu ministriju, sūtniecībām, latviešu organizācijām ārzemēs, ārvalstu diplomātiem, tirdzniecības un rūpniecības firmām u.c. par konferences norisi, vizītēm, karamateriālu iegādi, ekonomisko palīdzību Latvijai, bēgļu un karagūstekņu repatriāciju uz Latviju, propagandu u.c. – 1919.g. 16.-30.jūnijā.*
- 16) 1313.f., 2.apr., 12.l. *Sarakste ar Ārlietu ministriju, sūtniecībām, latviešu organizācijām ārzemēs, ārvalstu diplomātiem, tirdzniecības un rūpniecības firmām u.c. par konferences norisi, vizītēm, karamateriālu iegādi, ekonomisko palīdzību Latvijai, bēgļu un karagūstekņu repatriāciju uz Latviju, propagandu u.c. – 1919.g.1.-15.jūlijā.*

- 17) 1313.f., 2.apr., 13.1. *Sarakste ar Ārlietu ministriju, sūtniecībām, latviešu organizācijām ārzemēs, ārvalstu diplomātiem, tirdzniecības un rūpniecības firmām u.c. par konferences norisi, vizītēm, karamateriālu iegādi, ekonomisko palīdzību Latvijai, bēgļu un karagūstekņu repatriāciju uz Latviju, propagandu u.c. – 1919.g.16.-31.jūlijā.*
- 18) 1313.fonds, 2.apr., 14.1. *Sarakste ar Ārlietu ministriju, sūtniecībām, latviešu organizācijām ārzemēs, ārvalstu diplomātiem, tirdzniecības un rūpniecības firmām u.c. par konferences norisi, vizītēm, karamateriālu iegādi, ekonomisko palīdzību Latvijai, bēgļu un karagūstekņu repatriāciju uz Latviju, propagandu u.c. – 1919.g.1.-15.augustā.*
- 19) 1313.f., 2.apr., 15.1 *Sarakste ar Ārlietu ministriju, sūtniecībām, latviešu organizācijām ārzemēs, ārvalstu diplomātiem, tirdzniecības un rūpniecības firmām u.c. par konferences norisi, vizītēm, karamateriālu iegādi, ekonomisko palīdzību Latvijai, bēgļu un karagūstekņu repatriāciju uz Latviju, propagandu u.c. – 1919.g.16.-31.augustā.*
- 20) 1313.f., 2.apr., 16.1. *Sarakste ar Ārlietu ministriju, sūtniecībām, latviešu organizācijām ārzemēs, ārvalstu diplomātiem, tirdzniecības un rūpniecības firmām u.c. par konferences norisi, vizītēm, karamateriālu iegādi, ekonomisko palīdzību Latvijai, bēgļu un karagūstekņu repatriāciju uz Latviju, propagandu u.c. – 1919.g.1.-15.septembrī.*
- 21) 1313.f., 2.apr., 17.1. *Sarakste ar Ārlietu ministriju, sūtniecībām, latviešu organizācijām ārzemēs, ārvalstu diplomātiem, tirdzniecības un rūpniecības firmām u.c. par konferences norisi, vizītēm, karamateriālu iegādi, ekonomisko palīdzību Latvijai, bēgļu un karagūstekņu repatriāciju uz Latviju, propagandu u.c. – 1919.g.16.-30.septembrī.*
- 22) 1313.f., 2.apr., 18.1. *Sarakste ar Ārlietu ministriju, sūtniecībām, latviešu organizācijām ārzemēs, ārvalstu diplomātiem, tirdzniecības un rūpniecības firmām u.c. par konferences norisi, vizītēm, karamateriālu iegādi, ekonomisko palīdzību Latvijai, bēgļu un karagūstekņu repatriāciju uz Latviju, propagandu u.c. – 1919.g.1.-15.oktobrī.*
- 23) 1313.f., 2.apr., 19.1. *Sarakste ar Ārlietu ministriju, sūtniecībām, latviešu organizācijām ārzemēs, ārvalstu diplomātiem, tirdzniecības un rūpniecības firmām u.c. par konferences norisi, vizītēm, karamateriālu iegādi, ekonomisko palīdzību Latvijai, bēgļu un karagūstekņu repatriāciju uz Latviju, propagandu u.c. – 1919.g.16.-31.oktobrī.*
- 24) 1313.f., 2.apr. 21.1. *Sarakste ar Ārlietu ministriju, sūtniecībām, latviešu organizācijām ārzemēs, ārvalstu diplomātiem, tirdzniecības un rūpniecības firmām u.c. par konferences norisi, vizītēm, karamateriālu iegādi, ekonomisko palīdzību Latvijai, bēgļu un karagūstekņu repatriāciju uz Latviju, propagandu u.c. – 1919.g. novembrī.*
- 25) 1313.f., 2.apr., 23.1. *Miera konferences priekšsēdētājam adresētās Latvijas delegācijas notas.*

- 26) 1313.f., 2.apr., 24.l. *Delegācijas darbības pārskati.*
- 27) 1313.f., 2.apr., 31.l. *Latvijas delegācijas sēžu protokoli.*
- 28) 1313.f., 2.apr., 32.l. *Latvijas delegācijas sēžu protokoli.*
- 29) 1313.f., 2.apr., 33.l. *Latvijas delegācijas sēžu protokoli.*
- 30) 1313.f., 2.apr., 33a l. *Delegācijas kases grāmata.*
- 31) 1313.f., 2.apr., 140.l. *Latvijas pārstāvja ziņojumi no konferences, konferences sēžu protokoli; Latvijas delegācijas informatīvie ziņojumi Miera konferencei Parīzē par politisko stāvokli Latvijā; K.Baloža raksts Latvija u.c.*
- 32) 2570.f., 2.apr., 36.l. *Latvijas delegācijas Parīzes miera konferencē vadītāja, pārstāvju ārzemēs, karaspēka komandieru u.c. ziņojumi par paveikto darbu, stāvokli frontēs, iedzīvotāju noskaņojumu u.c.*
- 33) 2570.f., 14.apr., 1356.l. *Sesks (Seskis) Jānis*
- 34) 2574.f., 6.apr., 5.l. *Latvijas delegācijas Parīzes Miera konferencē iesniegtais memorands par Latvijas teritoriālajām pretenzijām (angļu, franču valodā).*
- 35) 2575.f., 1.apr., 57.l. *Sarakste ar R.V.Perksu Londonā par politisko stāvokli Latvijā, Latvijas pagaidu valdības aizņēmumu u.c.*
- 36) 2575.f., 1.apr., 76.l. *Latvijas Miera delegācijas Parīzē un ārlietu ministra ziņojumi par savu darbu.*
- 37) 2575.f., 1.apr. 77.l. *Parīzes Informācijas biroja telegrammas par politisko un materiālo stāvokli Latvijā, respektīvi Baltijas valstīs, Latvijas valdības sastādīšanu u.c.*
- 38) 2575.f. 1.apr., 118.l. *Sarakste ar laikrakstu un žurnālu izdevniecībām Lielbritānijā un rancijā par informācijas un propagandas materiālu publicēšanu u.c.*
- 39) 2575.f., 1.apr., 147.l. *Sarakste (telegrammas) ar Latvijas ārlietu ministru Z.Meierovicu par politisko stāvokli, ieroču apgādi, tirdzniecības sakariem, finansiāliem jautājumiem u.c.*
- 40) 2575.f., 1.apr., 166.l. *Latvijas ārlietu ministra Meierovica memoranda noraksts Anglijas ārlietu ministram par stāvokli Latvijā, Anglijā dzīvojošo Baltijas tautu piederīgo un ukraiņu rezolūcija Ņujorkas kongresā par neatkarību, delegācijas iesniegumi Miera konferences prezidentam u.c.*
- 41) 2575.f., 1.apr., 167.l. *Sarakste ar Latvijas ārlietu ministru Z.Meierovicu par starptautisko stāvokli, politisko un militāro stāvokli Latvijā, ieroču sagādi, naudas pārvedumiem, sūtniecības budžetu u.c.*
- 42) 2575.f., 1.apr., 170.l. *Sarakste ar Latvijas Miera delegāciju Parīzē par Niedres valdības neatzīšanu, Latvijas interešu propagandēšanu ārzemēs, kuģu rekvizīciju u.c.*

- 43) 2575.f., 1.apr., 185.l. *Sarakste ar Parīzes miera delegācijas locekli H.Simsonu par ziedojumiem karā cietušajiem Latvijā, vīzu izsniegšanu u.c.*
- 44) 2575.f., 1.apr., 201.l. *Sarakste ar Latvijas ārlietu ministru Z.Meierovicu Parīzē un Londonā par Miera delegācijas braukšanu uz Parīzi, valdības aizņēmumu, rekvizītiem kuģiem u.c.*
- 45) 2575.f., 7.apr., 1.l. *Sūtņa ziņojumi LR ĀM par Miera konferences Parīzē darbību, savu darbību Francijā, Sarkanās armijas sagrautajām baltgvardu armijām Krievijā u.c.*
- 46) 2575.f., 7.apr., 7.l. *Saraste ar LR ĀM, Francijas politiskajiem darbiniekiem u.c. par ieroču iepirkšanu Latvijai, jautājuma izvirzīšanu Francijas parlamentā par Latvijas valdības sniegto palīdzību cīņā pret padomju varu u.c.*
- 47) 2575. f, 21.apr., 8.l. *Latvijas delegācijas Parīzes Miera konferencē notas un darba atskaites u.c.*
- 48) 6033.f., 1.apr., 21.l. *Miera konferences Parīzē Baltijas komisijas 1919. g. 10. jūnija sapulces protokols.*

2. Publicētie avoti:

- 1) FRUS. *Papers relating to the foreign relations of the United States, The Paris Peace Conference, 1919.* Vol. V. Washington: United States Government Printing Office, 1943, Vol. I, II, III, V, VII.
- 2) FRUS. *United States Department of State / Papers relating to the foreign relations of the United States, 1919. Russia.* Washington: United States Government Printing Office, 1937
- 3) Mieriņa, A. Kā Latvija pieteica sevi pasaulei 1919. gadā. *Latvijas Vēstures Institūta Žurnāls.* 1992. Nr. 1, 146.-179. lpp.
- 4) The Avalon Project. *President Woodrow Wilson's Fourteen Points.* Pieejams: http://avalon.law.yale.edu/20th_century/wilson14.asp [Skatīts: 30. 01. 2015.]
- 5) The Avalon Project. *The Versailles Treaty June 28, 1919.* Pieejams: http://avalon.law.yale.edu/subject_menus/versailles_menu.asp [Skatīts: 12.02.2015.]

3. Atmiņas:

- 1) Cielēns, F. *Laikmetu maiņā: Atmiņas un atziņas. 3.grām.* Stokholma: Memento, 1998, 212 lpp.

- 2) Kurmis, A. (red.) *Latvijas pirmais valsts prezidents Jānis Čakste*. Rīga: Avots, 1993, 171 lpp.
- 3) Ozols, K. *Latvijai topot*. Rīga: Erva, 1935, 167 lpp.
- 4) Seskis, J. *Latvijas valsts izcelšanās pasaules kara notikumu norisē*. Rīga: Balta, 1991, 343 lpp.
- 5) Virza, E. Z. A. Meierovics: Latvijas pirmā ārlietu ministra darbības atcerei veltīts rakstu krājums. Rīga: Z. A. Meierovica piemiņas fonds, 1935, 479 lpp.

4. Prese:

- 1) „Revue Baltique” jaunākie numuri. *Valdības Vēstnesis*. 1919. gada 3. decembris, 2.lpp.
- 2) Ārlietu ministra otrā runa. *Valdības Vēstnesis*. 1919. gada 9. oktobris, 3.lpp.
- 3) Bergs, A. Latvija un Krievija. *Valdības Vēstnesis*. 1919. gada 13. augusts, 5.lpp.
- 4) Biedra F.Cielēna runa Tautas Padomē miera jautājumā. *Sociāldemokrāts*. 1919. gada 8. oktobris, 1.lpp.
- 5) Cielēns, F. Igaunijas un Latvijas attiecības. *Sociāldemokrāts*. 1919. gada 19. augusts, 1.lpp.
- 6) Franču prese par Baltijas valstīm. *Valdības Vēstnesis*. 1920. gada 1. janvāris, 2.lpp.
- 7) Jauno Austrumu valstu delegāciju kopdarbība Parīzē. *Latvijas Sargs*. 1919. gada 23. jūlijs, 2.lpp.
- 8) Jauno Baltijas valstu iesniegums augstākai padomei. *Valdības Vēstnesis*. 1919. gada 7. oktobris, 2.lpp.
- 9) Latviešu delegācijas adrese, nolasīta no Z.A.Meierovica Baltijas lietu komisijai 10. jūnijā 1919.g. *Valdības Vēstnesis*. 1919. gada 6. augusts, 5.lpp.
- 10) Latviešu stāvoklis ārzemēs. *Baltijas Vēstnesis*. 1919. gada 3. jūlijs, 2.lpp.
- 11) Latvijas delegācija uz miera konferenci Parīzē. *Baltijas Ziņas*. 1918. gada 31. decembris, 2.lpp.
- 12) Latvijas delegācijas deklarācija, iesniegta Baltijas komisijai Parīzē 10. jūnijā 1919.g. *Valdības Vēstnesis*. 1919. gada 2. augusts, 3.lpp.
- 13) Latvijas delegācijas iesniegums miera konferencei Parīzē. *Latvijas Sargs*. 1919. gada 26. jūlijs, 2.lpp.
- 14) Latvijas neatkarības galīgā nodrošināšana atkaras tikai no mums pašiem. *Latvijas Sargs*. 1919. gada 4. oktobris, 1.lpp.
- 15) Jauno valstu deklarācija miera konferencei Parīzē. *Latvijas Sargs*. 1919. gada 20. augusts, 1.lpp.

- 16) Latvijas miera delegācijas iesniegums Parīzes miera konferences prezidentam. *Valdības Vēstnesis*. 1919. gada 1. augusts, 4.lpp.
- 17) Latvijas Pagaidu valdība. *Latvijas Sargs*. 1919. gada 25. marts, 2.lpp.
- 18) Latvijas stāvoklis Parīzē. *Baltijas Vēstnesis*. 1919. gada 23. jūnijs, 1.lpp.
- 19) Memorandums par Latviju. *Valdības Vēstnesis*. 1919. gada 1.–10. augusts
- 20) Miera konferencei no latviešu delegācijas iesniegta nota. *Valdības Vēstnesis*. 1919. gada 6. augusts, 6.lpp.
- 21) Pagaidu valdības pirmā gada iekšējā darbība. *Valdības Vēstnesis*. 1919. gada 18. novembris, 1.lpp.
- 22) Pie Latvijas Ārlietu ministra. *Latvijas Sargs*. 1919. gada 25. jūlijs, 1.lpp.
- 23) Preču bagātības priekš Latvijas. *Latvijas Sargs*. 1919. gada 4. oktobris, 1.lpp.
- 24) Saruna ar Latvijas Tautas padomes viceprezidentu M.Skujenieku. *Latvijas Sargs*. 1919. gada 2. jūlijs, 2.lpp.
- 25) Sēja, L. Latvijas priekštāvniecība ārzemēs. *Valdības Vēstnesis*. 1919. gada 18. novembris, 6.lpp.
- 26) Tupiņš, A. Vēstules no Parīzes. *Jaunākās Ziņas*. 1919. gada 1. oktobris, 2.lpp.
- 27) Uzsaukums Amerikas latviešiem. *Valdības Vēstnesis*. 1919. gada 7. augusts, 3.lpp.
- 28) Ūdensceļš starp Baltijas un Melno jūrām. *Latvijas Sargs*. 1919. gada 21. augusts, 2.lpp.

II Literatūra:

- 1) Alston, C. *Antonius Piip, Zigfrīds Meierovics and Augustinas Voldemaras: the Baltic States*. London: Haus Publishing, 2010, 210 p.
- 2) Andersons, E. *Latvijas vēsture 1914-1920*. Stokholma: Daugava, 1967, 754 lpp.
- 3) Bērziņš, V. (red.) 20. gadsimta Latvijas vēsture. II: Neatkarīga valsts. 1918–1940. Rīga: Latvijas vēstures institūta apgāds, 2003, 1022 lpp.
- 4) Boemeke, M.F., Feldman, G.D., Glaser, E. *The Treaty of Versailles. A Reassessment After 75Years*. Cambridge University Press, 1998, 659 p.
- 5) Bražūne, A. *Francijas loma Latvijas ārpolitikā, 1921-1933: Promocijas darbs*. Rīga: LU VFF, 2012, 291 lpp.
- 6) Bražūne, A. Ieskats Latvijas pārstāvniecības Francijā darbībā starpkaru periodā. *Latvijas Vēsture*. 2011., Nr.2., 59.-72.lpp.
- 7) Feldmanis, I. Latvijas diplomātija cīņā par valsts starptautisko atzīšanu. *Latvijas vēsture: jaunie un jaunākie laiki*. 2011, Nr.81., 93.-105.lpp.

- 8) Feldmanis, I. *Latvijas starptautiskā atzīšana. Latvija divos laikposmos: 1918-1928 un 1991-2001*. Rīga: Fonds, 2001, 486 lpp.
- 9) Gore, I. Zigfrīds Anna Meierovics (1887.-1925) un Latvijas ceļš uz neatkarību. *Latvijas Vēsture*. 1993., Nr.2., 68.-74.lpp.
- 10) Jēkabsons, Ē. Amerikas Savienoto Valstu Sarkanā Krusta darbība Latvijā 1919.-1922. gadā. *Latvijas Vēstures Institūta Žurnāls*. 2010., Nr.1., 37.-70.lpp.
- 11) Jēkabsons, Ē. ASV attieksme pret Latviju 1918.-1922. gadā. *Vēsturnieks profesors Dr.phil. LZA ārzemju loceklis Andrievs Ezergailis. Bibliogrāfija. Darbabiedru veltījumi 70 gadu jubilejā*. Rīga: Latvijas vēstures institūta apgāds, 2000, 198.-263.lpp.
- 12) Jēkabsons, Ē. Latvija un Amerikas Savienotās Valstis: pirmie sakari 1918.–1919. gadā. *Latvijas Vēstures Institūta Žurnāls*. 2011., Nr.1., 19.-47.lpp.
- 13) Jēkabsons, Ē. Latvija un Polija 1919. gadā: pirmie sakari. *Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis*. 2003., Nr. 1./2., 32.-53. lpp.
- 14) Jēkabsons, Ē. *Piesardzīgā draudzība: Latvijas un Polijas attiecības 1919. un 1920. gadā*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2007, 244 lpp.
- 15) Jēkabsons, Ē. Pirmā pasaules kara galvenās problēmas: izpētes stāvoklis Latvijā. *Latvijas Kara muzeja gadagrāmata XV*. Rīga: Latvijas Kara muzejs, 2014, 13.-26.lpp.
- 16) Jēkabsons, Ē. Vorvika Grīna vadītās Amerikas Savienoto Valstu misijas darbība Latvijā 1919. gada aprīlī-maijā: Liepājas posms. *Latvijas Vēstures Institūta Žurnāls*. 2012., Nr.2., 36.-61.lpp.
- 17) Kitchen, M. *Europe between the Wars*. London: Routledge, 2013, 433 p.
- 18) Kļaviņš, E. *Džo: Jāzepa Grosvalda dzīve un māksla*. Rīga: Neputns, 2006, 360 lpp.
- 19) Kūntay, B. Peace through Institutions: Woodrow Wilson and the Paris Peace Conference. *Journal of Gazi Academic View*. Vol.8., 2014., 73.-89. p.
- 20) Lasmanis, U. *Arveds Bergs. Politiska biogrāfija*. Otrā grāmata. Rīga, 1998, 352 lpp.
- 21) Lerhis, A. *Latvijas Republikas ārlietu dienests. 1918 – 1941*. Rīga: Latvijas vēstures institūts, 2005, 326 lpp.
- 22) Līgotņu Jēkabs. *Latvijas valsts dibināšana: (Latviešu Pagaidu nacionālā padome). Latvijas valsts tapšanas pirmais posms (līdz 18. novembrim 1918.)*. Rīga, 1925, 510 lpp.
- 23) Līgotņu Jēkabs. *Zigfrīds Meierovics. Mūžs. Darbs. Liktenis*. Rīga: Valters un Rapa, 2001, 157 lpp.
- 24) MacMillan, M. *Paris 1919: six months that changed the world*. New York: Random House, 2003, 570 p.
- 25) MacMillan, M. *The War that Ended Peace*. New York: Random House, 2013, 711 p.

- 26) Martel, G. *A Companion to Europe 1900-1945*. Blackwell Publishing, 2006, 539 p.
- 27) Murray, W., Lacey, J. *The Making of Peace: rulers, states and the aftermath of war*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009, 369 p.
- 28) Nicolson, H. *Diplomacy*. New York: Oxford University Press, 1964, 148 p.
- 29) Nicolson, Harold. *Peacemaking 1919*. New York: Grosset & Dunlap, 1965, 378 p.
- 30) *Searching for Morrison, Finding Morrison*. Pieejams: <http://photos.state.gov/libraries/estonia/99874/History%20stories/Searching-for-Morrison.pdf> [Skatīts: 24.03.2015.]
- 31) Sharp, A. *The Big Four: Peacemaking in Paris in 1919*. Pieejams: <http://www.historytoday.com/alan-sharp/big-four-peacemaking-paris-1919> [Skatīts: 27.01.2015.]
- 32) Sharp, A. *The Paris Peace Conference and its Consequences*. Pieejams: http://encyclopedia.1914-1918-online.net/article/the_paris_peace_conference_and_its_consequences [Skatīts: 23.02.2015.]
- 33) Sharp, A. *The Versailles Settlement: Peacemaking After the First World War, 1919-1923, 2nd edition*. Palgrave Macmillan, 2008, 267 p.
- 34) Stovall, T. *Paris and the Spirit of 1919*. Cambridge: Cambridge University Press, 2015, 331 p.
- 35) Varšlavāns, A. Latvijas Republika starpvalstu attiecību sistēmā. Pirmā desmitgade 1919.-1929. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2008, 294 lpp.
- 36) Vīgrabs, J. Valsts tapšana un starptautisko attiecību izveidošana: fragments. Stokholma: Latviešu Nacionālais Fonds, 1989, 28 lpp.
- 37) Winter, J. *Dreams of Peace and Freedom: utopian moments in the twentieth century*. Yale University Press, 2006, 261 p.
- 38) Zemberga, L. *Latvijas delegācijas darbība Parīzes miera konferencē 1919. gada janvārī – jūnijā: Bakalaura darbs*. Rīga, LU VFF, 2013, 71 lpp.

Uzziņu literatūra:

- 1) Jēkabsons, Ē., Ščerbinskis, V. sast. *Latvijas ārlietu dienesta darbinieki. 1918-1991. Biogrāfiska vārdnīca*. Rīga: Zinātne, 2003, 436 lpp.
- 2) Švābe, A. (red.) *Latvju enciklopēdija. 2. grām.* Rīga: „VADE MECUM” SIA, 1992, 101.-102.lpp.

Pielikumi

1919. gada 28. jūlija J.Seska telegramma Latvijas Pagaidu valdībai¹⁸⁶

Telegrama nosūtīta 28. jūlijā 1919.

5
13
—
19

Prime Minister Ulmanis Libau

Our I430 I518 I581 without answer please send
immediately money otherwise work stopping arising greatest
difficulties stop financial situation absolutely desperate

I597: Seskis

Seskis

J. Seskis, 8, Avenue de Cascoña, Paris XVI.

I597..

¹⁸⁶ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 13.l., 51.lp.

1919. gada februārī G.Biseniekam nosūtītā O.Grosvalda ziņojuma fragments¹⁸⁷

210

 $\frac{2}{30}$

IV. 9

Priekš A. Berga kga izprasēt jau no zveedru
sūtņa Londonā vizu (diplomātisku) priekš
ceļojuma uz Stokholmu. Sīkāk par to
A. Bergam vēl rakstis Meierovica kgs.

Nosūtīšu Jums ar diplomātisko formu for-
mulāruš #5-14, jau parakstīti, kurus
Jūs varēsiet katru reizi izpildīt, kad Ministra
kgs dos rīkojumus.

12.) Nanda. Šai vēstulei pieleekur klat čeku
#188360 par £ 50 uz Lond. County Western
& Paris Bk, Jums izdevums. Meģiniet
dabūt Celonina atstates £ 80, jo pēc likuma
visa viņa manta jānodod mūsu valdībai,
t. i. šim gadījumā Londonas legācijai.
Atrakstēt lūdzu, cik uz Meierovica kga
tek rakina vel atrodas.

13.) Sūtēt lūdzu ar rakšošo braucēju vel
kadris 1000 papirusu priekš Meierovica
kga, vislabākais Black Cat Virginia, Mild,
kurus dabu par Carreras jeb Boquerosky
uz Piccadilly ceļā Vēns sūtīt laīkam
maksa apm 4 sh. 6d

¹⁸⁷ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 2.l., 210.lp.

1919. gada 12. maija Z.Meierovica telegramma A.Niedram¹⁸⁸

49

12,5.19

Reverend Andreews Needra

Libau

Refuse collaborate Germanophile Cabinet Stop
Received my powers from Latvias State Council
which is recognised by Allied Governments as Latviae
plenipotentiary representation and shall same as
Delegation in Paris continue work within limits
indicated me by organs State Council

Meierovics

Z. A. Meierovics

15. maija 1919.

¹⁸⁸ LNA LVVA, 2575.f., 1.apr., 201.l., 43.lp.

Protokols N: 85.

18. jūlija pēcpusdienā 2.10 dienu.

Predators: J. Sessis, A. Bergs, O. Grosvalds un J. Čelms.

- 1) Sessis ziņo, ka 16. jūlija bija mades Deleģācija Igaunijā Deleģācijas priekšsēdētājs - ārlietu Ministrijs. Pasa akadēmiskā, ja viņš brauc uz Igauniju. Pasa slēp citu klēis, ka viņš samnājis ar franču ārlietu Ministri Pasa, kuss klēis, ka Igaunijas un Latvijas jautājiens kļūst izpētīts galīgi miera konferencē Igaunijas un latveģiem labvēlīgā gārā, - proti rīstnā, kas atzīmā. Līdz šim Amerikā esot bijusi pret polveģu palstārišu. - Pasa pēc tam runājis ar Loganu, pirmo Hooverda polveģu, kuss klēis, ka kas esot pāprātums, kuss viņš kļūst nosaidēt ar Pasa.
- 2). Virzas brūne „Apotiti Latvija” tika nolēmts nosūtīt uz Londoni J. Grosvaldam tulkošanai franču valodā.
- 3). Turina manuskriptu „Kooperatīvis un Komercialais Kredits Latvija” un kuss valodā nolēmj nosūtīt Jūriņam, ka viņš to parve, bet franču tulkojumu parveš Pārižē.
- 4) Sessis ziņo, ka 16. jūlija Deleģācijā bija nosaukti A. Gaillard pagātnāis grāmatas

¹⁸⁹ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 32.lp., 52.lp.

Latvijas delegācijas 1919. gada 18. marta sēdes protokola fragments¹⁹⁰

№ 31. -

Sēde 18. Marta 1919. p.mēn. 2. 20 p.p. Parīze.

Īstā bija: J. Čakste, J. Meierovičs, M. Krūmiņš,
J. Bremers, J. Gūšans, J. Šestis, H. Simsons,
O. Grosvalds un K. Zariņš.

Sēdē vadīja J. Čakste protokolē K. Zariņš.

1) Nolasā un pieņem protokolus № 29 un № 30.

2) J. Čakste ziņo, ka viņš šodien saņēmis parvestis
no Latvijas Pagaidu Valdības Finanšu Ministre-
rijas 1000 (piecpātesmit lustras) francus
naudu pirmo nodevis Deļegācijas Ģenerāļa
Jāņa Bremera. Ņemam zināšanai.

3) J. Meierovičs ziņo, ka 14. Marta Deļegācijā
bija ieradusies 4 Amerikas partijas komisijas
priekšnieki, Eiropas oficiāri ar
priekšgala, ģenerāļa oficiāri šīs šinas arbrauc
uz Baltijas Valstīm lai organizētu tautpartijas
lietu un tamdel, vēlējās uvert turakas šinas
par Latvijas stavokli. Deļegācijas locekļi
deva vajadzīgos pārcidrojimus un beidzot J.
Meierovičs deva Ģenerālim Milleram vēstuli
līdz priekš Latvijas partijas Ministra Blumberga

¹⁹⁰ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 31.l., 41.lp.

Miera konferences Baltijas komisijas 1919. gada 10. jūnija sēdes protokols¹⁹¹

„Miera Konferences Baltijas Komisijas sapulce, 10. jūnijā 1919., p. 5.45 pēcp., Parīzē, Quei d' Orsey, Ārlietu Ministrijā Salle de l' Horloge telpās.

Piedalās: 5 lielvalstu priekšstāvji.

Prezidē: Lielbritānijas priekšstāvis, Sir Esme Howard.

Latvijas Miera Delegācijas pilnvarotie locekļi Z. A. Meierovics un J. Seskis un sekretārs O. Grosvalds ieņem vietas iepretim, pie galda.

Sir Esme Howard īsā uzrunā aizrāda, ka Baltijas Komisija iepazinusies ar Latvijas stāvokli un prasībām jau no iesniegtā „Memoire”, notām un vēstulēm, bet tagad te gribot dzirdēt Delegācijas uzskatus izteiktus arī mutiski.

Z. A. Meierovics nolasa adresi un deklarāciju. Pabeidzis deklarāciju, Z. A. Meierovics iesniedz oficiāli Komisijas Prezidentam adresi, deklarāciju un memorandumus par Latviju angļu un franču valodās.

Sir Esme Howard. Atbildot uz Latvijas Delegācijas izteiktām prasībām, Sir Esme Howard varot tikai apstiprināt, ka visas Sabiedrotās Lielvalstis izpildīšot dotos solījumus arī uz priekšu, cik tālu tas attiecas uz de facto neatkarības atzīšanu. Tomēr galvenā Latvijas prasība – pēc pilnīgas neatkarības atzīšanas tagad neesot izpildāma. Lielvalstis esot tais uzskatos, ka galīgu Latvijas stāvokļa nokārtošanu nevarot izdarīt bez Krievijas valdības piekrišanu. Tāda valdība, kā visi cerot, drīzumā Krievijā nodibināšoties. Kaut gan neesot iespējams tagad atzīt Latvijas pilnīgu neatkarību, viņš tomēr izsakot Sabiedroto vārdā simpātijas latviešu centieniem un pārliecību, ka visi Sabiedrotie grib nodrošināt latviešu un igauņu tautu brīvību. Tā nebūtu praktiska politika, ja tagad nokārtotu šos jautājumus bez Krievijas Valdības piekrišanas; tad īsts miers un līdzsvars šais zemēs, un līdz ar to arī visā pasaulē nebūtu nodrošināts. Sabiedrotiem jāturas cieši kopā un tāpēc arī jāpanāk saprašanās ar Krieviju.

Attiecībā uz Latvijas Delegācijas iesniegumos izteiktām prasībām, Sir Esme Howard konstatē, ka uz politiskām prasībām viņš jau atbildējis; bez tam vēl aizķerti divi jautājumi: militāriskais (zaldātu atgriešanās un t.t.) un zaudējumu atlīdzības jautājums. Pirmais jautājums jau ticis apspriests attiecīgā militārā komisijā, bet Baltijas Komisija to arī apspriedīšot un celšot priekšā Miera Konferencē savus priekšlikumus, kas notikšot šinīs dienās.

Sir Esme Howard domājot, ka viņa izteiktām domām piebiedrošoties arī viņa kolēģi.

---

¹⁹¹ LNA, LVVA, 1313. f., 2. apr., 24. l., 60.- 63. lp

Marquis della Torretta (Itālijas priekšstāvis) pilnīgi pievienojas prezidenta izteiktām domām, tāpat arī pārējie lielvalstu priekšstāvji.

Sir Esme Howard. Sabiedroto Valdības ir apspriedušas stāvokli, kas radies Latvijā caur vācu kara spēka rīcību; noteikts lēmums vēl nav pieņemts, bet drīzumā, cerams, tas notiks. Attiecībā uz kara zaudējumu atlīdzību, Sir Esme Howard prasa, vai „Memorandumā” par Latviju esot izteiktas Latvijas prasības šai ziņā?

Marquis della Torretta. Jā gan, bet tikai vispārīgos vilcienos.

M. Kammerer. (Francija). Zaudējumu atlīdzināšanas jautājums, cik tālu tas attiecas uz Baltijas provincēm, ietilpst Miera Līguma pantos, kuros iet runa par Krieviju. Tā tad arī ja šīs zemes tiktu atdalītas no Krievijas, tad tomēr Miera Līgumā atrodas zināma formāla rezerve, kas nodrošina šo teritoriju prasības.

Sir Esme Howard prasa, vai kāds no klātesošiem vēlas kādu jautājumu stādīt. Nevienš nepieteicās pie vārda.

Tad Z. A. Meierovics lūdz vārdu. Latvijas delegācija no jauna uzstādījusi zaudējumu atlīdzināšanas jautājumu, tāpēc, ka grāfs Brockdorff-Rantzau kādā notā Miera Konferences priekšsēdētājam izteicies, ka Vācija atsacīšoties atlīdzināt Krievijai nodarītos zaudējumus. Latvija tāpēc atkārtu savu prasību. Pārejot uz Latvijas attiecībām ar Krieviju, Z. A. Meierovics aizrāda, ka Latvija ieņem pret Krieviju tādu pat stāvokli, kā Somija, un tāpēc Sabiedrotiem, pēc Latvijas Delegācijas uzskatiem, vajadzētu izšķirt Latvijas nākotni tāpat kā tā noteikusi Somijas likteni. Mēs noteikti atraidām uzskatu, it kā Latvijas liktens atkarātos no Viskrievijas Satversmes Sapulces. Latvijas jautājums vismaz jāuzskata kā starptautisks. Pēdējā sazvērēstība Latvijā ir ne tikai vācu, bet arī krievu darbs, kas tagad noteikti pierādīts. Latviju grib padarīt par ceļu, uz kura Vācija varētu savienoties ar Krieviju. Tā kā tādi plāni tieši runā pretim latviešu tautas interesēm, tad Latvijai noteikti pret tiem jāuzstājas. Ar Krieviju, kā ar kaimiņu valsti, Latvija grib nodibināt labas attiecības, bet tās liktens nekad nedrīkst un nevar būt atkarīgs no Viskrievijas Satversmes Sapulces.

Sir Esme Howard pateicas par pasniegtiem paskaidrojumiem un apsola, ka Baltijas Komisija izteiktās prasības apspriedīsot un pēc iespējas mēģināšot tās ievērot.

Latvijas delegāti paceļas no sēdekļiem, Sir Esme Howard atsveicinājās no tiem un tie atstāj sapulci plkst. 6.30 vakarā.

Sekretārs: O. Grosvalds”

Latvijas delegācijas 1919. gada 17. aprīļa sēdes protokola fragments¹⁹²Protokols № 45.

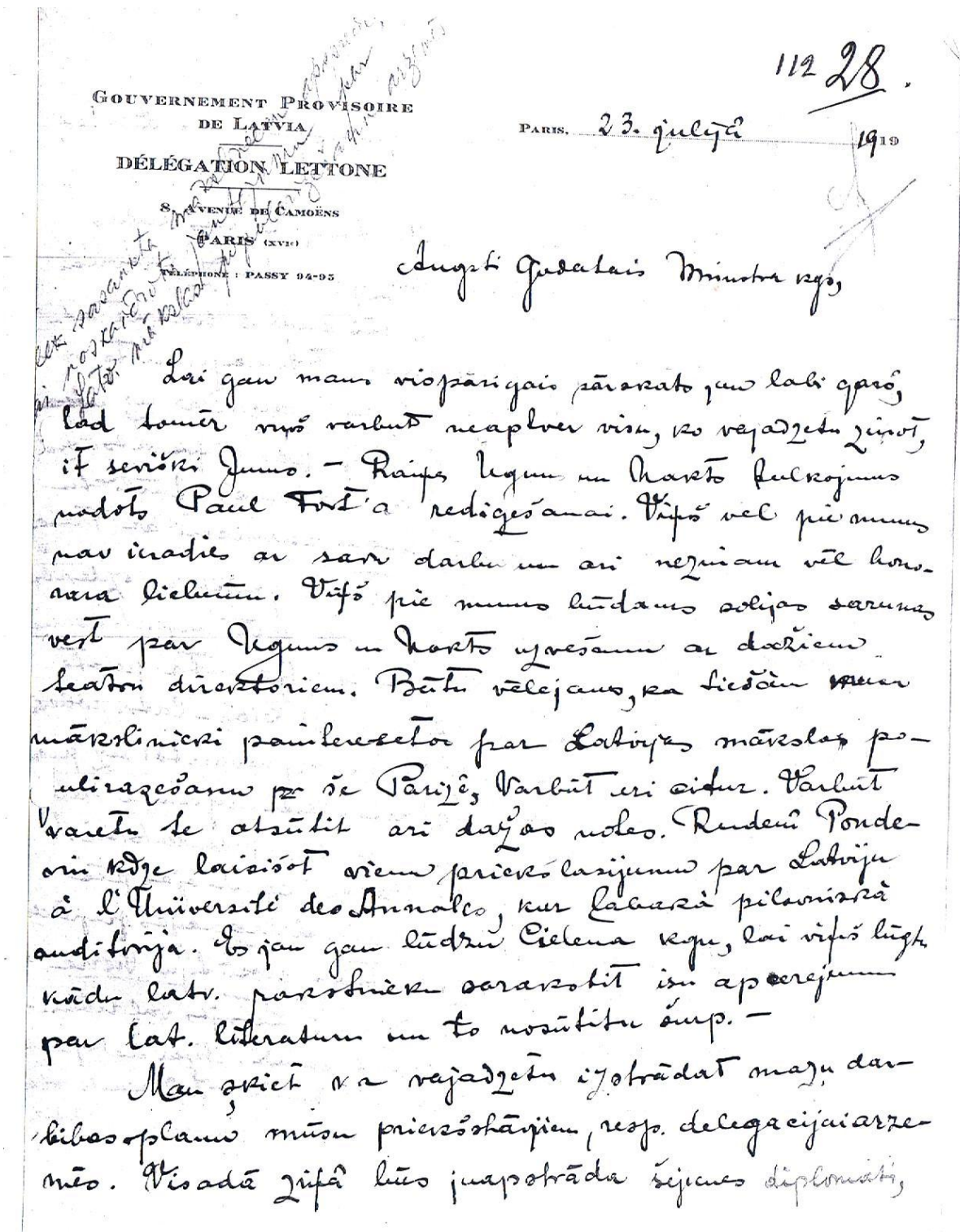
Latvijas delegācijas sēde 17. aprīlī plkst. 2. 45 min.
pēc pusdienu. Sēdē piedalās Čavste, Meierovics,
Simsons, Skujenieks, Cielens, Grīšans, Sesno, Gros-
valds un Sesrs. Presidē Čavste, protokolē Sesno.
1, 2. Meierovics nolasa Latviešu, Igaunņu,
lietaviešu, ukraiņu un dzuziešu pārkārtoju
sapulces protokolu no 14. aprīļa.

2, Cielens - Cīnis nolasa protokolu no sēdes,
kurā vestas sarunas ar Lietuvies delege-
sionu par kopējām robežām 16. aprīlī.

3, Simsons, Skujenieks un Cielens ziņo, ka sa-
runas ar leišu delegācijām nemaz, neviesties, jo
leiši nevarot išķīsties par principiem, uz kurām
pamata lai noteikt robežas, bet citi pretendējas
uz šiem latviskām pilsētām un apgabaliem:

Liepāju un Saldgali. Tā kā šādas leišu dele-
gātu pretendējas uz nesāubami latviskām pil-
sētām un apgabaliem aizskar Latvijas godu
un uzskatāma kā necienīga un ļaunprātīga
kildas merlesana, tad delegācija vienbalsīgi
volēnij gadījumā, ja leišu delegāti no jauna
šādas pretendējas vystādīs sarunas par robe-
žām ar lietaviešiem pārtraukt šīs ilgi,

¹⁹² LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 31.l., 70.lp.

1919. gada 23. jūlijā Z.Meierovicam nosūtītā J.Seska ziņojuma fragments¹⁹³¹⁹³ LNA LVVA, 1313.f., 1.apr., 13.l., 112.lp.

Latvijas delegācijas 1919. gada 7. aprīļa sēdes protokola fragments¹⁹⁴

N 42.

Sēde 7. aprīlī 1919 g. pulk. 2.10 p.p. Parīzē.
Sēdi piedalās: J. Karste, J. Meierovics, H. Simsons,
K. Gals, J. Šeris, O. Grossvalds, J. Grīšāns un
K. Zariņš

Sēdi vada J. Karste protolē K. Zariņš

- 1) Nolasā un pieņem protokolus N. N. 40 un 41.
- 2) J. Karste ziņo par saņemto un par atņemto Amerikas palīdzības komisijs. Amerikas valdība šajā iratijusi kuži ar 1200 tonni labību uz Kopenhāgenu, pēc saņemto kužim dots priekš = karotē doties tieši uz Liepāju un visu šadru nodot Latvijas valdībai. Bez tam Amerikas valdība dosot Latvijai katru mēnesi par apmēram 10000 dollaru vērtība priekš bērnu pūru, kurus un karot, un vienreiz 1 tonnu spēcīs. Šadru labība būs Latvijas valdībai jāatmaksā pēc 2 gadiem par to jānoslēdz kontrakti, kontrakti Delegācija šādā parakstīt Prezidentu J. Karsti un Aizsardzības ministri J. Meierovicu.
- 3) Ties ziņots ka blokade uz Latviju vēl nesot atcelta bet ka šadru mēnešos grūtības netu- sot, ja blokade komisijs Londonā, dosot vajadzīgo atļauju. Delegācija noklausījusi ziņojumu

¹⁹⁴ LNA LVVA, 1313.f., 2.apr., 31.l., 58.lp.

Maģistra darbs „Latvijas delegācijas darbība Parīzes miera konferencē 1919. gada janvāris - decembris” izstrādāts LU Vēstures un filozofijas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Lelde Zemberga

15.05.2015.

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: Dr.hist., asociētais profesors Ēriks Jēkabsons

15.05.2015.

Recenzents: Dr.hist., docents Jānis Ķeruss,

Darbs iesniegts Vēstures un filozofijas fakultātē:

Studiju metodiķe:

Darbs aizstāvēts maģistra gala pārbaudījuma komisijas sēdē

_____. prot. Nr. _____, vērtējums _____

Komisijas sekretārs: docents Mārtiņš Mintauris